אוצר דינים

תורת הקרבנות

קרבנות
חג השבועות
ושתי הלחם

כולל הלכות לחג השבועות
כשיבנה בית המקדש

מהדורת ביקורת
בני ברק – סיון תשע"ה

תורת הקרבנות
לימוד קדשים בעיון אליבא דהלכתא

מכון "תורת הקרבנות"

רשת כוללים ומסגרות לימוד - הוצאת ספרי הלכה מקיפים - ישיבת בין הזמנים 'ממלכת כהנים' - קבצי הלכה תורניים - גליונות הלכה חדשיים - קרן מלגות לסיכומי הלכה 'לאסוקי שמעתתא' - הפקת אמצעי המחשה לעבודות הקרבן - שיעורים בדיני הקודש והמקדש - כנסים ארציים

עד כה יצאו לאור ע"י מכון "תורת הקרבנות"

ספרי הלכה:

- ❖ תורת הקרבנות כרך א' - הלכות הבאת הקרבן
- ❖ שער הקרבן - הלכות קרבן פסח

חוברות פסקי הלכות:

- ❖ דיני ארבע עבודות הקרבן
- ❖ הלכות סדר עבודת התמיד
- ❖ דיני שגגות
- ❖ הלכות הוריות
- ❖ קרבנות חג השבועות ושתי הלחם
- ❖ קרבנות חודש תשרי
- ❖ הלכות מעשר בהמה
- ❖ הלכות קרבנות מועדי השנה
- ❖ הלכות פרועי ראש שתויי יין ומחוסרי בגדים
- ❖ הלכות מחצית השקל ותרומת הלשכה

קבצים תורניים:

- ❖ בעניני מסכת בכורות
- ❖ בעניני מסכת זבחים (א)
- ❖ בעניני מסכת זבחים (ב)
- ❖ בעניני מסכת זבחים (ג)
- ❖ בעניני מסכת זבחים (ד)
- ❖ הלכות קרבן פסח ומסכת כריתות

©

כל הזכויות שמורות

הארות והערות בעניני הקונטרס ניתן לשלוח למכון "תורת הקרבנות"

ת.ד. 3196 בני ברק טל': 6183447 – 03

או בדוא"ל: korbanot@okmail.co.il

מכתב ברכה ממרן הגאון
רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצוק"ל

מיכל יהודה ליפקוביץ
זכרון מאיר
בני ברק

בס"ד ו' אור אייר תשע"ט.

מכתב ברכה

דבר גדול עשו חבר הרבנים עמלי התורה מאברכי הכוללים שליט"א שנתאגדו ללמוד בחבורה ולברר בעיון ועמל ובדיבוק חברים כדרכה של תורה עניני קדשים דיני הקרבנות וסדר הקרבתם וכו', וכבר זכו להו"ל מפרי עמלם בספר הנקרא על ידם "תורת הקרבנות", שבלימוד זה כאילו זכו והקריבו הקרבנות, כמאמרם ז"ל עה"פ במלאכי ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי, בכל מקום ס"ד, אלא אלו תלמידי חכמים שעוסקים בהלכות עבודה, מעלה אני עליהם כאילו מקריבים ומגישים לשמי. וכבר האריך הס"ק מרן הגה"ק בעל החפץ חיים זי"ע בהקדמתו לספר ליקוטי הלכות בגודל המעלה של לימוד זה וא"צ להוסיף דברים בזה, ולא אבוא אלא בברכה שיזכו לישב על התורה במנוחת הנפש ודעה פנויה ללמוד וללמד ונזכה כולנו יחד בקרוב לראות בית השם בתפארתו כהנים בעבודתם לויים בדוכנם וישראל במעמדם בשוב השם שבות עמו בבוא לציון גואל בב"א.

המברך לכבוד הרב מיכל יהודה ליפקוביץ

ברכת הגה"צ
רבי ישראל אלי' ויינטרויב זצוק"ל

(לרגל פתיחת כולל "עבודת הקרבנות" אייר תשס"ט)

"לענ"ד פתחתם פתח חדש בנוגע לענין הקרבנות למעשה בדורנו שיבא במהרה, ולא ראיתי אף פעם מי שיגש לבעיות הסובבות את הנושא של הקרבת קרבנות, ואולי יהיה בזה יגדיל תורה ויאדיר ומקום הניחו לכם".

המברכם
ישראל אלי' ויינטרויב

נ.ב. לאחר שהוקראו לפני הגה"צ זצוק"ל חלקים מהפרקים הראשונים שיצאו לאור, ביקש לתת את הסכמתו לספר, אך לא איסתייעא מילתא.

Rabbi CHAIM P. SCHEINBERG
Rosh Hayeshiva "TORAH ORE"
and Morah Hora'ah of Kiryat Mattersdorf

הרב חיים פינחס שיינברג
ראש ישיבת "תורה אור"
ומורה הוראה דקרית מטרסדורף

בס"ד

אדר ראשון תשע"א

מכתב ברכה

הובאו לפני גליונות של הספר אוצר דינים תורת הקרבנות והוא ליקוט בחכמה זה סדר קדשים, פסקי הלכות בעניני הקרבנות שטרחו ונתיגעו אברכים יראים ושלימים וקבצו לפונדק אחד מדברי הש"ס ראשונים ואחרונים כשו"ע שלם על דיני כשרות הקרבן, קניתו הקדשו ועוד היד נטויה.

והנה זה דבר חדש לערוך שו"ע שלם בעניני קדשים ותלוי בגדולי הדור, ובסייעתא דשמיא, כמו שזכו גדולים שלפנינו בחלקי התורה אחרים שלא ערך מרן הב"י שו"ע מפורט.

אך מ"מ יש בזה התעוררות גדולה לעסוק בחלק זה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, [וכבר שנים רבות עסק בזה ידידי מנעורי הגאון ר' שכנא זאהן שליט"א] וכידוע הח"ח עורר על כך, שלא נבוש ולא נכלם בביאת הגואל בידיעת הלכות ביהמ"ק והקרבנות.

ולא נצרכא אלא לברכה, שחפץ ה' בידם יצליח להשלים זה הבנין ולכוין לאמיתה של תורה, ונזכה ב"ב לבנין ביהמ"ק ולעבודת הכהנים.

הכו"ח לכבוד התורה ולומדיה
ומצפה לבנין אריאל

חיים פינחס שיינברג

רחוב פנים מאירות 2, ירושלים, ת.ד. 6979, טל. 537-1513 (02), ישראל
2 Panim Meirot St., Jerusalem, P.O.B. 6979, Tel. (02) 537-1513, Israel

קריאת גדולי הדור

לזירוז לימוד דיני הקרבנות לקראת הגאולה

[נכתב על ידי מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א
לבקשת מערכת "תורת הקרבנות"]

בס"ד

הנה ידוע כמה טרח ויגע אותו צדיק בעל החפץ חיים שילמדו עניני קדשים, ובזמנינו יש הרבה ישיבות שעיקר לימודם הוא בסדר קדשים.

והיות שמצפים מאד שהגאולה תתקרב עוד יותר מבחיי החפץ חיים זצוק"ל אנו צריכים מאד להזדרז בלימוד הזה,

וגם זה יוסיף בהאמונה לגאולה.

וחשוב מאד שחלק מהאברכים אשר כבר למדו וחזרו עניני נשים ונזיקין שגם ילמדו עניני הקרבנות.

ובזכות זה יעזרנו שנושע בקרוב להגאולה האמיתית במהרה בימינו א.ס.

ט' כסלו תשע"ב א.ל. שטיינמן יוסף שלו' אלישיב

בודאי הוא מצוה גדולה חיים קניבסקי

תוכן עניינים

הלכות לחג השבועות ..... **ט**

פרק א׳ – הטהרה והכנת הקרבנות ..... **ט**
פרק ב׳ – מצות העליה לרגל ..... **יב**
פרק ג׳ – הבאת הביכורים לירושלים ..... **יד**
פרק ד׳ – ההכנות בבית המקדש ..... **טז**
פרק ה׳ – עבודת חג השבועות ..... **יז**
פרק ו׳ – שתי הלחם וכבשי עצרת ..... **כא**
פרק ז׳ – מצות הראיה והבאת קרבנות הרגל ..... **כג**
פרק ח׳ – הבאת הביכורים למקדש ..... **כח**
פרק ט׳ – ימי התשלומין של חג השבועות ..... **כט**

אוצר דינים – חג השבועות ושתי הלחם ..... **לה**

מצות הקרבת הקרבנות / כשרות החיטים לשתי הלחם / טחינת החיטים / מעשה הלישה / עריכת שתי הלחם / מעשה האפיה / כבשי עצרת / דיני עבודת חג השבועות / סדר הקרבת הקרבנות / סדר התנופה הראשונה / שחיטת הכבשים / סדר התנופה השניה / חלוקת הקרבנות ואכילתם / שתי הלחם הבאות בפני עצמן / איסור העלאת שתי הלחם

לרפואת הילדה

בת שבע אסתר

בת **אביטל**

בתוך שאר חולי ישראל

הלכות

לחג השבועות

הלכות לחג השבועות הבעל"ט כשיבנה בית המקדש

פרק א'

הטהרה והכנת הקרבנות

א. בימים שקודם חג השבועות, נטהרים מכל הטומאות ומזים מי חטאת על הטמאים במת, כדי שיוכלו להקריב ולאכול את כל הקרבנות הנאכלים בטהרה[א]. ולענין אשה שאינה מחוייבת בראיה ראה הערה[ב].

ב. מקדימים לקנות לצורך הרגל שלשה קרבנות. האחד קרבן זכר לעולת ראיה, [ונחלקו הראשונים אם יכול להביא עוף[ג]]. מחיר קרבן זה לא יפחות ממעה כסף[ד].

א. ר"ה טז: חייב אדם לטהר את עצמו ברגל.

ובמשך ימי הרגל י"א שצריכים להמנע מטומאה כדי שיוכלו לאכול את שלמי השמחה, עי' העמק שאלה שאילתא ל' אות ד' והגהות ראמ"ה ערכין ג:, [וכן משמע בשאג"א סוף סי' ס"ה דרק מי שנטמא קודם הרגל לא נתחייב לשמוח דווקא באכילת בשר קרבן ויוצא יד"ח גם בדברים אחרים, אבל אם היה טהור בתחילה, אינו יוצא יד"ח שמחה אלא בבשר קרבן]. אמנם בהגהות וחי' הגר"א בערכין שם מבואר דרק הכהנים שמוטל עליהם לעבוד כל ימי הרגל צריכים להיות טהורים, אבל לא שאר האנשים. וכן נקט בשו"ת מנחת ברוך סי' ע"ז, שכל שיצא יד"ח שמחה בתחילת הרגל, שוב אין לו איסור ליטמא. וע"ע בחשק שלמה שם שכתב די"ל דכיון דמעיקר הדין יוצאים יד"ח שמחה בכסות נקיה ויין ישן, אין צריכים להיות טהורים אחר שקיימו מצות ראיה.

ב. עיין בערוך לנר יבמות כ"ט שכתב שלדעת הרמב"ם דאשה בעלה משמחה בשלמי שמחה, גם עליה מוטל להטהר קודם הרגל כדי שיוכל בעלה לקיים את חיובו. [והנה הטו"א בר"ה שם נוקט דאינה מחוייבת בזה, כיון שאם אינה טהורה אין לבעלה כלל חיוב לשמחה בזה. אולם בשאגת אריה סי' ס"ו כתב דלדעת הרמב"ם האשה עצמה מחוייבת בשמחה וכמ"ש המהר"י קורקוס והלח"מ בפי"ד מהלכות מעשה הקרבנות הי"ד, ולפי זה לדעתו אף אשה שאינה נשואה צריכה לטהר עצמה].

ג. עיין חגיגה ז. ורש"י שם שעופות נתמעטו בעולת ראיה, והרמב"ם בריש הלכות חגיגה כתב שיכולים להביא גם עוף, וביארו האחרונים שהיתה לו גירסא אחרת בגמ'.

ד. חגיגה ו. וכדעת ב"ה.

ג. בנוסף לזה צריך לקנות בהמה לשלמי חגיגה שמחירה לא יפחות משתי מעות כסף[ה], וכן בהמה לשלמי שמחה, לקיים מצות שמחה באכילת בשר קדשים[ו].

ד. קרבנות אלו באים בשותפות, וצריך שיהיה לכל אחד כשיעור הנצרך לקרבן, [מעה כסף בעולת ראיה ושתי מעות כסף בשלמי חגיגה][ז].

ה. כל חייבי נדרים ונדבות או חטאות ואשמות, מביאים את קרבנותיהם לירושלים. ולדעת כמה ראשונים צריך להקריבם קודם חג השבועות, שאם יאחרו את הקרבתם לימי התשלומין שאחר הרגל יעברו בעשה[ח].

ו. צריך לקנות את הבהמות בקנין גמור, כיון שאם לא יהיו שלו, לא יחול ההקדש ויעבור באיסור הקרבת חולין בעזרה. ולכתחילה ראוי לקנותם בקנין דאורייתא[ט].

ה. שם.

ו. ויכול לצאת יד״ח גם באכילת קרבן אחר, אלא שאם אין לו בשר צריך להקריב שלמי שמחה. וי״א שאף אם יש לו בשר צריך פ״א ברגל להקריב קרבן לשלמי שמחה, עי׳ צל״ח חגיגה שם ופסחים עא:, הגהות אמרי ברוך על הטו״א שם ואבי עזרי פ״ב מחגיגה ה״י. אולם החזו״א [שהודפס בסוף האבי עזרי] נחלק ע״ז, וכ״ה בחי׳ הרא״ה ביצה יט:.

והנה האחרונים דנו אמאי אינו יוצא יד״ח אכילת בשר בקרבן חגיגה, וכתבו בזה טעמים שונים עי׳ אבנ״ז או״ח סי׳ תכ״ג, או״ש פ״ב מחגיגה ה״י וערוה״ש סי׳ קצ״ט סכ״א. אמנם החזו״א או״ח סי׳ קכ״ט סק״י [לפסחים ע׳] כתב דיוצא אף בקרבן חגיגה, אלא שקרבן זה אינו מועיל אלא לשני ימי החג הראשונים, ולפי״ז בשבועות שחיוב השמחה אינו אלא יום אחד א״צ להביא קרבן מיוחד לשלמי שמחה.

ז. טו״א חגיגה שם, וכ״ה בתוספתא חגיגה פ״א ה״ו.

ח. בגמ׳ ר״ה ד: ורמב״ם פי״ד מהלכות מעשה הקרבנות הי״ג דהמאחר קרבנותיו לאחר הרגל הראשון משעה שנתחייב בהם, עובר בעשה דכתיב ״ובאת שמה והבאתם שמה״. וכתבו הרמב״ן [והריטב״א] סוכה מח. דאם יקריבם בששת ימי התשלומין שאחר העצרת הרי זה עובר בעשה, וכ״מ בתוס׳ ביצה יט:. אמנם הטו״א ר״ה ד: ושם ו. נקט בפשיטות שאינו עובר בעשה עד שיעברו כל ימי התשלומין, והובאו דבריו במנ״ח מצוה תל״ח אות ב׳. וכן נקט בפשיטות בשו״ת חוט המשולש [בתשובות הגרא״י] סי׳ ד׳, עי״ש שתמה על דברי התוס׳ בביצה יט:.

ט. עיין משנ״ב סי׳ תרנ״ח סק״י וביאוה״ל סי׳ י״א סעיף ו׳.

ז. בערב עצרת ניתן לקנות את הבהמות בכסף לבד בלא משיכה[ז].

ח. כל המביא בהמה הטעונה נסכים, צריך לקנות עבורה נסכים שהם סולת שמן ויין[יא], וסדר קניית הנסכים במקדש נתבאר בהערה[יב].

ט. מוכר הבהמות צריך להודיע לקונים אם מכר את אמה או בתה של בהמה זו[יג], כדי שלא יכשלו בשחיטת אותו ואת בנו ביום חג השבועות, [שבו מקריבים כולם את קרבנות הראיה והחגיגה לכתחילה][יד].

י. כל העולה לירושלים מביא עמו בהמות לצורך קרבנות הרגל או כסף לקנות בו את הקרבנות, אבל לא יביא שווה כסף שמא לא יהיה בידו למכרו ולקנות בדמיו קרבנות[טו].

י. חולין פג. ושו"ע חו"מ קצ"ט ס"ג.
ועי' רש"י ע"ז ה: שביאר דריבוי מכירת הבהמות ביום זה הוא מחמת קרבנות הרגל. ולפי"ד נראה שאין חילוק בין קונה בהמה לחולין או לקרבן לגבי דין זה. ואפשר שאף התורי"ד שם יודה בזה.

יא. דכל קרבן עולה או שלמים [וכן חטאת ואשם מצורע] טעון נסכים, אבל העוף אינו טעון נסכים, וכן המביא בכור ומעשר אינו מביא נסכים.

יב. סדר הקניה נתבאר במשנה בשקלים פ"ה מ"ד וברמב"ם פ"ז מכלי המקדש הי"ב, דנותן דמי הנסכים לממונה על החותמות, ונותן לו על קרבן מן הבקר חותם שנכתב בו 'עגל', ועל איל חותם שנכתב בו 'זכר', ועל שאר הקרבנות מן הצאן חותם שנכתב בו 'גדי', ובא עמהם לממונה על הנסכים ומקבל ממנו נסכים לכל קרבנותיו.

יג. ואם יודע מיהו אביה של בהמה זו, צריך להודיע אם מכרו, שאיסור אותו ואת בנו נוהג מספק אף בכה"ג אם ידוע שהוא אביה, כמבואר בשו"ע יו"ד סי' ט"ז ס"ב. [וכן אם היה מוכר בהמת זכר, צריך להודיע אם מכר בנו או בתו].

יד. חולין פג. ושו"ע יו"ד סי' ט"ז ס"ו. ועיין תורת הקרבנות דיני כשרות הקרבן פ"ד סעיף קל"ח.

טו. בכורות נא. ורמב"ם חגיגה פ"א ה"ג.

פרק ב׳

מצות העליה לרגל

א. כל זכר מישראל חייב לעלות לבית המקדש ברגל, שנאמר "שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ אֶל פְּנֵי הָאָדוֹן ה׳"[טז].

ב. קטן שיכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית, אביו חייב להעלותו כדי לחנכו במצוות[יז].

ג. נשים פטורות מלעלות לרגל[יח], ומ"מ עולות לירושלים לשם קיום מצות שמחה[יט].

ד. מי שאין לו קרקע בבעלותו בארץ ישראל אינו חייב לעלות לרגל[כ], ויש שכתב שאף אם יש לו קרקע בחו"ל חייב[כא], ויש אומרים שבכל גווני חייב[כב].

ה. יש שכתבו שהדרים בחו"ל אינם חייבים לעלות לרגל[כג].

טז. שמות כ"ג י"ז.

יז. חגיגה ב. ורמב"ם פ"ב מחגיגה ה"ג. ושיעור מירושלים להר הבית, לדעת החזו"א או"ח סי׳ קכ"ט סק"א הוא מתחלת הר הבית עד העזרה, ולאגרו"מ או"ח בחלק קדשים סי׳ כ"א הוא ממקום לינתו בירושלים עד העזרה.

יח. שם, דכתיב "יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ".

יט. לדעת הסוברים שאשה מחוייבת באכילת בשר קרבן לשם מצות שמחה (עי׳ לעיל פ"א ס"א בהערה), ודאי צריכה לעלות לשם זה אם היא טהורה. ואף לדעות שאין האשה מחוייבת אלא בעלה משמחה, כתב הבעה"מ בר"ה שמוטל על בעלה לשדלה בדברים ולהעלותה כדי שתשמח עמו, וכעי"ז כתב הראב"ד ריש פ"א מחגיגה שתעלה עמו והוא ישמח אותה [במה שמשמחה].

כ. פסחים ח:, וילפינן דין זה מקרא ד"וְלֹא יַחְמֹד אִישׁ אֶת אַרְצְךָ". ומשמע מדברי התוס׳ פסחים ג: ד"ה מאליה דלא סגי שיהיה לו קרקע בחו"ל אלא רק מי שיש לו קרקע בא"י חייב לעלות.

כא. שו"ת שאילת יעב"ץ ח"א סי קכ"ז.

כב. מאירי בפסחים שם. וכן משמע ברמב"ם שהשמיט את דין הגמ׳ בפסחים.

כג. כן כתבו תוס׳ בפסחים שם בתירוצא בתרא, וכן מבואר בפסקי תוס׳ תענית פ"ק אות ט׳

ו. יש שכתבו שהעולה לרגל צריך לכתחילה לעלות ברגליו דווקא[כד].

ז. בעלי הבתים שבירושלים אינם יכולים לדרוש דמי שכירות על הדיור בביתם[כה], אמנם יכולים ליטול דמי שכירות המטות[כו].

ח. קודם הרגל צריכים לספר את שערות הראש, שיהיו פחותים משיעור גידול של שלשים יום[כז].

שמי שאינו בא"י אינו חייב לעלות, וכדאיתא במתני' שם י. 'כדי שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת'. ובספר הליקוטים ריש הל' ק"פ הובא מהאחרונים שהוכיחו כן מכמה דוכתי. אמנם מדברי רש"י שעל הרי"ף ומהמאירי בתענית שם משמע דגם בני חו"ל עולים לרגל. וע"ע בשו"ת שאילת יעב"ץ שם שנראה מדבריו שאלו המתגוררים בתוך מרחק שלשים יום לירושלים חייבים לעלות, והגרים מחוץ למרחק זה פטורים אפי' הם בתוך א"י, וכמו שנקט לענין חיוב ק"פ.

כד. כ"כ רבינו בחיי שמות כ"ג י"ד בשם המדרש [והוא פסיקתא זוטרתי משפטים], וכן הביא בשו"ת תורה לשמה ח"א סי' מ' מהגמ' בחגיגה דף ג', דדרשו מקרא "מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב" כמה נאין רגליהם של ישראל בשעה שעולין לרגל, אולם כתב שמסברא נראה שרק בסמוך לירושלים היו יורדים מהבהמות והולכים ברגליהם. וע"ע אגרו"מ או"ח בחלק קדשים סי' כ"א.

כה. דקיי"ל ירושלים לא נתחלקה לשבטים כמ"ש הרמב"ם פ"ז מבית הבחירה הי"ד. ונחלקו הראשונים אם בשאר ימות השנה יכולים ליטול שכר, דדעת הריטב"א יומא יב. שרק לעולי רגלים תקנו חכמים שיוכלו לדור חנם בבתים, ומוכח שנקט שאף שאין הקרקע שלהם מ"מ יש להם את זכות ההשתמשות בבית ולפיכך יכולים להשכיר אותה, וכ"כ בשיח יצחק יומא יב. (בתירוץ השני) שיש להם זכות דירה כקנין פירות. אולם מדברי רגמ"ה בערכין לב: ומהר"י קורקוס על הרמב"ם שם, מבואר שהקרקע וזכות ההשתמשות בה שייכים לכל ישראל, ורק הבית שבנה שייך לו. וכ"כ הקוב"ש ב"ק אות צ"ה והקה"י שביעית סוף סי' ב'. ויל"ע לדעת הריטב"א באלו המקדימים לבוא קודם הרגל, מאיזה זמן אי אפשר לתבוע מהם את דמי השכירות.

כו. כן משמע ברמב"ם שם שפסק כת"ק דרבי אלעזר ביומא יב. ומגילה כו., וכן נקט בדרך חכמה שם. ונתבאר בגמ' שם שמדת דרך ארץ להניח את עורות הקדשים לבעלי הבית.

כז. כן כתב בשו"ת בנין שלמה סי' י' עפ"י הגמ' במו"ק יד. דאסור לגלח ברגל כדי שיגלחו קודם הרגל. וביאר שעיקר התקנה לגלח בערב הרגל נתקנה ע"מ שיוכלו לקיים מצות ראיית פנים בעזרה, שהרי פרוע ראש אסור ליכנס לעזרה. והוסיף עוד שאף בזמן שאין ביהמ"ק קיים צריך לגלח מטעם זה, משום שמהרה יבנה ביהמ"ק ולא יוכלו כל ישראל לספר עצמן בזמן מועט, וכ"ש אם יבנה ביו"ט דא"א להסתפר.

ט. לקראת חג השבועות מטבילין את כל הכלים כדי שלא יטמאו בנגיעתם[כח].

פרק ג׳

הבאת הביכורים לירושלים

א. בעלי הפירות משבעת המינים מכינים את סלי הביכורים הכוללים תורים ובני יונה לעטר בהם את הסלים, וכן קרבן שלמים נוסף הבא יחד עם הבאת הביכורים[כט].

ב. כיצד מעלין את הבכורים[ל], **כל העיירות שבאותו מעמד של ישראלים, מתכנסות לעירו של ראש המעמד כדי שלא יעלו יחידים מפני כבוד המצוה שנאמר ברוב עם הדרת מלך. וחזני בית הכנסת עולים עמהם.**

ג. וקוראים ומשוררים כל הדרך "שָׂמַחְתִּי בְּאֹמְרִים לִי בֵּית ה׳ נֵלֵךְ".

ד. השור הנושא את סלי הביכורים הולך לפניהם וקרניו מצופין זהב לכבוד ופרסום המצוה, ועטרה של ענפי זית בראשו להודיע שהבכורים משבעת המינין.

ה. המנגן בחליל מכה לפניהם עד שהם מגיעין קרוב לירושלים.

ו. אין מהלכין אלא בשליש הראשון ובשליש האחרון של היום בלבד, ובאמצע היום נחים[לא].

כח. וצריך לכוון להטביל את הכלים שיגעו בהם אוכלי קודש לשם טהרת הקודש, כמבואר במשנה חגיגה יח:.

כט. סוכה מז: ורמב"ם פ"ג מביכורים הי"ב. ונחלקו הדעות אם קרבן זה הוא חובה או רשות, עיין תורת הקרבנות (הלכות הבאת הקרבן) פרק ו׳ סעיף כ"ה. ועיין תשובת הרשב"א ח"א תשו׳ רצ"א, שהשור שהיה הולך לפני נושאי הביכורים קרב שלמים עבור כל מביאי הביכורים.
כתב רש"י בסנהדרין יא: ד"ה ועל, שהיו רגילים להביא את הביכורים בשעה שהיו עולים לרגל, שאם לא כן יהיו צריכים לטרוח ולעלות פעם נוספת.

ל. מכאן לשונו של הרמב"ם פ"ד מהלכות ביכורים הט"ז והי"ז, בתוספת ביאורים מהדרך אמונה [ונכתבו בסתם].

לא. והטעם כדי שיצטרפו אליהם אנשי שאר עיירות וכדי לשמור על הביכורים בטהרה, וכן שלא יתיגעו יתר על המידה וימנעו מהבאת הביכורים לשנה הבאה.

ז. בלילה לנים ברחובה של עיר, ואין נכנסים לבתים [ואפילו לבית הכנסת[לב]] מפני אהל הטומאה.

ח. בשחר לאחר תפלת שחרית מכריז הממונה[לג] "קוּמוּ וְנַעֲלֶה צִיּוֹן אֶל ה' אֱלֹהֵינוּ".

ט. הגיעו קרוב לירושלים שולחים לפניהם את חזני בית הכנסת להודיע לאנשי ירושלים על ביאתם, ומתעכבים במקומם עד שיחזרו השלוחים[לד].

י. נוטלין את סלי הביכורים לידיהם או לידי עבדיהם או קרוביהם[לה], ומקשטים אותם. ואם היה להם פירות לחין ויבשין מראין את הלח מלמעלה.

יא. סגני כהונה וסגני לויה וגזברי בית המקדש יוצאין לקראתן מירושלים. אם הביאו הרבה אנשים ביכורים יוצאין לקראתן רבים, ואם מעט מעט.

יב. משנכנסים כולם בשערי ירושלים מתחילים לקרות ולשורר "עֹמְדוֹת הָיוּ רַגְלֵינוּ בִּשְׁעָרַיִךְ יְרוּשָׁלִַם".

יג. כל בעלי אומניות שבירושלים עומדין מפניהם שחביבה מצוה בשעתה, ושואלין בשלומן אחינו אנשי מקום פלוני בואכם בשלום. ויש שכתבו[לו] שאומרים להם "בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם ה' בֵּרַכְנוּכֶם מִבֵּית ה'".

יד. המשך הבאת הביכורים למקדש להלן [פרק ח'], שאין מביאין את הביכורים לעזרה אלא לאחר הקרבת שתי הלחם.

לב. דרך אמונה שם בשם הירושלמי.

לג. דהיינו ראש המעמד, וי"א הגדול שבהם.

לד. ובזמן זה אין המנגן מכה בחליל עד שימשיכו בהליכתם.

לה. רמב"ם פ"ג מביכורים הי"ב.

לו. רש"י בתהלים קכ"ח כ"ו.

פרק ד׳

ההכנות בבית המקדש

א. בערב יום טוב אופין במקדש את שתי הלחם. ואם חל חג השבועות ביום א׳, אופים את לחם הפנים ואת שתי הלחם בערב שבת[לז]. ומקדימין לאפות את לחם הפנים שהוא תדיר[לח].

ב. אפיית שתי הלחם אינה טעונה כהן, אך רגילים לעשותה בכהני כל המשמרות[לט].

ג. מפרישים את קרבנות העצרת מבעוד יום[מ], והם שני כבשים לתמידין [מלשכת הטלאים], שלשה פרים, שלשה אילים, ששה עשר כבשים ושני שעירים[מא].

לז. שאין אפיית שתי הלחם ולחם הפנים דוחה שבת ויו״ט כדאיתא במתני׳ מנחות צה: ורמב״ם פ״ה מתמו״מ ה״י ופ״ח ה״ח.

לח. ובמזבח אבנים ח״ב סי׳ ח׳ כתב טעם אחר לזה, משום ששתי הלחם הם חמץ ולחם הפנים הם מצה, ואם יאפו את לחם הפנים לאחר שתי הלחם יהיה בהם פסול מחמת חום התנור שנאפה בו מקודם חמץ. ואמנם מדברי המרדכי בפסחים אות תק״ע מוכח שאין איסור בזה בבליעת טעם חמץ, דסגי שהוא עצמו מצה. וע״ע בתוספתא מנחות פי״א ה״א דמוכח שהתנור לשתי הלחם אינו התנור שאופים בו לחם הפנים [ודלא כמשמעות הגמ׳ בזבחים צו.], ושמא הטעם משום שעלולים לבוא לידי מכשול אם יאפו חמץ ומצה באותו יום בתנור אחד.

לט. עיין דרך חכמה פ״ד מכלי המקדש סק״ל, ששתי הלחם נאפין על ידי כהני כל המשמרות, שהרי אי״ז שייך למשמר הקבוע. [ונתבאר בדבריו שנעשית בכהנים אעפ״י שאינה עבודה הטעונה כהן, וזהו כעין מש״כ המפרש בתמיד כח. דעשיית החביתין הויא בכהנים אף שהיא כשרה בזרים]. והממונה ע״ז בוחר את הכהנים הנצרכים לעבודה זו.

מ. כן משמע ברש״י זבחים ו: ד״ה והא וד״ה הכא, שרגילים להפריש הקרבנות מערב שבועות, וכמ״ש התו״י יומא סב: ד״ה משהגריל לענין קרבנות יוה״כ, דעיקר לקיחת הקרבנות ליוה״כ מצוותה בערב יוה״כ.

מא. מוסף היום שני פרים איל אחד שבעה כבשים לעולות ושעיר חטאת, קרבנות שעל הלחם פר אחד שני אילים שבעה כבשים לעולות ושעיר חטאת, ושני כבשי שלמים הבאים עם שתי הלחם.

ד. בשבת הסמוכה ליו"ט שכל המשמרות שוהות בירושלים מחמת הרגל, חולקים את לחם הפנים לכל המשמרות, וכל משמר נוטל חלק שווה[מב]. ונחלקו הראשונים אם הכהן הגדול נוטל מחצה מי"ב החלות והשאר מתחלק בין כל המשמרות, או שאין הכהן גדול נוטל כלל כיון שחוצים מתחלה את י"ב החלות ומגיע חצי חלה לכל משמר, ואין כבודו של כה"ג ליטול פרוסה[מג].

פרק ה'

עבודת חג השבועות

א. בפיס לתרומת הדשן זוכים כהני המשמר הקבוע, ולחלק מהראשונים מקדימים לתרום את הדשן בשליש הלילה[מד].

מב. משנה סוכה נו. ורמב"ם פ"ד מתמידין ומוספין הי"ב. [וה"ה בעצרת שחל בשבת, לדעת הסוברים שבזמן שמקדשין עפ"י הראיה, אין מקפידין שלא יארע כן].

מג. עיין חזון יחזקאל סוף סוכה שהאריך דתליא במחלוקת הרמב"ם והריטב"א, דלדעת הרמב"ם הכהן גדול נוטל מחצה בכל שבת אחר שחלקו המשמר היוצא והנכנס, וכאן שאחר החלוקה כל החלות פרוסות אין מכבודו ליתן לו חלק, אבל לריטב"א דהכהן גדול נוטל קודם שחלקו המשמרות גם כאן נוטל ו' חלות ובשאר חולקים כל המשמרות.

וכל משמר מחלק מה שקיבל בין הבתי אבות, וכל בית אב מחלק לכהנים שבבית אב.

עיין ספר דקה מן הדקה סי' י"ז שכתב שאם חל יו"ט במוצ"ש מחזירין הקנים של לחם הפנים בליל יו"ט [או ביו"ט לרמב"ם תמו"מ ה' י"א], וכן משמע בגמ' במנחות צז. דרק משום שהלחם נמצא חצי יום ללא קנים אינו מתעפש אבל יותר מזה אין ממתינין, וביאר ששבות זה דנטילת הקנים והחזרתן אינו דוחה שבת אבל דוחה יו"ט.

מד. במשנה יומא כ. ובע"ב שם איתא דמקדימין תרומת הדשן ברגלים משום ריבוי הקרבנות וריבוי העם בעזרה. ופירש רש"י דמחמת ריבוי הקרבנות שהקריבו ברגלים הדשן רב מכל יום, וצריכים להעבירו לתפוח במשך זמן רב. ולפי"ד כתבו האחרונים [קול הרמ"ז ושושנים לדוד] דבלילה הראשון של חג הסוכות ובליל שבועות אין מקדימים לתרום את הדשן שהרי לא הקריבו הרבה קרבנות בערב החג, ואמנם בתו"י ותוס' הרא"ש ביארו דמחמת דוחק העם שבעזרה לא היו הכהנים יכולים לעבוד כראוי ולפיכך מקדימים לתרום משליש הלילה. וכתב בשושנים לדוד שם שלפי"ד גם בלילה הראשון של החג ובליל חג השבועות מקדימים לתרום מאז.

ב. לאחר שהכהן תורם את הדשן, באים הכהנים שכבר טבלו ומקדשים ידיהם ורגליהם וגורפים לאמצע המזבח את הדשן שנותר במערכה, וברגלים אין מורידין אותו מהמזבח על מנת להוציאו חוץ לעיר, אלא משאירים את ערימת הדשן גבוהה באמצע המזבח, מפני שהוא נוי למזבח[מה].

ג. רבים מעם ישראל[מו] באים לעזרה עם קרבנות הראיה החגיגה והשמחה, עד שבשעת קריאת הגבר העזרה מלאה מישראל[מז]. ולדעת רוב הראשונים צריכים לטבול קודם שנכנסים לעזרה[מח].

מה. תמיד ריש פ״ב ורמב״ם פ״ב מתמו״מ הי״ג.

מו. והיינו אלו שמביאים את הקרבנות עבור עצמם ובני ביתם ושאר השותפין שבכל קרבן. ואף שאר האנשים הזכרים באים כדי לקיים מצות ראיה כשיעלה היום.

ועיין מהר״י קורקוס ריש הלכות חגיגה שדייק ברמב״ם שאין חיוב להביא קרבן עולת ראיה כשבא לעזרה אלא יכול לשלוח אח״כ שיביאו לו את הקרבן או שיקריב ע״י אחר, ואינו מבטל עשה דקרבן ראיה ולאו ד׳לא יראו פני ריקם׳ אלא אם יצא מהעזרה קודם שהביאו עבורו את הקרבן. ושוב צידד דאף אם הביא הקרבן לאחר שיצא מהעזרה, אינו עובר כיון שיש לו תשלומין כל שבעה, וכ״כ בלח״מ שם על פי הסמ״ג. וע״ע מש״כ בזה במנ״ח מצוה ת״צ.

מז. משנה יומא כ. ופירש רש״י שם שרוצים להיות מזומנים להקריבם אחר התמיד, [ולדעות שהמוספין קריבים מיד אחר התמיד, צ״ל שיקריבום לאחר המוספין שקרבנות ציבור קודמים לקרבנות יחיד]. ואפשר שהטעם שמקדימים לבא לעזרה הוא משום דהבא ראשון מקריבים את קרבנו ראשון, וכמבואר ברמב״ם פ״ט מתמידין ומוספין הי״א.

והנה להלן בפרק ז׳ הובא דדעת זכר למקדש [הנדפס עם הסכמת בית הלוי והגאון האדר״ת] דמברכים ברכהמ״צ על מצות הראיה, ולפי מה שנחלקו האחרונים אם מצוה זו מתקיימת בלילה, כמובא להלן שם, יש בזה נפ״מ מהו זמן הברכה באלו שבאו קודם קריאת הגבר.

ודיני הכניסה לעזרה עם הקרבנות, עיין להלן פרק ז׳ סעיף ה׳.

מח. במשנה יומא ל. איתא דכל הנכנס לעזרה לעבודה צריך לטבול אפי׳ הוא טהור, [כדי שיזכר עי״ז אם הוא טמא]. וכתבו רש״י ותוס׳ שם דאפי׳ נכנס שלא לצורך עבודה טעון טבילה, וכ״כ המהריק״ו בדעת הרמב״ם פ״ה מביא״מ ה״ד. ואף לדעת התו״י ותוס׳ הרא״ש שם שנקטו דרק הנכנס לעבודה טעון טבילה, כתב הרא״ש דה״ה לכל צורך עבודה, וא״כ היכא דנכנס לשחוט דמצותו בבעלים, או להפשיט העור וכל כיו״ב, ג״כ טעון טבילה.

אמנם הלח״מ רפ״ד מהלכות עבודת יוה״כ כתב בדעת הרמב״ם דרק הנכנס לעבודה ממש

ד. בהגיע עלות השחר פותחים את השערים עפ״י ציווי בן גבר הממונה על פתיחתם, והכהנים תוקעים על פיו תקיעה תרועה ותקיעה בחצוצרות של כסף[מט]. ויש אומרים שברגלים מוסיפין שלש תקיעות לפתיחת שער התחתון שהוא שער עזרת נשים, ושלש תקיעות נוספות לפתיחת שער העליון שהוא שער ניקנור[נ].

ה. בפיס השני הנעשה בלשכת הגזית, נכנסים כהני המשמר הקבוע ומפיסין על עבודות התמיד.

ו. וכן באים כהני כל המשמרות ומפיסין על עבודות המוספין ושאר קרבנות היום[נא], שכל המשמרות שוין בעבודת הרגל[נב].

ז. בשעה שהאיר המזרח שוחטין את תמיד השחר כדינו וכמצוותו.

ח. יום טוב של עצרת הוא מי״ב ימים בשנה שהחליל מכה לפני המזבח בזמן שהלויים משוררים[נג].

טעון טבילה, ולגבי שחיטה כתב דתליא בספק הגמ׳ ביומא שם אי חשיב עבודה לענין זה.

מט. רמב״ם פ״ז מכלהמ״ק ה״ג.

נ. כן דעת הרמב״ם שם ה״ו, אמנם מדברי רש״י והריטב״א סוכה נד. מבואר שרק בסוכות מוסיפים את התקיעות האלו לשם שמחת ניסוך המים.

נא. עיקר הפיס על המוספין הוזכר במשנה סוכה נה:, ובקרבנות היום נכללו הקרבנות הבאים עם הלחם, וכן קרבנות יחיד לדעות שעושים עליהם פיס, עיין מל״מ פ״ד מתמו״מ ה״ט.

נב. רמב״ם פ״ד מהלכות כלי המקדש ה״ד. ויש להסתפק לדעות שהמוספין קריבים בשעה שישית ולא בסמוך לתמיד, אם פיס זה נעשה בזמן שמפיסין לעבודות התמיד, או שמאחרים אותו עד סמוך להקרבת המוספין.
ועי׳ בסידור היעב״ץ במוספי חג הפסח, שנסתפק אם מטילין פיס אחד על כל השחיטות ואחד על כל הקבלות וכו׳, או שמפיסים על שחיטה ועל קבלה של כל קרבן וקרבן בנפרד כדי להרבות בכהנים משום ברוב עם.

נג. ערכין י. ורמב״ם פ״ג מכלהמ״ק ה״ו. ונתבאר ברש״י סוכה נ: ד״ה בשיר, דהחליל מכה בתמיד של שחר ובתמיד של בין הערביים.
ודנו המפרשים מה שרים בתמיד של שחר, מדברי רש״י בסוכה שם משמע שאומרים השיר הקבוע ליומו, ומדבריו בר״ה ל: משמע שאומרים השיר שנתקן למועד, ומדבריו בערכין י. מבואר שהלויים משוררים בשעה זו את ההלל, עי׳ ליקוטי הלכות סוף תמיד, והאחרונים האריכו הרבה בזה.

ט. נחלקו הדעות מתי זמן הקרבת המוספין. יש אומרים שזמנם לאחר התמיד[נד], ויש שכתבו שבחול זמנם לאחר התמיד, ובשבת זמנם בשעה שישית[נה]. ויש אומרים שזמנם בשעה שישית בין בחול ובין בשבת[נו].

י. בהגיע זמן הקרבת המוספין, מביאים תחילה את המוספין הבאים לחובת היום[נז], שעיר לחטאת שני פרים איל אחד ושבעה כבשים לעולה, ומקריבין החטאת תחילה ואח״כ פרים אילים וכבשים[נח]. וי״א שהקרבנות הבאים בגלל הלחם קודמין למוספין[נט]. וי״א שאין קדימה לאחד על חבירו[ס].

נד. כן מבואר במגן אברהם סי׳ רפ״א סק״ב בדעת התוס׳ בברכות כח. ד״ה ושל, דילפינן מקרא דמוספי הרגלים קריבים לאחר התמיד בין בחול ובין בשבת.

ויש לעיין לשיטתו, אם חל עצרת בשבת [לסוברים שבזמן שמקדשין עפ״י הראיה יכול פסח לחול ביום ו׳], האם מקדימים את מוספי שבת למוספי הרגלים מדין תדיר, או דכיון שזמן מוספי שבת בכל השנה בשעה שישית ואין באים להקריבם עכשיו, א״צ להקדימם למוספי החג.

נה. כן נקט המהרש״א בברכות שם בשיטת התוס׳.

נו. כ״כ התו״י יומא לד. וכן הוכיח המקדש דוד סי׳ ט׳ סק״ג מרש״י בפסחים נח., [וכן נראה מדבריו ביומא כ. שמקריבים קרבנות הראיה והחגיגה מיד לאחר התמיד]. וכן כתבו היעב״ץ בסדר העבודה וספר עבודת הקרבנות ח״ב סי׳ כ׳.

נז. כ״ה בפי׳ רגמ״ה מנחות מה: להדיא, וכן נקטו הרבה אחרונים דהמוספין קודמין לקרבנות הבאים בגלל הלחם, משום דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם, כדאיתא בזבחים פט. לענין קדימת מוספי שבת למוספי ר״ח.

נח. שהחטאת קודמת לעולה בכל מקום. ויש שצדדו שבמוספי פסח ושבועות העולה קודמת כמו בחג הסוכות.

נט. כן משמע בדעת זקנים במדבר כ״ח ל׳ ובמש״ח שם. ואולם לא נתבאר הטעם בזה.

ס. מנ״ח מצוה ש״ז אות י״א, עי״ש שנקט דאין מוספי היום נקראים תדיר כלפי הקרבנות הבאים עם הלחם, כיון שאין מתחייבים בהם אלא ביו״ט של עצרת, ולא אמרינן דכל מוספי המועדים נחשבים חובה אחת.

ועי׳ בסידור היעב״ץ במוספי חג הפסח, שנסתפק אם מטילין פיס אחד על כל השחיטות ואחד על כל הקבלות וכו׳, או שמפיסים על שחיטה ועל קבלה של כל קרבן וקרבן בנפרד כדי להרבות בכהנים משום ברוב עם.

פרק ו׳

שתי הלחם וכבשי עצרת

א. בהגיע זמן הקרבת כבשי עצרת, מביאים את שתי הלחם עם שני כבשי השלמים ואת הקרבנות הבאים בגלל הלחם [שעיר חטאת, פר אחד שני אילים ושבעה כבשים]. ונחלקו האחרונים איזה מהם קודם, יש אומרים שמקדימים את הקרבנות הבאים בגלל הלחם ואח״כ מניף את שתי הלחם ומקריב את השלמים[סא], ויש אומרים שמקדים את עבודת הלחם ושני הכבשים ואחריהם מקריב את החטאת והעולות[סב].

ב. כיצד הנפת הכבשים והלחם, הכהן הזוכה בתנופה מניח את הלחם בצד שני הכבשים על שתי ידיו, מוליך ומביא מעלה ומוריד, וי״א שאין מניפים את הלחם אלא בתנופה שניה[סג]. לאחר מכן שוחטים את הכבשים וזורקים את דמם, ונוטלים מהם את החזה והשוק והאימורין ומניפים הכל עם הלחם, וי״א שאין מניפים בשלמי ציבור את האימורים[סד].

ג. אח״כ מקטירים את אימורי הכבשים כל אחד לבדו, מנסכים את נסכי היין של כל המוספין[סה], ופותחין הלויים בשיר של יום ״הָבוּ לַה׳ בְּנֵי אֵלִים״ [מזמור כ״ט][סו].

סא. כ״כ בסידור יעב״ץ ובספר עבודת הקרבנות לחתן הח״ח, והטעם מפני שהעולות קודמות לשלמים. [ובדברי היעב״ץ נראה ששעיר החטאת קודם אף לעולות, אמנם המלבי״ם בתו״כ אמור חידש שמאחרים את החטאת עד לאחר כל הקרבנות, וכן נקט בעבודת הקרבנות עי״ש הטעם].

סב. חזו״א מנחות סי׳ ל״ג סקי״ז, וטעמו דכמו שהלחם קודם לכבשים הבאים עמו כדאיתא בהוריות יג., כן קודם לכל הקרבנות הבאים מחמתו.

סג. דעת רש״י ורגמ״ה מנחות סב. דגם בתנופה ראשונה מניפים עם הלחם, וכ״כ הלח״מ פ״ח מתמידין הי״א והכפו״ת סוכה לז: בדעת הרמב״ם. ודעת החסד״ד בהוריות פ״ב ה״ד והגרי״ז פ״ט ממעשה הקרבנות דלהרמב״ם אין מניפין את הלחם בתנופה ראשונה.

סד. דעת רגמ״ה מנחות סב: וראב״ד בפי׳ לתו״כ צו פט״ז ה״ה דמניפין גם את האימורין, וכן נקטו שפ״א סב. וליקוטי הלכות שם סב: (בתורת הקדשים אות ז׳ ואות נ׳). אכן בדעת הרמב״ם דייקו החסד״ד מנחות פ״ז ה״י והגרי״ז שם, דאין מניפין את האימורין.

סה. כמבואר בסוכה נה. שתוקעים על נסכי היין של כל המוספין, וכתב שם בליקוטי הלכות שמנסכים את כל הנסכים יחד לאחר שגמרו להקריב את כל מוספי היום.
ונחלקו האחרונים אם מערבים יחד את כל הנסכים, או שמנסכים אותם בזה אחר זה,

ד. משעה שזרקו את דם כבשי העצרת, הותר להביא ביכורים ומנחות מתבואה חדשה. ומשעת הקטרת אימוריהם הותרו שתי הלחם באכילה[סז].

ה. יש מהאחרונים שכתב שבשבת שבתוך הרגל מסדרין את לחם הפנים ומקטירין את הבזיכין לאחר כל קרבנות הציבור[סח]. ויש שכתבו שמקטירין אותם לאחר המוספין קודם הקרבנות הבאים בגלל הלחם[סט].

ו. יש אומרים שאין מביאין ביכורים ביום השבועות עצמו[ע] ויש חולקים[עא]. ובהמשך הובא סדר הבאת הביכורים למקדש.

דעת המנ״ח מצוה רצ״ט אות י״ד שאין מערבים את כולם יחד, וכ״כ בליקוטי הלכות שם ובפ״ז דתמיד לאחר משנת שיר של יום בתורת הקדשים אות א׳. אמנם בסדר העבודה ליעב״ץ בהל׳ מוסף ר״ח כתב דמערבין הכל יחד, וכן נקט בספר עבודת הקרבנות ח״א סי׳ קמ״ו. [ולענין מנחת הנסכים כתבו האחרונים שמקריבים מנחת כל קרבן לאחר הקרבתו, ואין ממתינים עד לאחר כל המוספין, וכתב בדעת קדושים דרוש ה׳ שמקריבים מנחות הנסכים של הפרים בין הקרבת הפרים לאילים, ושל האילים קודם הקרבת הכבשים וכיו״ב בשאר הקרבנות].

סו. המדבר במתן תורה דכתיב ביה עוז לעמו יתן. תפא״י.

סז. כ״כ האו״ש פ״ח מתמו״מ הי״א ומקד״ד סי׳ ה׳ אות ה׳, שאין שתי הלחם ניתרים עד הקטרת אימורי הכבשים שהם המתירים אותם באכילה.

סח. כ״כ השפ״א סוכה נו., שכשם שבכל שבתות הרגלים מאחרים את סידור הלחם והקרבת הבזיכין עד לאחר כל המוספין, כן הדין בעצרת שמקטירין אותן לאחר כל קרבנות הציבור.

סט. כן צידד הצל״ח בסוכה שם, וכן נראה שנקט בספר עבודת הקרבנות ח״ב סי׳ נ״א בביאור. ועי״ש שכתב שביום שיש כמה מוספין מנסכין את יינות כל המוספין יחד, ואח״כ מסדרין את הלחם ומקטירין את הבזיכין, [וכ״כ בסדר העבודה ליעב״ץ בכמה מקומות שאין מקטירין אותם בין מנחת הנסכים לניסוך היין של המוספין כמו בכל שבת].

ע. כן מבואר בשטמ״ק בכורות כו: כמ״ש המהרי״ט אלגאזי ריש פ״ד דבכורות [וכ״מ ברש״י שם עי׳ הגהות היעב״ץ]. והטעם כתב מהריט״א משום שא״א להביא את הקרבן הבא עמו ביו״ט שנו״נ אינם קריבים בו. ובמנ״ח מצוה צ״א תמה דיכול להביאו לשם שלמי שמחה. ובכתבי קה״י החדשים בבכורות כתב שהטעם משום דאין מערבין שמחה בשמחה. וע״ע בדרך אמונה פ״ב מביכורים ה״ו שכתב דהטעם משום שאינו יכול לטלטל את הביכורים בירושלים.

עא. כן דייקו האחרונים מדברי הרמב״ם פ״ב מביכורים ה״ו שאפשר להביאם בעצרת עצמו, [ולדברי הד״א אין הוכחה לזה שהרי מיירי שם שהביאם לעזרה קודם עצרת ואין נצרך לטלטלם בירושלים]. וכן דייק המנ״ח מתוס׳ בבכורות שם שלא תירץ כשטמ״ק.

ז. כהני כל המשמרות חולקים בבשר שעירי החטאות וכבשי השלמים וכן בשתי הלחם, שכולם נאכלים בעזרה לכהנים זכרים ומולים, ואפי׳ בעלי מומים.

ח. כהן גדול נוטל חלה אחת משתי החלות, ושאר המשמרות מתחלקות בחלה השניה[עב].

ט. סדר אכילתם כסדר הקרבתם[עג], בתחילה אוכלין את בשר שעיר המוספין והשעיר הבא מחמת הלחם[עד], ואח״כ הלחם ובשר הכבשים[עה], ולחלק מהדעות החטאת הבאה בגלל הלחם נאכלת לאחר כולם[עו].

פרק ז׳

מצות הראיה והבאת קרבנות הרגל

א. יש שכתב שמברכים ברכת המצוות על הראיה[עז], וראה הערה[עח].

ואף לדעה שמביאים ביכורים, אפשר שאין תנופתם והנחתם קודמת לקרבנות הרגל [עולת ראיה ושלמי חגיגה ושמחה] שהם חובת היום והם תדירים, וכן משום שהזבחים קודמים לעופות ולמנחות וה״ה לביכורים.

עב. יומא יז: ורמב״ם פ״ח מתמו״מ הי״א.

עג. רמב״ם פ״ט מתמו״מ הי״ב.

עד. לדעת רגמ״ה והיעב״ץ ורוב האחרונים (עיין לעיל בסדר ההקרבה) מקדימין שעיר המוספין לשעיר הבא מחמת הלחם, ולמנ״ח אין קדימה לאחד על חבירו. ולשיטת הדעת זקנים ומש״ח שעיר הלחם קודם לשעיר המוספין.

עה. דהלחם קודם לכבשים הבאים עמו כדאיתא בהוריות יג. ופירשו הקר״א מנחות מה: והחזו״א מנחות סי׳ ל״ג סקט״ו דהכוונה לגבי האכילה.

עו. כן הוא לדעת החזו״א ולדעת המלבי״ם ועבודת הקרבנות שהובאו לעיל שהחטאת שבגלל הלחם קריבה לאחר כבשי השלמים, שכמו כן אוכלים את בשרה לאחר הלחם והכבשים.

עז. כן כתב בספר זכר למקדש [הנדפס עם הסכמת הבית הלוי והגאון האדר״ת] פ״ב אות ד׳. ונראה דלדעת הזכר למקדש מברכים גם שהחיינו על הראיה, וכן מברכים על הקרבת החגיגה ככל מצוה הבאה מזמן לזמן, ואפשר דיכול לכוון בשהחיינו על הראיה לפטור גם את הקרבת עולת הראיה. [ועל מצות השמחה באכילת בשר קרבן י״ל דמברכין בפ״ע. אמנם אפשר שיוצאים בשהחיינו של הקידוש בליל יו״ט אם כוונו ע״ז].

עח. עיין ספר אבני המקום ריש חגיגה שהוכיח מכמה ראשונים שאין מברכים ע״ז [והסכים עמו הגר״ח קניבסקי בדעת חלק מהראשונים], אולם טעמם לא נתבאר, וצ״ב.

ב. נחלקו האחרונים אם אפשר לקיים את מצות הראיה בעזרה בלילה[עט].

ג. לאחר שגמרו את הקרבת קרבנות הציבור, מקריבים כהני כל המשמרות[פ] את כל העולות ראיה שבאו לעזרה[פא]. לאחריהם מקריבים את שלמי החגיגה והשמחה[פב].

ד. טומאת עמי הארץ אינה נוהגת ברגל, ומטעם זה יכולים גם כהנים עמי הארץ לעבוד בבית המקדש[פג]. אמנם מכריזים[פד] שהכהנים עמי הארץ הנכנסים להיכל להשתחוות יזהרו שלא יגעו בשולחן[פה]. ויש אומרים שכאשר מגביהים את השולחן ומראים הלחם לעולי רגלים שיראו שהוא חם כיום סידורו[פו], מוציאים אותו מחוץ להיכל ואומרים לעמי הארץ הזהרו שלא תגעו בשולחן[פז].

עט. עי׳ מנ״ח מצוה תפ״ט שכתב דלדעת הרמב״ם שמצות הראיה שייכת למצות הבאת קרבן ראיה, אם הגיע בלילה לא קיים המצוה כלל, אולם לדעת הטו״א חגיגה ז׳ דאין הראיה תלויה בקרבן הראיה, מקיים המצוה אף בלילה. ונפ״מ בזה מתי צריך לכוון לשם מצות ראיה, וכן לדעת הזכר למקדש מהו זמן הברכה באלו הבאים לעזרה קודם קריאת הגבר.

פ. כן מבואר ברש״י סוכה נה: ד״ה במה, דעולות הראיה ושלמי החגיגה והשמחה דינם בכל המשמרות.

פא. וקיי״ל כב״ה דסומכים על הקרבנות ביו״ט, שלא גזרו על הסמיכה ביו״ט כמ״ש הרמב״ם פ״א מחגיגה ה״ט.

פב. דכל העולות הנמצאים בעזרה קודמים לשלמים, ורק לאחר שגמרו את הקרבת העולות מקריבים את השלמים. חזו״א מנחות סי׳ ל״ג סוף סקי״ב. אמנם אם חלק מהכהנים עדיין עוסקים בעולות ואין עוד עולה להקריב, אפשר שיכולים להתחיל את הקרבת השלמים, וא״צ להמתין עד שיגמרו כולם עם כל העולות.

פג. חגיגה כו. ורמב״ם פי״א ממשכב ומושב ה״ט, אבל בשאר ימות השנה אינם עובדים אפי׳ בשעת משמרתם כמ״ש בספר שלטי הגבורים פרק כ״ט בתו״ד.
וכן נאמנים עמי הארץ ברגל על טומאה וטהרה בין בקודש ובין בתרומה. ומבואר במשנה שם וברמב״ם שם ה״י שכל זה ברגל עצמו, אבל לאחר הרגל כל מה שנגעו טמא למפרע.

פד. כ״כ המאירי חגיגה כו. שכן מכריזים להמון.

פה. משנה חגיגה כו. לפי פי׳ תוס׳ שם, והטעם כיון שא״א להטבילו לאחר הרגל [כמו שאר הכלים] דכתיב לחם פנים לפני תמיד.

פו. כדאיתא במנחות צו:. [ואפשר שיש מעלה להראותו בסוף השבוע קודם שבת שאז הנס גדול יותר].

ה. המביא קרבן עולה, נכנס עמו בשער הקרבן שבצפון העזרה[פח].

ו. המביא קרבן שלמים, י"א שנכנס עמו בשער הבכורות שבדרום העזרה[פט], ויש חולקים[צ].

ז. יש אומרים שמביאי הקרבנות צריכים להקדיש את הקרבנות קודם שנכנסים לעזרה שלא יעברו באיסור הכנסת חולין בעזרה[צא], ויש חולקים[צב].

פז. רמב"ם פי"א ממטמאי משכב ומושב הי"א ומל"מ שם, [והביא שכן הוא בירושלמי חגיגה פ"ג ה"ח]. ובדעת תוס' כתב שם שאין מוציאין את השולחן להראות הלחם אלא מגביהים אותו במקומו.

מבואר ביומא נד. שבשעת הרגל גוללים את הפרוכות של הקודש וקדשי הקדשים ומראים לעולי הרגל את הכרובים המעורים זה בזה, ואומרים להם ראו חבתכם לפני המקום. ועיין בשיח יצחק שם שא"א לומר שהראו כן לכל ישראל שהרי אינם יכולים להכנס להיכל, אלא לכהנים הבאים להיכל בלבד.

פח. מדות פ"א מ"ה ורע"ב שם, שכל קדשי קדשים ששחיטתם בצפון מכניסים לעזרה בשער זה.

פט. כ"כ בפרישת הרא"ש שקלים פ"ו מ"ב שכל קק"ל מכניסים בשער זה, וכן נקט בעזרת כהנים מדות פ"א מ"ד.

צ. דעת התוי"ט במדות שם ששער הבכורות אינו עומד לכל הקדשים קלים אלא לבכורות בלבד, עי"ש הטעם.

צא. תוס' בביצה כ: והר"ן בנדרים ט: נקטו שצריך להקדיש הקרבן מחוץ לעזרה, וזהו כדעת רש"י במנחות כא: ותמורה כג. דאף היכא שאינו עושה עבודה בחולין יש איסור חולין בעזרה, וכן דייקו הראשונים בחולין קל: מדברי הרמב"ם. אמנם במל"מ פ"ב משחיטה ה"ג כתב דגם לדעת רש"י והרמב"ם יש לומר דשרי להכניס הבהמה לעזרה קודם ההקדש משום שהוא צורך הקרבה.

ואמנם צריך להזהר שלא להקדיש את הקרבנות אלא סמוך לכניסה לעזרה, כמו שנתבאר בתורת הקרבנות דיני ההקדש פי"ב ס"ב.

צב. כ"כ תוס' בפסחים סו: והראשונים בחולין קל: דאין בזה איסור חולין בעזרה כיון שאינו עושה בו שום עבודה, וכסברת תוס' במנחות כא: וב"ב פא: ועוד מקומות. [ועי' תורת הקרבנות הלכות ההקדש סוף פי"ב, שיש אומרים שאין להקדיש לכתחילה את הקרבנות ביו"ט אלא בדיעבד אם לא הקדישום מקודם].

ח. כתבו האחרונים שביום טוב חייבים להביא קרבן ראיה בכל פעם שנכנסים לעזרה[צג].

ט. יש מהראשונים שכתבו שקטן הבא להראות בעזרה, צריך אביו להביא עבורו קרבן ראיה, ואינו קרב ביום טוב[צד].

י. מצוה מן התורה לשמוח בחג באכילת כזית מבשר בהמת קרבן[צה], ואם יוצאים ידי חובת שמחה בשאר דברים ראה הערה[צו].

צג. כ״כ האחרונים עפ״י דברי הרמב״ם פ״ב מחגיגה ה״ו, עיין מנ״ח מצוה תפ״ט, וכ״ד הטו״א חגיגה ז׳. ובדברי הרמב״ם שם משמע שאם לא הביא קרבן ראיה אלא באחד ימי החג, נחשב יום זה עבורו כיום ראשון, וכל פעם שנכנס בו לעזרה חייב להביא קרבן. [אמנם הכהנים הנכנסים לעזרה לצורך עבודה, מבואר במהרי״ל דיסקין פר׳ כי תשא עה״פ ״ולא יראו פני ריקם״, שאינם חייבים להביא קרבן בכל פעם].

צד. כ״כ תוס׳ ותוס׳ הרא״ש חגיגה ב. שכיון שאביו מחנכו למצות ראיה צריך להביא עבורו גם קרבן עולה, אלא שאין דינו כעולת ראיה הקריבה ביו״ט, אלא כעולת נדבה שאינה קריבה ביו״ט ואינו סומך עליה [דקטן אינו סומך]. ואמנם בדעת רש״י נקטו התוס׳ שאינו חייב לחנכו אלא בראית פנים ולא בהבאת עולת ראיה.

ויל״ע אם יכול להוסיף את בנו כשותף לקרבן ויקריב אותו עבור שניהם, ובאופן זה הקרבן יקרב אף ביו״ט ראשון מחמת חלקו כיון שא״א לכזית בשר בלא שחיטה. ונסתפק בזה הגר״מ זעמבא באוצר הספרא עמ׳ ל״ד. ועי׳ בתוס׳ הרא״ש ברכות כא. שכתב דלא מצינו קרבן שחציו חובה וחציו נדבה.

צה. רמב״ם פ״ו מהלכות יו״ט הי״ז. [ומבואר בגמ׳ בחגיגה ח. וברמב״ם פ״ב מחגיגה ה״י שאין צריך דווקא בשר קרבן שלמים, אלא כל קרבן בהמה, וכגון חטאת ואשם לכהנים וכיו״ב, אולם אין יוצאים בבשר עופות ובמנחות].

והנה בחזו״א או״ח סי׳ קכ״ט (דף רכ״ג ב׳) נסתפק אם חיוב שמחה בלילות החג בא לרבות חיוב אכילת כזית בשר גם בלילה, או שהכוונה שאפשר לצאת ידי חובת אכילת כזית בשר או ביום או בלילה. אכן בכמה אחרונים (צל״ח בהשמטות לפסחים סח:, טו״א חגיגה יז: וערול״נ סוכה מז.) מבואר שיש לאכול בשר גם בלילה וגם ביום.

צו. דעת הרמב״ם שם והחינוך מצוה תפ״ח וכן הריטב״א והר״ן בסוכה מב:, שא״צ מה״ת לשמוח דווקא באכילת בשר קרבן אלא משום מצוה מן המובחר, ואם אינו יכול ישמח בכל דבר המשמחו. [ונפ״מ דגם בזמן שאין ביהמ״ק קיים נוהגת מצוה זו מה״ת, וכן הכריעו השאג״א סי׳ ס״ה ומנחת ברוך סי׳ ע״ז, וכן פסק המשנ״ב סי׳ תקכ״ט ס״ק ט״ו, ודלא כדעת תוס׳ במו״ק יד: דרק באכילת בשר קרבן מקיים מצות שמחה מה״ת]. אמנם הוכיח במנחת ברוך שם שאם הוא טהור ויכול לאכול בשר קרבן אינו יוצא בדברים אחרים, ואף לא

יא. יש אומרים שצריך לאכול גם מבשר החגיגה ואם לא אכל לא קיים מצות שלמי חגיגה[צז]. ולענין ברכת המצוות על אכילת בשר קרבנות החגיגה והשמחה, עיין בהערה[צח].

יב. מי שלא הביא את קרבנות העולה והשלמים ביום טוב, משלים והולך בששת ימי התשלומין שאחר החג עד י"ב בסיון[צט]. וכל המאחר ואינו מקריב ביום הראשון הרי זה מגונה[ק].

יג. אם חל עצרת בשבת, אין מקריבים בו את עולת הראיה ושלמי החגיגה והשמחה[קא]. לפיכך בערב שבת מקריבים שלמים כדי לאכול את בשרם בשבת ולצאת בהם ידי חובת שמחה[קב], ושאר הקרבנות קריבים בימי התשלומין כמו שיבואר בפרק ט'.

בבשר בהמה של חולין. וכן משמע בשאג"א שם בסוף הסימן דרק אם נטמא קודם הרגל אינו חייב לשמוח דווקא בבשר קרבן.

צז. כן דעת האבנ"ז או"ח סי' ת"ה ושפ"א מגילה ה. ועוד, אולם האו"ש פ"ב מחגיגה ה"י ועוד אחרונים חולקים וסוברים שאין חובה לאכול מהחגיגה, וכן הוכיח במזבח אבנים ח"א סכ"א אות ד' מקו' התוס' פסחים פ. ד"ה אתה.

צח. המקד"ד בקו"א סי' ה' אות ו' כתב שדין זה תלוי במחלוקת הראשונים אם יש מצוה באכילת קק"ל, דלדעת רש"י פסחים נט. ד"ה בשאר שיש בזה מצוה מברכין ע"ז, ולדעת הרמב"ם רפ"י ממעשה הקרבנות שנקט שאין בזה מצוה אין מברכין. ואולם בדרך אמונה פ"א מביכורים ה"ב נקט דגם לרמב"ם מברכים על כל אכילת קק"ל אף שאין בזה ציווי עשה. [והנה המקד"ד שם כתב דבפסח וחגיגת י"ד שעיקר מצוותן לאכילה לכו"ע מברכין עליהן כמ"ש הרמב"ם פ"ח מחמץ ומצה ה"ז. ולפי"ז אפשר שבחגיגת הרגל לדעת האבנ"ז וסיעתו מברכין לכו"ע כיון שמצותה באכילה. ועיין בזה].

צט. משנה חגיגה יז. ופרטי הדינים יתבארו להלן פרק ט'.

ק. רמב"ם פ"א מחגיגה ה"ד.

קא. שאין קרבנות אלו דוחים את השבת ואת הטומאה, כמ"ש הרמב"ם פ"א מחגיגה ה"ח. ויל"ע אם יש איסור ליראות בעזרה כשאין בידו להביא עולת ראיה.

קב. דלא בעינן זביחה בשעת שמחה, וכמו שפסק הרמב"ם פ"ב מחגיגה הי"ב. [ולפי מה שהובא לעיל בפרק א' בהערות בשם השאג"א ומנחת ברוך, דמי שיכול לאכול בשר שלמים אינו יוצא יד"ח שמחה בשאר דברים, הרי זה חיוב].
ולפי מה שכתבו האחרונים שצריך לאכול בשר קרבן בין ביום ובין בלילה, יש להקריב דווקא שלמים שיוכל לאכול מהם גם ביום השבת, אבל בשאר קרבנות [כחטאת ואשם לכהנים או תודה] לא סגי, שהרי אינם נאכלים אלא עד חצות ליל שבת.

יד. המביאים נדרים ונדבות חטאות ואשמות וכן מחוסרי כפרה, מקריבים קרבנותיהם לאחר יום טוב שאין קרבנותיהם דוחים יום טוב[קג].

טו. כל המביא קרבן טעון לינה בירושלים בלילה שאחר הקרבתו[קד].

פרק ח׳

הבאת הביכורים למקדש

א. בהגיע זמן הבאת הביכורים, מהלכין מביאי הביכורים בתוך ירושלים והמנגן בחליל מכה לפניהם עד שהם מגיעים להר הבית[קה].

ב. הגיעו להר הבית נוטל כל אחד ואחד סלו על כתיפו משום חיבוב מצוה[קו] ואפילו מלך ישראל[קז], וקוראין ומשוררין "הַלְלוּיָה הַלְלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ" וגומרין עד "כָּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ"[קח].

ג. מהלכים בהר הבית וקוראין עד שמגיעין לעזרה. הגיעו לעזרה דברו הלוים בשיר "אֲרוֹמִמְךָ ה׳ כִּי דִלִּיתָנִי", וגומרין עד סוף המזמור.

ד. מביא הביכורים ניגש לפני המזבח ואומר לכהן פסוק "הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לַה׳ אֱלֹהֶיךָ", ומניף עם הכהן במזרח העזרה וקורא "אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי" עד סוף הפרשה.

ה. אחר כך מניח הסל בדרום מערב של המזבח וצריך שיגע הסל במזבח.

קג. דקיי"ל נדרים ונדבות אינם דוחים יו"ט, כמבואר ברמב"ם פ"א מחגיגה ה"ח וטור או"ח סי׳ נ"א.

קד. תוס ר"ה ה. וסוכה מז. עפ"י דברי הספרי, עי"ש.

קה. פרק זה הוא לשון הרמב"ם פ"ד מביכורים הי"ז עם הוספות מדרך אמונה. ומדבריו משמע שסדר זה של הבאת הביכורים מירושלים לעזרה אינו נעשה ביו"ט, שהרי החליל המכה לפניהם ודאי לא דוחה יו"ט שאינו בא אלא לשמחה בעלמא.

קו. ואם אינו יכול יאחזנו בידו, ואם גם זה אינו יכול אי"ז מעכב רק שיתננו מידו ליד הכהן. דרך אמונה פ"ג הי"ב.

קז. רמב"ם פ"ג הי"ב.

קח. ויש מהראשונים שכתבו שפסוק כל הנשמה קורין אחר שנכנסין לעזרה.

ו. התורים ובני היונה שעיטרו בהם את סלי הביכורים קריבים לעולה, ומלבד זה כל המביא ביכורים צריך להקריב שלמים לשמחה. ויש שכתבו שמקריבים עבור זה את השור הנושא את סלי הביכורים[קט].

ז. כל המביא ביכורים טעון לינה בירושלים.

פרק ט׳

ימי התשלומין של חג השבועות

א. מי שלא הביא את עולת הראיה ושלמי החגיגה ביום טוב של עצרת, משלים והולך בששה ימים שאחר חג השבועות עד י״ב בסיון[קי].

ב. מי שלא הביא שלמי שמחה ביום טוב, אין לו תשלומין בימים אלו[קיא]. **וראה הערה.**

ג. כל קרבנות היחיד בין בחובה בין בנדבה [שלא הביאם קודם החג], הרי הם קריבים בימים אלו, שאין קרבנות היחיד דוחים יום טוב[קיב]. **ואם נתחייב בהם קודם החג ולא הקריבם, עובר בעשה גם לדעות שאינו עובר עד לאחר ימי התשלומין**[קיג].

קט. בתשובות הרשב״א ח״א תשובה רצ״א מבו׳ דהשור שהיה הולך לפני נושאי הביכורים קרב שלמים עבור כל מביאי הביכורים. וע״ע דרך אמונה פ״ג מביכורים הי״ב בביאוה״ל ושם פ״ד הט״ז בביאוה״ל.

קי. גמ׳ חגיגה יז. ורמב״ם פ״א מהלכות חגיגה ה״ז.

קיא. כן כתבו החיד״א בשו״ת חיים שאל ח״א סי׳ ע״ח ובספר יצחק ירנן פ״ג מהלכות אבל ה״י. והטעם שאין חיוב אכילת בשר לשם שמחה אלא ביו״ט, אבל ימים אלו ימי חול הם. ועי״ש שתמהו על המל״מ בהל׳ אבל שנראה מדבריו להיפך, וצ״ע.
וביצחק ירנן תמה עוד על מה שנקט המל״מ שהנטמא בעצרת יכול להשלים את הקרבת השלמי שמחה ביום האחרון אף שהוא עדיין טבול יום, והרי בכה״ג לא יאכל מהבשר אלא בליל השמיני שהוא אחר ימי התשלומין. ושמא צ״ל דס״ל כדעת הסוברים שיש חיוב הבאת שלמי שמחה פעם אחת ברגל שלא לשם אכילת בשר, (עי׳ צל״ח חגיגה ו: ופסחים עא:, אמרי ברוך על הטו״א בחגיגה שם ואבי עזרי פ״ב מחגיגה ה״י), ומטעם זה נקט המל״מ גם שיש להביאו לאחר החג בתורת תשלומין.

קיב. דקיי״ל אין נדרים ונדבות קריבין ביו״ט, כמבואר ברמב״ם שם ה״ח, ובטור או״ח סי׳ נ״א.

קיג. עיין לעיל פרק א׳ הערה ח׳.

ד. חל יום טוב של עצרת להיות בשבת, מקריבים בימים אלו אף את עולות הראיה ושלמי החגיגה, שאין הקרבתם דוחה את השבת[קיד]. ומקדימין להקריבם ביום ראשון שאחר השבת[קטו], והוא הנקרא ׳יום טבוח׳[קטז].

ה. יום טבוח אסור בהספד ותענית[קיז]. [ויש מהראשונים שכתבו שכל ימי התשלומין אסורים בהספד ותענית[קיח]].

קיד. משנה חגיגה יז. עי״ש.

קטו. עי׳ תוס׳ חגיגה יז: ד״ה נפשוט שביאר דקבעו את יום ראשון ליום הקרבת הקרבנות כדי שלא לאחר כל כך.

קטז. משנה שם דכיון שא״א להקריב בשבת הוי יום הקרבת הקרבנות ביום א׳. [ועי׳ בתורי״ד בחגיגה יח. שדייק מדברי הגמ׳ דאף כשחל עצרת בחול, קבעו יום טבוח לאחר היו״ט, כיון שסתמא דמילתא אין כל ישראל מספיקים להקריב את כל הראיה והחגיגה ביו״ט והרבה מקריבין ביום שני].

קיז. כן איתא בשו״ע סי׳ תצ״ד ס״ג דבאסרו חג של שבועות יש איסור תענית, ומקור הדין מהגמ׳ בחגיגה יח. דרבי טרפון מנע מלהספיד באסרו חג של שבועות. [ומבואר בשו״ע דאפי׳ חל עצרת בחול יש לזה דין יום טבוח, והוא עפ״י דברי התורי״ד הנ״ל כמבואר בב״י].
והנה במשנה מבואר שאם חל עצרת בשבת מותרין בהספד ותענית ביום טבוח, שלא לקיים דברי האומרין עצרת אחר השבת. אמנם ברמב״ם לא הובא פרט זה, וכן תמה המל״מ פ״ו מכלי המקדש ה״ט אמאי לא חילק השו״ע דבעצרת שחל בשבת התירו הספד ותענית ביום טבוח כמבואר בעובדא דר״ט שם. [ושמא הטעם משום דבזה״ז אין עצרת חל בשבת]. וכתב הלבוש דבזה״ז שאין צדוקים מצויין בינינו נוהגין לעולם איסור הספד ותענית. וכן הביא במחה״ש סי׳ תכ״ט סק״ח בשמו, וכתב דכיון שאין צדוקים מצויין, חזר הדין לזמן שקודם שהיו צדוקין בעולם עי״ש.

קיח. בספר האגודה למס׳ חגיגה פרק אין דורשין [הובא בשו״ת בנימין זאב סי׳ רי״ב וכן בגליון הגרע״א על הרמב״ם פ״ו מכלי המקדש], גרס בגמ׳ חגיגה יז. ׳מנין לאחר עצרת שאסור בהספד ותענית כל שבעה׳ [דלא כגירסא דידן ׳מנין לעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה׳], וכתב דאף שהתירו חכמים הספד ותענית ביום טבוח היכא דחל עצרת בשבת, מ״מ בשאר הימים אסורים בהספד ותענית, ואפי׳ בזמן שאין ביהמ״ק קיים. [ובזה ביאר את מנהגו של רבינו יואל הלוי שאין נופלין על פניהם בימים אלו].
והנה דברי ספר האגודה ושו״ת בנימין זאב הובאו בכנה״ג או״ח סי׳ קל״א לבאר את טעם הנוהגים שלא לומר תחנון בימים אלו, והעתיקו המג״א שם בס״ק י״ח. אמנם מדברי השו״ע בסי׳ תצ״ד שהובא בהערה הקודמת נראה דלא קיי״ל כגירסא זו לאסור הספד ותענית בימים אלו, ושמא רק לענין אמירת תחנון הקלו מפני שהם ימי התשלומין ונוהג

ו. יש שכתבו שיום טבוח אסור בעשיית מלאכה מדברי חכמים[קיט].

ז. בששה ימים אלו אין חיוב אכילת בשר קרבן משום שמחה[קכ].

ח. יש מהאחרונים שכתבו שכל המשמרות שוות בהקרבת עולות הראיה ושלמי החגיגה הבאים בימים אלו[קכא]**, ויש שנקט שאין כולם שווים אלא ב'יום טבוח' בזמן שעצרת חל בשבת**[קכב].

בהם מקצת שמחה. [והיה אפ"ל דבזמן שביהמ"ק קיים שפיר איכא לכו"ע איסור הספד ותענית בכל ששת הימים, וכעין מה שכתב הנמוקי יוסף במו"ק יט. דבזמן ביהמ"ק אין נוהגין אבילות בימים אלו, אלא שכבר כתב המל"מ בפ"ו מכלי המקדש ה"ט דלא שמענו איסור בזה, וכן הוכיח הגרעק"א שם].

קיט. כן כתבו התוס' בחגיגה יז: ד"ה אלא לאו.

אמנם במל"מ שם צידד בדעת הרמב"ם שלא הזכיר דין זה די"ל שאין איסור המלאכה ביום טבוח אלא למקריב קרבן באותו יום, ולא לכל ישראל כמו שאסרו בערב פסח, כיון שאין זה יום הקרבה לכל ישראל [אלא אם חל עצרת בשבת].

קכ. כן כתב הטו"א בר"ה דף ו. [ד"ה אלא] ובחגיגה דף ו: [ד"ה ושמחה], דליכא מצות שמחה כל ששת הימים, שהרי הם ימי חול. והובאו דבריו במנ"ח מצוה תפ"ח אות ה'.

קכא. בירושלמי בחגיגה פ"ב ה"ד נחלקו ריו"ח ור"ל אם הכהנים מכל המשמרות זוכים בעורות ביום טבוח, וביארו המפרשים שנחלקו מי עובד בז' ימים אלו, דלרבי יוחנן כל המשמרות עובדות יחד [בקרבנות הבאים לתשלומין], ולר"ל רק המשמר הקבוע. ובמל"מ פ"ד מכלי המקדש ה"ה תמה על הרמב"ם שלא הביא נידון זה.

וכתבו בשיירי קרבן על הירושלמי ובמעשי למלך בהל' כלי המקדש שם אות ג' דלדעת הרמב"ם כל המשמרות שוות כל שבעת הימים, וכפשטות דבריו שם דכל שבא מחמת הרגל כל המשמרות שווין בו. [ועי' במעשי למלך שביאר שאעפ"י שלענין חילוק לחם הפנים בשבת שבימים אלו אין כל המשמרות שוות כדמוכח ברמב"ם פ"ד מתמידין הי"ג, היינו כיון שלחם הפנים אינו מחובת היום, ולא נתרבה דכל המשמרות שווין בחלוקתו אלא בשבת חול המועד שבו כולם שווים במוספי היום עי"ש].

קכב. עי' בערול"נ סוכה נה: ד"ה הבאות שהוכיח בתחילה מדברי רש"י דכל המשמרות זוכות בהקרבת העולות ראיה ושלמי חגיגה הבאים לתשלומין, וכן צידד בדעת הרמב"ם. אכן שוב כתב שאף לדעת ריו"ח בירושלמי אין כל המשמרות שוות אלא ביום טבוח שאחר השבת, משום דע"כ מקריבין בו את כל הקרבנות, אבל בשאר ימי התשלומין אין מקריב אלא המשמר הקבוע, [וה"ה בשאר השנים שאין עצרת חל בשבת].

ט. בגמר ימי התשלומין מטבילין את כל כלי המקדש כדי לטהרם מטומאת עמי הארץ שנגעו בהם ברגל, חוץ מהשולחן ומזבח הזהב[קכג].

י. וכן באים הכהנים וגורפים מהתפוח את כל הדשן שנתקבץ בו בימים אלו מריבוי הקרבנות ומוציאין אותו מחוץ למחנה[קכד].

קכג. חגיגה כו. ורמב״ם פי״א ממשכב ומושב הי״א.

קכד. חגיגה כו.

אוצר דינים

חג השבועות
ושתי הלחם

הלכות שתי הלחם וקרבנות חג השבועות

מצות הקרבת הקרבנות

פירוט הקרבנות

א. ביום חג השבועות מקריבים למוספין שני פרים איל אחד ושבעה כבשים לעולה ושעיר אחד לחטאת[1]. בנוסף להם מביאים מנחה חדשה שתי הלחם, ומקריבים עמהם פר ושני אילים ושבעה כבשים לעולה ושעיר לחטאת ושני כבשים לשלמים[2].

כשרות החיטים לשתי הלחם

דיני החיטים

ב. כל החיטים שאין מביאים מהן מנחות, אין מביאים מהן שתי הלחם[3]. ומצוה להביא מן החיטים המובחרות[4].

ג. אין מביאים חיטים שנזרעו בבית הזבלים או בבית השלחין או בבית האילן, ואם הביא כשר[5].

---

1. במדבר כ"ח כ"ו ורמב"ם פ"ח מתמידין ומוספין ה"א.
2. ויקרא כ"ג י"ח - י"ט ורמב"ם שם.

אם לא הקריבו קרבן העומר: עיין עיקרי דינים הלכות ספירת העומר שהביא מדברי תשובת קול אליהו סי' כ"ט דאפשר שאם לא הקריבו את קרבן העומר אין מביאין שתי הלחם, כיון דהא בהא תליא [ששניהם מתירים הבאת מנחות מן החדש]. אולם בשו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב סי' קי"ט נחלק עליו וכתב דודאי מקריבין שתי הלחם גם כשלא הקריבו את העומר, עי"ש שהאריך בזה.

3. עיין רמב"ם פ"ו ופ"ז מאיסו"מ.

ולענין הבאה מן הטבל כתב האו"ש פ"ח מתמו"מ ה"ג, דכיון ששתי הלחם נקראו ביכורים מביאין לכתחילה מחיטים שלא הופרש מהם תרו"מ שאין מקדימים תרומה לביכורים. אמנם בחזו"י מנחות פ"י ה"ו נקט דודאי גם בשתי הלחם נאמר הדין שאין מביאין אותם מן הטבל כשאר מנחות, ובאופן שנגמרה מלאכתם קודם ההקדש צריך להפריש מהם תרו"מ.

4. משנה מנחות פג:, והטעם משום מבחר נדריכם כמ"ש התוס' שם.
5. משנה מנחות פה. ורמב"ם פ"ו מאיסו"מ הי"ב. והטעם בכל אלו מפני שאינם מובחרים.

ופירוש בית הזבלים כתבו רש"י והרע"ב שם, שדה הצריכה לזבל. והרמב"ם בפיה"מ כתב

מקום גדילתם

ד. חיטים הבאות לשתי הלחם צריך שיהיו מגידולי ארץ ישראל, ואפילו בדיעבד אם הביאו מחוץ לארץ הרי הם פסולים[6].

ה. נחלקו הראשונים אם אפשר להביא חיטים מאלו שגדלו בעבר הירדן[7].

ו. חיטים שגדלו ברשות נכרי, ראה בהערה אם אפשר להביא מהם שתי הלחם[8].

ז. יש מהאחרונים שכתבו שמצוה להביא חיטים מן הקרוב לירושלים[9], ויש מהם שהוסיף שאפילו היו גרועות מחיטים אחרות מביאים מהן[10]. ויש חולקים ואומרים שאין צריך להביא מן הקרוב לירושלים, ראה הערה[11].

שהוא מקום האשפות. ובית השלחין, שדה הצמאה למים. ובית האילן היינו שדה אילן שאין התבואה גדלה שם יפה מפני צל האילנות, וברע"ב פירש הטעם משום שיניקת האילנות מכחישים הזרעים. [וע"ע בדיני הבאת המנחות שלדעת רוב הראשונים אין מביאין לכתחילה אף מבית העמקים, ופרטי הדינים בזה נתבארו שם].

והנה בפי' רגמ"ה בדף עא. כתב דהטעם שאין מביאין לכתחילה מבית השלחין, משום שתבואתה יבשה ובעינן כרמל לכתחילה. ומשמע שפירש דהמשנה מיירי רק בעומר דכתיב בה כרמל, ולא בשתי הלחם ובשאר מנחות. אמנם ברש"י כת"י בדף פה. וברע"ב פ"ח מ"ב כתבו דקאי גם על שתי הלחם, ובדברי הרמב"ם מוכח דקאי על כל המנחות. [והטעם לסברת רש"י והרע"ב שחילקו בין עומר ושתי הלחם לשאר המנחות, ביאר הגרח"מ שטיינברג שליט"א עפ"י מה שהביא במשנת חיים במדבר סי' קט"ו בשם הגרי"ש אלישיב, דבקרבנות ציבור יש להדר להביא מן המובחר יותר מבקרבנות יחיד, וזהו משום כבוד הציבור, עי"ש].

6. משנה שם פג: ורמב"ם פ"ח מתמו"מ ה"ב. והטעם נתבאר בגמ' שם משום דכתיב "ממושבותיכם". ופרט זה מעכב אפילו בדיעבד כמבואר בנו"כ שם דכל מקום שלא הוזכר שאם הביא כשר הרי זה פסול לגמרי, [ורק לגבי הבאה מן החדש נתבאר ברמב"ם שאינו מעכב כמבואר להלן בסעיף י'].

7. עיין לעיל בדיני הבאת העומר שנחלקו בזה רש"י והר"ן, ודעת רוב הראשונים כרש"י דמביאין אף מעבר הירדן.

8. הנה לעיל בדיני הבאת העומר הובא שיש אומרים דקיי"ל לדינא דאין מביאין עומר משל נכרי כדאיתא בר"ה יג. דדרשינן 'קצירכם' ולא קציר נכרי, ויש שדייקו מהא דהשמיט הרמב"ם הלכה זו שלא פסק כן, עי"ש הטעם. ואמנם בשתי הלחם אפשר שלא נתמעטה תבואת נכרי כלל, דשמא הלשון 'ממושבותיכם' הנאמר בשתי הלחם אינו בא כלל למעט שלא יביאו משל נכרי [אלא רק להצריך שתהיה מתבואת ארץ ישראל], ויל"ע בזה.

9. כ"כ בספר קול הרמ"ז מנחות פ"י מ"ב, ודייק כן מדברי המשנה במנחות סד: שכתבה שמצות העומר לבוא מן הקרוב ומעשה שבא העומר מגגות צריפין ושתי הלחם מבקעת

תבואה חדשה

ח. חיטים הבאות לשתי הלחם צריכים שיהיו מתבואה חדשה שהשרישה לאחר הבאת שתי הלחם בשנה הקודמת[12].

עין סוכר, ומשמע שגם שתי הלחם מצותן לכתחילה לבוא מן הקרוב. וכן נקט בתפא"י פרק ח' אות ב'.

ובטעם הדבר כתב שאעפ"י שהטעם שנאמר בגמ' שצריך העומר לבוא מן הקרוב לירושלים זהו משום דבעינן כרמל רך ומלא, וזה אינו שייך בשתי הלחם, מ"מ הטעם השני שהובא שם דאין מעבירין על המצוות שייך גם כאן [באופן שקוצרים חיטים לשם כך].

10. כן הוא בתפא"י שם, דהא דאיתא במתני' דף פג: וכולן אינן באין אלא מן המובחר היינו דווקא במקום שאין דין להביא מן הקרוב, אבל בעומר ושתי הלחם שצריך להביא מן הקרוב, אם לא מצאו שם מן המובחר יביאו אפילו מן הגרוע. אמנם בטהרת הקודש שם נקט להיפך דאף בעומר מובחר עדיף מקרוב, עי"ש שדייק כן מהמשנה, וכן בתפארת יעקב על התפא"י שם נחלק עליו בזה.

11. עיין בתפארת יעקב שם שנחלק עליו גם בעיקר דינו שכתב דבשתי הלחם מצוה להביא מן הקרוב, דלא נמצא כן בשום מקום. וכן דייק בחי' הגרי"ז סטנסיל מנחות סד. מדברי הרמב"ם, שכתב בפ"ז מתמו"מ ה"ה דמצות העומר לבוא מן הקרוב ומשמע שבשאר המנחות לא נאמר דין זה. ועי"ש שביאר דרק בעומר שיש בו טעם נוסף שצריך להביאו רך ומלא, תקנו שיבוא מן הקרוב לירושלים, אבל בשאר המנחות לא הצריכו כן. וכתב עוד שאפשר שרק משום חובת הקצירה צריך שיביאו מהקרוב, אבל מחמת הכשר ההבאה לא שייך אין מעבירין על המצוות.

12. משנה מנחות פג: ורמב"ם פ"ח מתמו"מ ה"ב. ומקור הדין מדכתיב בקרא "מנחה חדשה" (ויקרא כ"ג ט"ז), והיינו שתהיה מתבואה חדשה שלא הותרה לגבוה בשתי הלחם שהביאו בשנה הקודמת. עוד מבואר בגמ' בדף פד: דמדכתיב "קרבן ראשית" (ויקרא ב' י"ב) לומדים שצריך שתהיה ראשית לכל המנחות הבאות מתבואת שנה זו, והיא המתרת להביאם למקדש. ולפי זה נקטו האחרונים שמטעם זה צריך שיהיו שתי הלחם מתבואה שלא הותרה אשתקד שעל ידי כך היא ניתרת למזבח. אולם מדברי הרמב"ם שנקט שגם מתבואה ישנה ניתן להביא בדיעבד מוכח שאין פרט זה לעיכובא, עיין להלן.

והנה יש מהאחרונים (חסד"ד על התוספתא מנחות ריש פ"ט, חזו"י פ"י ה"ו במוסגר) שפירשו בדברי הרמב"ם שאפשר להביא שלא מן החדש, דכוונתו שניתן להביא גם מתבואת השנה הקודמת שהשרישה לאחר הבאת שתי הלחם. ולפי דבריהם מבואר שלכתחילה יש להביא דווקא מתבואת שנה זו דזה מיקרי תבואה חדשה, ולא מתבואת השנה הקודמת שאינה נקראת חדשה לענין זה. ועי' בזה.

ט. תבואה שהשרישה בשנה הקודמת קודם הבאת שתי הלחם ולאחר הבאת העומר, הרי זה ספק אם ניתן להביא ממנה שתי הלחם, או שדינה כתבואה ישנה [ראה בסעיף הבא][13].

י. אם לא נמצאה תבואה חדשה, יש אומרים שיביאו מן הישן[14], ויש סוברים שהישן פסול ואי אפשר להביא ממנו כלל[15].

---

13. הגמ׳ במנחות סח: נסתפקה אם אפשר להביא מתבואה זו מנחות קודם שתי הלחם, ויסוד הספק אם העומר ושתי הלחם מתירים את הבאת המנחות לגבוה גם שלא כסדרן, דאי מתירין אף שלא כסדרן אפשר להביא ממנה מנחות כיון שהותרה ע״י שתה״ל דאשתקד והעומר של שנה זו.

ולפי זה כתב המנ״ח מצוה ש״ז אות א׳ דנפ״מ בספק זה גם לענין הבאת שתי הלחם מתבואה זו, דאם נאמר ששתי הלחם התירו את התבואה לגבוה, א״כ אינה נידונת כתבואה חדשה שהרי כבר הותרה, אבל אם שתה״ל והעומר אינם מתירים שלא כסדרן ותבואה זו צריכה את הקרבת שתי הלחם בשנה זו כדי להיות ניתרת לגבוה, אפשר גם להביא ממנה את שתי הלחם. וסיים המנ״ח דכיון דהוי ספיקא דדינא [כמבואר ברמב״ם פ״ז מתמו״מ הי״ט], אין להביאה לכתחילה.

14. כן כתב הרמב״ם פ״ח מתמו״מ ה״ב, וכתבו האחרונים (כס״מ, לח״מ, קר״א ועוד) שפסק לדינא כדעת התנאים בגמ׳ שישן כשר בדיעבד לשתי הלחם, וכן הוא בתו״כ אמור ריש פרק י״ג [עיין בפי׳ הר״ש והראב״ד ורבנו הלל שם] ובתוספתא מנחות סוף פרק י׳.

מצאו מן החדש והביאו ישן: והנה לדעה זו לא פסק הרמב״ם כלל כתנא דמתני׳ דס״ל דישן פסול, ולפי זה אין חילוק בין אם לא היה בידם להביא מן החדש לבין אם היה מצוי להם חדש והביאו מן הישן, דבכל האופנים הישן כשר בדיעבד. ואמנם דעת הרבה אחרונים בשיטת הרמב״ם (מהריק״ו ומרכבה״מ ה״ב בתי׳ הב׳, אורים גדולים לימוד כ״ה, קובץ על הרמב״ם פ״ד משקלים הי״א, וכ״ה בזבח תודה מנחות פג: ובסוף ספר עונג יו״ט בחי׳ אחי המחבר), דס״ל דגם לתנא דמתני׳ הישן כשר בדיעבד אם לא מצאו להביא מן החדש, ולא אמרינן דהישן פסול אלא אם מצאו מן החדש והביאו מן הישן. [והטעם לזה מבואר בדברי הזב״ת ואחי העונג יו״ט, דאף שלכתחילה תבואה ישנה אינה מועילה לקיום מצות שתי הלחם משום שהם מתירים את התבואה החדשה לגבוה וצריך שיהיו גם הם מתבואה זו, מ״מ בכה״ג שא״א לקיים את המצוה כתיקונה עדיין צריך לקיימה מחמת עיקר דין ההקרבה שאינה תלויה בהיתר שתי הלחם לגבוה].

נמצאו חיטים טמאות מן החדש וטהורות מן הישן: נסתפק המנ״ח מצוה ש״ז אות ט״ו לדעת הרמב״ם, מה הדין באופן זה שאין מן החדש אלא חיטים טמאות, אי מהדרינן להביא טהורות מן הישן כיון שהישן כשר בדיעבד. ואפשר שלדעת האחרונים שכשיש חדש הישן פסול אפילו בדיעבד, א״א באופן זה להביא מן הישן.

גידולי שביעית

יא. חיטים שגדלו בשביעית ויובל מביאין מהן שתי הלחם[16]. וראה הערה.

חיטים שירדו בעבים

יב. חיטים שירדו מן העבים, לא יביא מהן שתי הלחם מספק ואם הביא כשר[17].
ונחלקו הראשונים בדין זה, יש אומרים שאפילו ידוע שבאו מארץ ישראל יש בהם ספק[18], ויש אומרים שמדובר בחיטים שנעשו על ידי נס[19].

---

15. כן דעת הראב"ד בהשגתו על הרמב"ם שם.

16. כן כתב הרמב"ם פ"ד משקלים ה"ה לגבי שביעית, ובתוספתא מנחות פ"י ה"ה הוזכר גם יובל. ועי"ש שלכתחילה שוכרין אנשים לשמור את השדות שגדלים בהם חיטים ונותנים להם שכר תרומת הלשכה.

וביארו הקר"א מנחות פד. והמנ"ח מצוה ש"ב אות ג', שרק בעומר שהקומץ נשרף ע"ג המזבח דנה הגמ' במנחות שם אם אפשר להביאו מתבואה שגדלה בשביעית, משום דלאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה, אבל שתי הלחם שאין מהם למזבח כלום והם נאכלים לכהנים, ודאי ניתן להביאם מגידולי שביעית. ואולם עיין טהרת הקודש במנחות שם שדן דעדיין יש לאסור את ההבאה מגידולי שביעית משום איסור קצירה, ויש לעיין בזה.

17. בדין זה נסתפקה הגמ' במנחות סט:, וכתב הרמב"ם פ"ח מתמידין ומוספין ה"ג דמספק לא יביא ואם הביא כשר.

18. רש"י שם פירש שהעבים בלעו ממי האוקינוס חיטים שהיו בספינה. והקשו עליו התוס' דאם החיטים באו מחו"ל הרי הם פסולים בתורת ודאי, ואם באו מא"י למה יפסלו מחמת כן. וכתב המהריק"ו דאף שידוע שבאו החיטים מא"י מ"מ נסתפקה הגמ' אם צריך שאנו נביא את החיטים מהארץ או לא. וכעי"ז יישב בשו"ת חת"ס או"ח סי' קכ"ח דהיכא שיצאו חיטים מא"י לחו"ל אינם כשרים לשתי הלחם, ומספקא לגמ' אם כשהיו בא"י ונבלעו בעבים וחזרו חשיב שיצאו מא"י. [ובמרכבה"מ ה"ב יישב באופן אחר. ועי"ש שנקט בתי' השני שאם יש חשש שבאו מתבואה ישנה וקיימת לפנינו תבואה חדשה, הרי הם פסולים בתורת ודאי לכו"ע, וכמו שהובא בשמו לעיל הערה 14].

19. כן פירשו התוס' שם את ספק הגמ', ויסוד הספק פירשו הקוב"ש בפסחים אות ט"ז ובצ"פ כלאים דף ג. אם צריך שיהיו החיטים משל ארץ ישראל או שלא יהיו משל חו"ל. וכעי"ז כתב ביכהן פאר (בחי' על הרמב"ם שם), דמיירי שיש ספק אם החיטים באו מא"י או מחו"ל, וספק הגמ' אם צריך שיהיו בודאות של ארץ ישראל או דסגי שלא יהיו בודאי מתבואת חו"ל.

קניית החיטים או הסולת

יג. שתי הלחם באות ממעות תרומת הלשכה[20], ומשעה שנקנו חלה עליהם קדושת דמים[21]. ונחלקו הראשונים בדין הקניה, יש אומרים שקונים דווקא סולת הנעשית מחיטים כשרות ולא את החיטים עצמם[22], ויש אומרים שיכולים לקנות בין חיטים ובין סולת מנופה[23].

---

20. שקלים פ"ד מ"א ורמב"ם פ"ד משקלים ה"א.

ועיין לעיל בדיני קרבן העומר בשם זרע אברהם (סי' ד' אות כ"ג) שכתב בדעת הראב"ד על התו"כ ויקרא פרק ט"ו ה"ב, דאין מביאין עומר ע"י גביה מרוב הציבור אלא דווקא מתרומת הלשכה, כדי שיהיה לכולם חלק בו. ולפי זה כתב במשנת חיים במדבר סו"ס קי"ב, דה"ה בשתי הלחם דינא הכי. ועי"ש עוד בזרע אברהם שכתב דא"א לגבות את העומר ושתי הלחם ולחם הפנים מכל הציבור, כיון שאם יגבו אותם מהכהנים יהיו אסורים באכילה, והובא בדיני קרבן העומר שם.

21. ועיין לעיל בדיני הבאת המנחות מאימתי נפסלים החיטים למנחה במגע שני לטומאה, אם משעה שחלה עליהם קדו"ד או מהזמן שנתיחדו להבאה למקדש.

22. הגמ' במנחות עו: מביאה ברייתא דכל המנחות נקחות דווקא סולת מנופה ולא חיטים, אבל לחם הפנים שבאים כ"ד סאין בכל שבוע נקחות אפי' חיטים, משום שהתורה חסה על ממונם של ישראל שלא יקנו סולת שהוא יקר יותר. והטעם שבשאר המנחות לוקחין דווקא סולת נאמרו כמה אופנים, רש"י פירש משום שאין הכל בקיאין לנפות, והוא לשיטתו שנקט דאפי' במנחת יחיד קונים סולת, [ועי' בחזו"א מנחות סי' מ"ב סקכ"א שכתב דאי"ז תלוי בשעת הקנין, אלא בזמן ההקדש, שלא יקדיש חיטים אלא סולת. וביאר עוד טעם לזה, מפני שצריך שיהיה הקרבן בשעת ההקדש ראוי ומוכן למצוותו]. ובר"ש והראב"ד בתו"כ אמור פרק י"ח ה"א ביארו דבשתי הלחם ושאר מנחות ציבור לוקחים דווקא סולת משום שאי"ז דרך כבוד לטחון ולרקד בעזרה כדי להרויח שכר החנווני, [ורק בעומר דא"א באופן אחר משום דבעי קצירה עושים כן].

23. כן דעת הרמב"ם פ"ח מתמו"מ ה"ג שלוקחים חיטין ממעות תרומת הלשכה, ואחר שמוציאין מהן כדי צרכן פודין את השאר ונאכל לכל אדם. וכתב השפ"א במנחות עו: שמדבריו מוכח שלא פסק כברייתא זו. ובפנים יפות (ויקרא כ"ד ה') ביאר דהרמב"ם פסק כמ"ד שיש לעשות את השיפה והבעיטה בחיטים ולא בבצק, ולדעה זו קונים בכל המנחות דווקא חיטים כדי לקיים בהם שיפה ובעיטה. וכעי"ז פירש הגר"מ זעמבא (בספר גור אריה יהודה שו"ת סו"ס ד'), דדעת הרמב"ם שהעומר ושתי הלחם שוים ללחם הפנים שלוקחים להם חיטים, והטעם משום שצריך לנפותם בהרבה נפות כמבואר במשנה שם, ולא נאמר בברייתא שקונים דווקא סולת אלא בשאר המנחות.

טחינת החיטים

מנין הסאין

יד. הסולת הבאה לשתי הלחם צריך שתהיה שלש סאין חיטים[24]. ואם ריבה במנין הסאין או שמיעט, הרי זה כשר[25].

שיפה ובעיטה

טו. שפין את החיטים ובועטין בהם כדרך כל המנחות[26].

---

24. משנה מנחות עו: ורמב"ם פ"ח מתמו"מ ה"ג. ויש לציין שכל מעשה הכנת שתי הלחם זוכים בהם כהני כל המשמרות כמ"ש בדרך חכמה פ"ד מכלי המקדש ס"ק ל'. והממונה ע"ז בוחר את הכהנים לעבודות אלו.

25. משנה שם ורמב"ם שם ה"ה. והטעם לזה כתב רש"י כת"י, שמנין הסאין אינו אלא תקנת חכמים ואינו מעכב בדיעבד.

ואמנם כתב הערוה"ש סי' קי"ז סי"א, דאם מיעט במנין הסאין אינו כשר אלא כשיש כדי להוציא מהם שני עשרונות סולת נקיה.

26. כן נתבאר ברמב"ם שם ה"ג. ואף שדין זה נאמר בסתמא במשנה שם עו. לגבי כל המנחות, מ"מ מדלא יצאו שתי הלחם מן הכלל, נקט הרמב"ם שגם בהם שפין ובועטין.

ועיין במזבח אבנים ח"ב סי' ח' אות ד' שנקט דלפי דברי רש"י פסחים לז. וביצה כב: שכתב שע"י הבעיטה והשיפה אין הבצק ממהר להחמיץ, י"ל שאין צורך לזה אלא בשאר המנחות, אבל בשתי הלחם הבאות חמץ א"צ לשוף ולבעוט. אמנם לכאו' י"ל דהטעם ששפין ובועטין אינו כדי שלא יחמיץ, אלא כמ"ש הרמב"ם פ"ז מאיסו"מ ה"ה ורש"י כת"י במנחות שם שהוא כדי שיתקלפו הרבה, ואף בשתי הלחם עושין כן, אלא שעי"ז ממילא אין הבצק מחמיץ מהר וכדברי הגמ' בפסחים וביצה שם.

אם יש מצוה ללתות החיטים: והנה מבואר בגמ' בפסחים לו. שבכל המנחות אין לותתין את החיטים כדי שלא יבואו לידי חימוץ מלבד במנחת העומר שנעשית בציבור ואין חשש שתחמיץ. וכתב המנ"ח מצוה ש"ב אות י"א שבקרבן העומר יש בזה הידור מצוה כדי שתהיה הסולת נאה. ולפי"ז כתב במזבח אבנים שם דבשתי הלחם ג"כ יש מצוה ללתות, כיון שהם באות חמץ. ואמנם י"ל שזהו רק לפי מש"כ בדעת רש"י שאין שפין ובועטין בשתי הלחם, אך לדעת הרמב"ם ששפין ובועטין בהם, אינן צריכין לתיתה כדי שיתקלפו היטב ולא ידבק בהם המורסן דלזה סגי בשיפה ובעיטה, וכ"כ בשו"ת דברי מלכיאל ח"ד סי' כ'. [ועיין לעיל בהלכות קרבן העומר, שנתבאר דהא דלותתין במנחת העומר הוא ג"כ רק משום שאין שפין ובועטין, עי"ש].

טחינה וניפוי

טז. לאחר מכן טוחנין את החיטים מחוץ לעזרה[27], ומנפים את הקמח בשתים עשרה נפות עד שיהיו מהן שני עשרונות סולת מנופה כל צרכה[28]. ואם מיעט במנין הנפות, יש אומרים שאינו מעכב[29], ויש חולקים[30].

יז. כתבו האחרונים שאם הביאו שתי הלחם מתבואה ישנה, יכולים להוציא שני עשרונות משתי סאין בלבד, וכן לנפותם באחת עשרה נפות [לדעה שאין מנין הנפות מעכב][31].

---

27. ככל המנחות שטחינתן והרקדתן בחוץ כדאיתא ברמב"ם פי"ב ממעשה הקרבנות הכ"ג. ובשתי הלחם [ולחם הפנים] אף הלישה והעריכה בחוץ כמו שיובא להלן.

ויש לציין שכל האפיה נעשית מערב יו"ט, שאין אפיית שתי הלחם דוחה שבת ויו"ט כמו שיתבאר להלן בסעיף ל"ה.

28. משנה מנחות עו: ורמב"ם פ"ח מתמו"מ ה"ג.

ושיעור העשרונות מעכב ככל המנחות כמבואר בגמ' שם. ועיין בלקוטי הלכות שדייק מדברי הרמב"ם פי"ב ממעה"ק ה"ה, שבין אם ריבה או מיעט במנין העשרונות הרי זה מעכב, ובין אם הוסיף על המדה של העשרון או מיעט בו הר"ז פסול, וכן הובאו שני אופנים אלו ברש"י כת"י. אמנם דעת התוס' שם שכל העיכוב אינו אלא בהוסיף במנין העשרונות, עי"ש הטעם.

29. כ"כ הרמב"ם בפיה"מ למנחות שם. וכתב המנ"ח מצוה ש"ז אות ז' שהרמב"ם בהלכותיו סמך על מש"כ כן בדיני לחם הפנים (פ"ה מתמו"מ ה"ו).

30. כ"כ כמה אחרונים בדעת רש"י (רדב"ז פ"ה מתמו"מ ה"ו, תוי"ט במשנה שם ומנ"ח שם ובמצוה צ"ז אות ח'), דכיון שכתב דמנין הנפות הוי הלכה למשה מסיני, אם מיעט במנין הנפות הרי זה פסול. אמנם בזבח תודה עו: כתב בסו"ד דאפשר שגם רש"י מודה שאינו אלא לכתחילה, וכן צידד בשדה הארץ על הרמב"ם פ"ח ה"ג, עי"ש.

31. כ"כ המנ"ח במצוה ש"ז שם, וכן כתב מדנפשיה בספר יכהן פאר (לחתן השפ"א) בחי' על הרמב"ם פ"ח מתמו"מ. והטעם שהרי נתבאר בגמ' שם עו: שלא הוצרכו להביאם משלש סאין ולנפותם בי"ב נפות, אלא משום ששתי הלחם באות מתבואה חדשה, ואם כן אם הביאם מתבואה ישנה אין דינן אלא כלחם הפנים, שאפשר להוציא עבורם עשרון מובחר מסאה ולנפותם באחת עשרה נפות. [אמנם לדעת רש"י אי נימא דמנין י"ג נפות מעכב, אי אפשר לפחות ממנין זה].

פדיון מותר הקמח

יח. אם הוקדשו החיטים בקדושת דמים[32], פודין הקמח שנותר ונאכל לכל אדם כשאר חולין[33], והאוכל ממנו חייב בחלה ופטור מן המעשרות[34].

מעשה הלישה

כלי המדידה

יט. מביא כלי במדת עשרון על מנת למדוד בו עשרון סולת לכל לחם[35]. ובסעיפים הבאים יבואר כיצד נותן הסולת בכלי.

כ. כתבו האחרונים שאעפ״י שאין חובה להניח הסולת בכלי מקודש, מכל מקום מצוה להניחה במדת העשרון שבמקדש[36]. ולכל הדעות אין הסולת מתקדשת

---

32. וכגון שנקנו מכספי תרומת הלשכה, וכמו שהובא לעיל בסעיף י״ג שיש אומרים שניתן לקנות את החיטים עצמם, ועי״ז מתקדשים החיטים בקדושת דמים. [ולדעות שקונים את הסולת לאחר הניפוי, לכאו׳ אין קונים אלא כדי צרכם דהיינו שני עשרונות בלבד].

33. רמב״ם פ״ח מתמו״מ ה״ג, וכמו שנתבאר במשנה במנחות סו. לגבי העומר.
ויש לעיין מה דין המעות שמחללים עליהם את העומר ושתי הלחם. ולכאו׳ דינם כמותר לחמי תודה ונזיר וכמותר חביתי כהן גדול שירקבו, כדאיתא ברמב״ם פ״ה מפסוה״מ ה״ח. וכן משמע בפנים יפות ויקרא כ״ד ה׳ עי״ש.

34. כ״כ הרמב״ם שם. אמנם כתבו בהר המוריה אות ט״ז וחזו״י מנחות פ״י ה״ו דכל הפטור ממעשרות הוא דווקא אם היה המירוח ביד הקדש, [וכמו שמצינו בשקלים פ״ד מ״א שהיתה לרשות ההקדש שדה מיוחדת שממנה הביאו את החיטים לשתי הלחם], אבל אם לא היה המירוח ע״י הקדש, כבר נתחייבו החיטים בתרו״מ וע״כ הפרישו אותם מקודם שאין מביאין מנחות מן הטבל. [וע״ע לעיל בהערה 3 שלדעת האו״ש אין מפרישים תרו״מ מהחיטים המיועדים לשתי הלחם, אולם גם לדבריו המותר חייב בתרו״מ, ומש״כ הרמב״ם שפטור מתרו״מ, היינו כשהיה המירוח ברשות הקדש כמ״ש שם].

35. דכל לחם צריך שיהיה במידת עשרון, וכן מבואר ברמב״ם פי״ב מהלכות פסולי המוקדשין ה״א שאם הוסיף או מיעט במדתן הרי הם פסולות.

36. בגמ׳ מנחות נז: איתא לגבי שתי הלחם, כיון דאמר רחמנא עביד עשרון וכייל ביה שביק עשרון דקודש וכייל בעשרון דחול בתמיה, ומבואר שכיון שצריך עשרון אין הדרך למדוד בכלי חול אלא בכלי קודש.
והנה מדינא אין צריך להניחו בכלי קודש, וכמו שכתב הקרן אורה שם [בראש העמוד] שודאי ניתן למדוד גם בכלי חול משום שאין חובה לקדש את הסולת בכלי, וכן אפשר לכוון

בקדושת הגוף בכלי זה[37], ויש שכתבו שחלה עליה קדושת הגוף לענין שאינה יוצאת לחולין על ידי פדיון[38].

שלא יתקדש הסולת. ומשמע מדבריו שאכן ראוי לעשות כן כדי שלא יפסל הסולת בלינה, שהרי אופים את שתי הלחם בערב יו"ט. וכן נתבאר ברדב"ז פי"ב ממעשה הקרבנות הכ"ג שכיון שאין העשרון מתקדש בכלי אלא בתנור או בשחיטת הכבשים, ע"כ מודד בכלי חול או שמכוון שלא יקדש הכלי את הסולת. וכ"כ המקדש דוד סי' ג' סוף אות א' דמודד העשרון בכלי חול, דכיון שאין האפיה דוחה שבת ויו"ט אין מקדשין את המנחה בכלי כדי שלא תפסל בלינה. [וע"ע בחזו"א מנחות סי' כ"ד סק"ט שצידד דמגזיה"כ אין כלי העשרון מקדש את הסולת].

אמנם למצוה יש להניחו בכלי קודש כמבואר בגמ', ומה שתמה בקר"א (על דברי הגמ' שם) דלדעת הרמב"ם שהלישה והעריכה בשתי הלחם נעשים אף בחוץ, הרי אין תועלת בכלי שרת בחוץ, ביאר החזו"א שם סקי"א דמ"מ כיון שמדת העשרון נתקדשה וכדקיי"ל מדת יבש נתקדשה (רמב"ם פ"א מכלי המקדש הי"ט), שפיר יש מצוה להניחו בשעת המדידה בכלי המקודש, [אע"פ שאינו מתקדש בו אלא לענין יציאה לחולין ע"י פדיון כדלקמן הערה 38], ואח"כ יכול לצאת וללוש בחוץ. [והנה בלקוטי הלכות מנחות צה: כתב בדעת התוס' שם, דכיון דקי"ל שאין אפיית שתי הלחם דוחה שבת ע"כ נקטינן לדינא דלא נתקדשה מדת היבש, ומחמת כן אין הלחם מתקדש בתנור ואינו נפסל בלינה. ולפי"ז לדעת התוס' אין כלל מצוה להניח העשרון בכלי קדוש, כיון דלא סבירא להו כדעת הרמב"ם דמדת יבש נתקדשה].

וע"ע בחזו"א סי' כ"ו סק"ב שנקט עוד שאף שאין הכלי מקדש את הסולת הניתנת בו ורק למצוה בעלמא מניחים אותו בכלי קודש, מ"מ מצוה להניח אח"כ את כל העשרון בכלי קודש ולקדשו שם קודם הלישה כדי ללוש בקדושה, [ובכה"ג אינו יכול ללוש ולערוך בחוץ, כיון שיש אומרים שע"י קידוש כלי הוכשר ליפסל ביוצא]. וכעי"ז כתב בטהרת הקודש מנחות צה:. ועי"ש בחזו"א סק"ג שהסיק דא"צ להניח את כל העשרונות בכלי אחד, דגם אם מניח כל עשרון בנפרד הכלי מקדשו, ולא מיקרי קידוש לחצאין.

37. כמבואר במשנה מעילה ט. דשתי הלחם הוכשרו ליפסל בטבול יום ומחוס"כ רק משעה שקרמו בתנור, ונחלקו הראשונים שם אם הוכשר אז להפסל בלינה, ומבואר דלכו"ע אינם מתקדשים בכלי לענין לינה, והטעם שהרי אופין אותם מעיו"ט ואם יתקדשו בכלי יפסלו בליל יו"ט. וכן מבואר במשנה במנחות עח: שהלחם מתקדש בשחיטת הכבשים. [ולהלן בסעיף ל"ט וס"ג, יבואר לענין מה הלחם מתקדש בקרימתו בתנור ולגבי מה מתקדש בשחיטת הכבשים].

38. כ"כ במרכבת המשנה פ"ה מתמו"מ ה"ז וחזו"א סי' כ"ד סק"ט, שאם קידש הסולת בכלי שרת, אף שלא נתקדשה לכל דבר שהרי הלחם מתקדש בשחיטת הכבשים, מ"מ יש בה קדושה לענין זה שאינה יוצאת לחולין ע"י פדיון. [ובזה ביאר החזו"א איך יתכן איסור חימוץ בלחם הפנים, הא כיון שאינם מתקדשים אלא בתנור או אח"כ שוב לא שייך לחמצם. ובקר"א מנחות נז: יישב באופן אחר, ומשמע קצת דלא ס"ל כן].

חימוץ הסולת

כא. שתי הלחם באות חמץ[39]. כיצד מחמצן, מניח בכלי שאור שיש בו כדי לחמץ עשרון סולת, ומוסיף לכלי את הסולת עד שתתמלא המדה, וכך יתחמץ כל העשרון בשעת הלישה במים[40]. וכן עושה בעשרון השני[41].

חימוץ במי פירות

כב. יש אומרים שיכול להחמיץ את הסולת על ידי נתינת מי פירות ומים[42], וראה הערה[43]. ויש חולקים וסוברים שאין להחמיץ כן כיון שאינו נעשה על ידם אלא חמץ נוקשה[44], [ואפילו בדיעבד אינו מועיל[45]].

ואמנם כתב המרכבה"מ דכל זה נפ"מ אם הסולת נטמאה, אבל אם היא טהורה בלא"ה אינה נפדית, וכמו שנתבאר ברמב"ם פ"ו מאיסו"מ ה"ה דמנחות אין להם פדיון כשהם טהורים אף קודם שקדשו בכלי, [וכעי"ז העירו התוי"ט מנחות פי"א מ"ט והקר"א ריש פי"ב דמנחות על דברי התוס' פסחים מו: ד"ה הואיל, עי"ש].

39. ויקרא כ"ג י"ז. והובא במשנה מנחות נב: וברמב"ם פי"ב ממעה"ק ה"ג ופ"ח מתמו"מ ה"ט.

40. כן דעת רבי יהודה במשנה שם דמביא שאור מחומץ מביתו, וכן פסק הרמב"ם שם.

והנה בתפא"י מנחות פ"ה אות ב' וערוה"ש סי' קי"ז סט"ו כתבו דמודדין מעיקרא את כמות הקמח שממנו בא השאור כדי שתהיה מדת העשרון הנמדדת עם השאור מכוונת לעשרון שלם, כיון שמנפח השאור אי אפשר לידע את כמות הקמח שיש בו כדאיתא בגמ'. אמנם בלקוטי הלכות נב: ועבודת הקרבנות ח"ב סי' נ"ט בביאור אות ד' כתבו שא"צ להשגיח אלא על מדת העשרון כמו שהוא עתה, וכמ"ש הרמב"ם לענין חמץ שבתודה בפ"ט מהלכות מעה"ק הי"ח.

והטעם שאין מחמיצים את הסולת במים לבד, כתב בתפא"י בועז אות א' שאעפ"י שע"י מים בלבד ג"כ תתחמץ העיסה באותו יום, מ"מ למצוה צריך חימוץ יפה, ולכך מביא שאור מביתו שנתחמץ ימים רבים קודם האפיה.

41. עיין בתו"כ אמור פרק י"ג ה"ב ששני העשרונים צריכים שיהו שוות, ופירשו הר"ש והראב"ד שצריך למדוד את שני העשרונים בשווה [במדה מחוקה כדאיתא במנחות פז: שכן מודדין במדת העשרון], ולא ימדוד אחד גדוש ואחד מחוק ואח"כ יערבם יחד ויחלקם בשווה.

והנה כיון שבמקום השאור לא הוצרך להניח סולת מנופה, יש מעט מותר משני העשרונות, ולכאו' דינו כמותר הקמח שנשתייר בניפוי שנתבאר דינו לעיל בהערה 33.

42. בגמ' מנחות סוף דף נג: הובאה דעת רבנן דרבי חנינא בן גמליאל שאין מחמיצין שתי הלחם בתפוחים, [והיינו במימיהם כמ"ש בזבח תודה], וה"ה בשאר מי פירות. וביארה הגמ' דאף דלא הוי חמץ גמור מ"מ נוקשה מיהא הוי.

כג. אם לא עירב מים במי פירות, לכל הדעות אינו מועיל כלל, כיון שאין כח במי פירות להחמיץ את הסולת[46].

אינן טעונות שמן ולבונה

כד. שתי הלחם אינן טעונות שמן ולבונה[47].

והנה בגמ׳ לא נתבאר אי מיירי שעירב בהם מים או לא, וכתב בזבח תודה דלדעת רש״י בפסחים לה. ד״ה ביין והרמב״ם פ״ה מחמץ ומצה ה״ב דס״ל שאם עירב מי פירות עם מים הוי חמץ גמור, ע״כ מיירי שלא עירב מים דלא הוי חמץ גמור ולכך לא מהני לשתי הלחם, אבל אם עירב מים שפיר מחמץ בהם לכתחילה.

43. עיין בחזו״א מנחות סי׳ ל״ה סק״ד וסק״ח שלדעת הרמב״ם יש לפרש את דברי רבנן בכה״ג שעירב בהם מים, ואף דהוי חמץ גמור, מ״מ אין מחמיצין בתפוחים כיון שאינו החימוץ שעליו נתכוונה התורה, ולפיכך יש להמתין עד שהעיסה תחמיץ מכח המים ללא כח התפוחים שממהר להחמיץ אותה.

44. דעת ר״ת בתוס׳ פסחים לה: ובמנחות שם דמי פירות לבד לא הוי חמץ כלל ובסוגיא מיירי שעירב בהם מים, ובכה״ג הוי חמץ נוקשה שעליו אמרו רבנן דרחב״ג שאין מחמיצין בו.

ועיין בפמ״ג ומקור חיים או״ח ריש סי׳ תס״ב שכתבו דאף לדעת ר״ת אם היה הרוב מים הוי חמץ גמור, והובא בביאוה״ל שם ס״ב ד״ה ממהרים. וכ״כ החזו״א או״ח סי׳ קכ״א סקי״ב. ולפי״ז אף בשתי הלחם מהני לכתחילה אם היה רובו מים ומיעוטו מי פירות. [ואפשר שאף החזו״א שהובא בהערה הקודמת יודה שבאופן זה אין המי פירות מקדימים להחמיץ קודם המים כיון שהם מועטים].

45. עיין בזבח תודה שם שכתב דמדברי התוס׳ במנחות נג. ד״ה אלא מבואר דבדיעבד אף חמץ נוקשה כשר לשתי הלחם, אלא דלכתחילה אמרו רבנן שאין מחמיצין בתפוחים, [וכן דעת תוס׳ בפסחים מג. ד״ה מאן וחולין כג: ד״ה ואי]. אמנם הוסיף ע״ז החזו״א במנחות סי׳ ל״ה סק״ח דכל זה לסוברים דחמץ נוקשה איסורו מן התורה ולא נתמעט אלא מכרת, אבל לפי מה שהוכיח המג״א ריש סי׳ תמ״ב מדברי השו״ע סי׳ תמ״ז דקיי״ל נוקשה דרבנן, לא יועיל להביא שתי הלחם מחמץ נוקשה אפי׳ בדיעבד, כיון דמן התורה אין לו דין חמץ כלל. [ולפי״ז צריך להזהר שיהיה חמץ גמור ויראו בו סדקין, דבהכסיפו פניו חשיב חמץ נוקשה כמו שפסק השו״ע או״ח סי תנ״ט ס״ב].

46. היינו בין לדעת ר״ת והרמב״ם שם דמי פירות בלי מים אינם מחמיצים כלל, [וכן פסק השו״ע או״ח סי׳ תס״ב סעיף ב׳], ובין לדעת רש״י בפסחים לה. דבכה״ג הוי חמץ נוקשה, כיון דחמץ נוקשה לא מהני לשתי הלחם אפי׳ בדיעבד כמו שנתבאר בהערה הקודמת.

47. משנה מנחות נט., וכן מבואר ברמב״ם פי״ב ממעשה הקרבנות ה״ז דמנחות שאינן קריבות לגבי המזבח אינן טעונות שמן ולבונה, וכמ״ש הרדב״ז שם. ואם נתן שמן או לבונה לא עבר בלאו, דלא נאמר בתורה איסור נתינת שמן ולבונה אלא במנחת חוטא ומנחת סוטה.

מעשה הלישה

כה. לישת שתי הלחם ועריכתן נעשים אפילו בחוץ[48].

כו. לשין במים כל עשרון בפני עצמו[49]. ואם לש את שני העשרונות יחד, יש אומרים שאינו יכול לחלקם אחר כך ופסולות[50], ויש חולקים[51].

כז. אין צריך ללוש דווקא בכלי אלא אפילו על גבי שולחן או טבלא[52].

מי הלישה

כח. המים שלש בהם יכולים להיות בין חמים ובין צוננים[53], ויש אומרים שמצוה ללוש במים פושרים ולא בצוננים[54].

---

48. משנה מנחות צה: ורמב"ם פ"ח מתמו"מ ה"ז דלישתן ועריכתן בחוץ, וביאר בליקוטי הלכות שם דהיינו שנעשים אפי' בחוץ.

49. דשתי הלחם נילושות אחת אחת כדאיתא במשנה מנחות צד. ורמב"ם פ"ח מתמו"מ ה"ו.

50. כ"כ החזו"א מנחות סי' כ"ו סק"ד, דכיון שהקפידה התורה על מדת העשרון לכל לחם, אם עירב את שני העשרונות אינו יכול לחלקם אח"כ, שא"א לידע אם כמות הקמח שבעיסה האחת הוא עשרון שאפשר שאין גיבולם שוה.

51. כן כתב בחזון נחום על המשניות ריש פי"א שכל הדינים שנאמרו במשנה שם אינם לעיכובא. וכן נראה בלקוטי הלכות צד. תורת הקדשים אות א' שדין זה אינו אלא למצוה.

52. כן איתא בגמ' בדף נז:, וכן מבואר בדברי השטמ"ק על המשנה במנחות צו. אות ו' והרע"ב פי"א מ"ד, דמנחות הנעשות בחוץ אינן טעונות כלי בלישתן ועריכתן. [וע"ע רש"י בזבחים צו. ד"ה וקדושתן שהוכיח מהמשנה שם דא"צ כלי שרת].

53. במשנה במנחות נה. מבואר שכל המנחות נילושות בפושרין, והיינו לאפוקי חמין כדי שלא יחמיצו. ולפי זה בשתי הלחם שהם חמץ אפשר ללוש אפי' בחמין.

54. נחלקו האחרונים מה הטעם שלשים את המנחות דווקא בפושרין, בעולת שלמה ולקוטי הלכות שם כתבו דהטעם כדי שתהיה העיסה קרובה לחימוץ ויתקיים בה דין שימור מחמץ, וכמו שנתבאר בפסחים מ. שמצוה ללתות את החיטים שישתמשו בהם למצות כדי שיוכלו לקיים בהם מצות שימור. ולפי זה בשתי הלחם אין טעם ללוש דווקא במים פושרים ולא בצוננים, [וכ"כ במזבח אבנים ח"ב סי' ח']. אבל החזו"א במנחות סי' ל"ה סק"א וערוה"ש סי' פ"ה סעיף כ"ב ביארו שיש הידור מצוה ללוש בפושרין כיון שכך נאפית הפת טוב יותר. ולדבריהם גם בשתי הלחם יש הידור ללוש בפושרים ולא בצוננים.

עריכת שתי הלחם

עריכה וקיטוף

כט. עורכין את צורת הלחם ומקטפין אותו במים[55].

מידות הלחם

ל. אורך כל לחם שבעה טפחים ורוחבו ארבעה טפחים[56].

גובה הלחם וקרנותיו

לא. נחלקו הראשונים בצורת הלחם, יש מהראשונים שכתבו שמוסיפים מעט בצק בקרנות הלחם וגובה כל קרן ארבע אצבעות, אבל בשאר הלחם אין שיעור לעוביו[57]. ויש שכתב שגובה הלחם בשיעור ארבע אצבעות[58], ואולם נחלקו המפרשים בכוונתו, יש שביארו שכן גובהו של כל שטח הלחם[59], ויש שפירשו שכוונתו כדעה הראשונה[60].

---

55. עיין תפארת ישראל מנחות פ"ה אות י"א שפירש דעריכה היינו עשיית צורת הלחם וקיטופו במים.

56. משנה מנחות צו. ורמב"ם פ"ח מתמו"מ ה"י.

עיין בתוי"ט מנחות פי"א מ"ד ובשושנים לדוד שם שכתבו שאין כופלים את הלחם לתוכו כמו בלחם הפנים, כדמוכח מהרמב"ם שלא הזכיר פרט זה לגבי שתי הלחם.

57. כ"כ רש"י מנחות צו. והרע"ב פי"א מ"ד בכוונת המשנה שם דקרנותיהם ארבע אצבעות, וכן הכריע התוי"ט שם מ"ה. והנה מפשטות לשונם שכתבו שאורך הבצק הוא ד' אצבעות נראה שאורך זה מושכב בקצוות הלחם, אולם מדברי התשב"ץ (בשו"ת ח"א סי' קל"ד) והתפא"י שם אות י"ט מבואר שפירשו שגובה הבצק שבקרנות הוא ד' אצבעות. ומשמע בדבריהם שגובה זה כולל את עובי הלחם [שהוא כג' רבעי אצבע כדלהלן].

58. כ"כ הרמב"ם פ"ח מתמו"מ ה"י.

59. כן נקטו בדעתו הרלב"ג שמות כ"ה ל' והובא בכס"מ פ"ה מתמו"מ ה"ט, וכן נראה מדברי הכס"מ שם ובפרק ח'. ולפי"ד אין מקור שמניחים בצק בקרנות הלחם, וכמו שהעיר התפא"י שם.

ואולם תמה עליו הרלב"ג וכן התפא"י בחומר בקודש פ"ב אות נ"א, שלא יתכן שמכמות מועטת של סולת יאפו לחם בגובה כזה, עי"ש שהאריכו שעפ"י החשבון צריך להיות כל לחם בעובי ג' רבעי אצבע בקירוב, אלא שזה משתנה לפי קושי העיסה ורכותה.

60. כן ביאר התשב"ץ (שו"ת ח"א סי' קל"ד), וכ"כ החומר בקודש שם דמש"כ הרמב"ם שגובהו ארבע אצבעות היינו בשפת הלחם במקום הקרנות.

ויש מהראשונים שכתב שעושים ללחם שמונה צלעות, ואורך הצלעות שבזויות הלחם באלכסון הם ארבע אצבעות[61].

צורת הלחם

לב. שתי הלחם יהיו מרובעות ולא עגולות[62].

לג. יש שכתב ששתי הלחם צריכים שיהיו שוות בתמונתן ובצורתן[63].

מעשה האפיה

אפיית הלחם

לד. אופין את שתי הלחם בעזרה[64], ונחלקו האחרונים אם התנור שאופים בו הוא כלי שרת[65].

וע"ע במרכבה"מ פ"ה מתמו"מ ה"ט שפירש בדברי הרמב"ם שעושים ללחם ארבע דפנות שלמות בגובה ארבע אצבעות. ובערוה"ש סי' ק"י סכ"ה וסי' קי"ז סט"ז ביאר את דברי הרמב"ם באופן אחר.

61. זהו דעת הרלב"ג שם, אמנם בתוי"ט ועוד אחרונים תמהו עליו מדברי הגמ' במנחות שם.

62. רמב"ם פ"ח מתמו"מ ה"י, ופירש התוי"ט מנחות פי"א סוף מ"ד דהיינו לאפוקי עגולה או בעלת ה' צלעות ויותר, אבל אין הכוונה שתהיה מרובעת עם צלעות שוות שהרי ארכה יותר על רחבה.

63. בתו"כ אמור פרק י"ג ה"ב איתא שתים שיהו שוות, שני עשרונים שיהו שוות, ובהגהות הגר"א גרס שני עשרונים "שיהיה בשניהם ב' עשרונים", משום שכבר נדרש בתחילה שיהו שוות, אמנם בביאור הח"ח כתב לבאר שכוונת התו"כ בתחילה שתהא תמונתן וצורתן שווה, ואח"כ דרשו שיהא שיעורם או מדידתם שווה, עיין לעיל הערה 41.

ויש לעיין אם צריך שיהיו שווין בדמיהן [ושתהיה לקיחתן כאחת] כמו בשני כבשי התמיד.

64. משנה מנחות צה: ורמב"ם פ"ח מתמו"מ ה"ז.

והנה בפשוטו הטעם שצריך לאפות בעזרה הוא כדי שהתנור יקדשם בקדושת כלי שרת [שאין כל"ש מקדשין אלא בפנים]. ואמנם יש שנקטו שאין הלחם מתקדש בתנור כלל כמו שיתבאר בהערה הבאה ולהלן סעיף ל"ט, ולדבריהם לא נתבאר הטעם שצריך לאפות את הלחם בעזרה. ואכן הרמב"ם בפיה"מ במנחות שם כתב ג"כ שאין לזה טעם בגמ', וביאר הח"ח בזבח תודה דצ"ל שכך בא בקבלה. [ובמרכבה"מ פ"ה מתמו"מ ה"ז ועזר"כ ויקרא דיבורא דנדבה דף נא: כתבו דהטעם משום דכתיב בקרא דיחזקאל "אשר יאפו את המנחה" והובא במנחות צו., ושתי הלחם נמי איקרו מנחה כמבואר במנחות מו:].

לה. אפיית שתי הלחם אינה דוחה שבת ויום טוב, ולפיכך אופים אותם מערב יו"ט, ואם חל ערב יו"ט בשבת מקדימים לאפות בערב שבת[66].

וע"ע בלקוטי הלכות שם שכתב שאף לדעת תוס' בדף צה: ד"ה אלא שנחלקו התנאים אם התנור מקדש או לא, מ"מ לכתחילה צריך לאפות בעזרה.

65. בגמ' בזבחים צו. מבואר דתנור של מקדש שאופין בו שתי הלחם ולחם הפנים של מתכת הוא, כיון שהוא כלי שרת. ואמנם בדעת הרמב"ם נחלקו האחרונים, דהנה הרמב"ם בפי"ב ממעה"ק הכ"ג כתב "מחבת ומרחשת היו בעזרה ושתיהם מכלי השרת ומקדשין, ותנור של מקדש של מתכת היה". ודייקו מדבריו הלח"מ פ"ה מתמו"מ ה"ז והבה"ז מנחות עב: ועוד שרק המחבת והמרחשת הם כלי שרת ולא התנור, ולפי דבריהם מיושב היטב אמאי אין הלחם נפסל בלינה. ועיין להלן סעיף ל"ט והערה 74 עוד בזה. אמנם בעיני אברהם פי"ג ממעה"ק ה"ו ועוד ביארו דמש"כ שהתנור של מקדש של מתכת היה, היינו משום שהיה כלי שרת כמו שנתבאר בגמ', וכתב בעיני אברהם דמ"מ אין הלחם נפסל בלינה כיון דשתי הלחם ולחם הפנים יש להם אורך זמן וכמ"ש הרמב"ם בפיה"מ למעילה פ"ב. [וע"ע במקד"ד סי' ב' וסי' ג' שכתב דהתנור נתקדש רק בקדו"ד לענין שצריך לעשותו של מתכת וטעון גניזה, אבל לשאר דברים לא חשיב כל"ש].

ולדעת התוס' שנחלקו התנאים אם התנור מקדש, כתב בליקוטי הלכות דקיי"ל כמ"ד תנור אינו מקדש, [שהרי סתם משנה ס"ל דאין האפיה דוחה שבת ואינו נפסל בלינה], ולפי"ז א"צ שיהיה התנור כל"ש כלל, ודברי הגמ' בזבחים הם למ"ד תנור מקדש. ועי' שם בתורת הקדשים אות ה' שהביא את דברי התוס' בשם יש אומרים.

66. משנה מנחות שם ורמב"ם פ"ח מתמו"מ ה"ח. וע"ע בפסחים מז. דלמ"ד נדרים ונדבות קריבין ביו"ט האפיה ג"כ דוחה יו"ט כיון שיש בזה גם צורך הדיוט, וכן הדין למקצת ראשונים שפסקו כן, אולם לדינא פסקו הרמב"ם פ"א מחגיגה ה"ח ועוד ראשונים וכן הטור והרמ"א או"ח סי' נ"א דאין נו"נ קריבין ביו"ט, וכ"ה בלקוטי הלכות חגיגה ז:.

והנה כשחל יו"ט של עצרת ביום א' או ביום ו', [או שחל בשבת לדעות שבזמן שמקדשין עפ"י הראיה אין מקפידין שלא יחול בשבת], אופים באותו יום גם את לחם הפנים שאפייתם ג"כ אינה דוחה שבת ויו"ט, ולכאו' מקדימים לאפות את לחם הפנים דתדיר עדיף.

ובמזבח אבנים ח"ב סי' ח' כתב עוד טעם שצריך לאחר את אפיית שתי הלחם, שאם יאפו את לחם הפנים לאחר שתי הלחם שהם חמץ בעוד התנור חם, יהיה בהם פסול מחמת חום התנור. [ועיין להלן דמדברי הרמב"ם ספי"ב ממעה"ק משמע דלא קיי"ל כתוספתא דכל לחם נאפה בתנור אחר]. אמנם העיר הגר"ח יוז'וק שליט"א דבמרדכי פסחים אות תק"ע כתב שאופים את החמץ שבתודה עם המצות שבתודה בתנור אחד, וע"כ דסגי שיהיה שמם מצה ואין איסור בבליעת טעם חמץ.

אופן האפיה

לו. אופים כל לחם בפני עצמו[67], ויש שכתבו שאפשר לכתחילה לאפות את שניהם יחד[68]. ויש שכתב שצריך להניח כל אחד בתנור בפני עצמו ואחר כך אופים את שניהם[69].

---

67. משנה מנחות צד. דשתי הלחם נאפות אחת אחת. ודעת רוב האחרונים דכוונת המשנה לאפוקי שניהם יחד, עי׳ קרי״ס פ״ח מתמו״מ, חזון נחום על המשניות, מנ״ח מצוה ש״ז אות ח׳, קר״א במנחות שם ועוד, [אמנם הקר״א ביאר דרק בשימת הלחם צריך להקפיד בזה כדלהלן].

והנה בתורת הקדשים שם משמע שזה לעיכובא, וכן נקט בנזר הקודש במנחות שם, אמנם בחזון נחום מבואר שכל דברי המשנה אינם לעיכובא אלא למצוה בעלמא.

וע״ע בפלתי סי׳ ק״ח סק״ז ובמנ״ח שם שנקטו דיכול לאפות עם הלחם פת אחרת של חולין, דאין המיעוט אלא שלא לאפות את שתי הלחם ביחד. וראה להלן הערה 83 עוד בענין זה. [ובשו״ת מראה יחזקאל סי׳ ל״ז ול״ח הקשה ע״ז מהגמ׳ בחולין לב. דממעטינן כעי״ז בשחיטת פרה אדומה שלא ישחוט אחרת עמה, ונתבאר בגמ׳ שגם בהמת חולין אסור לשחוט יחד עם הפרה. אמנם בשו״ת מהרש״ם ח״ב במפתחות לאה״ע סי״ד הכריע לדינא כמנ״ח. ושמא הטעם לחלק מהא דחולין, דהכא כיון ששתי הלחם באות יחד מסתבר שהתורה באה למעט שלא יאפו אותם יחד, משא״כ בפרה שאינה באה עם חברתה, נקטינן דהתורה באה למעט כל שחיטה בהמה אחרת עם הפרה, ויל״ע].

68. כן כתבו בטהרת הקודש מנחות שם וחזו״א מנחות סי׳ כ״ו סק״ה דאין כוונת המשנה לאפוקי שלא יאפה שניהם יחד, אלא דלחם הפנים נאפה דווקא שנים שנים ולא אחת אחת, אבל שתי הלחם נאפות אפי׳ אחת אחת. [ולפי״ד ודאי אפשר לאפות יחד עמה פת חולין. וע״ע הערה 83].

69. כן כתב הקר״א שם, שאין דין המשנה אמור אלא בהכנסת הלחם לתנור אבל באפיה אין קפידא שלא לאפות את שניהם יחד. וכן משמע קצת מלשון התו״כ אמור פרק י״ח ה״ב, יכול אף שתי הלחם ירדו לתנור שתים וכו׳. [ועיין נזר הקודש שם שהעיר על הקר״א, מהא דאיתא בתוספתא דמנחות ריש פי״א שבתנור של שתי הלחם היה מקום רק ללחם אחד. אמנם מדברי הגמ׳ בזבחים צו. נראה שבתנור של שתי הלחם אפו גם את לחם הפנים, והובא ברמב״ם ספי״ב ממעה״ק, ומוכח דלא קיי״ל כהאי תוספתא].

והנה הקר״א הוכיח דבריו מהא דאיתא בגמ׳ דהתנור יכול לקדש הלחם, ואם אופים כל לחם בפ״ע איך יתקדש, הא כלי שרת אינם מקדשים אלא כשיש בהם כל השיעור הראוי. וכדבריו בזה נקט בטהרת הקודש שם. אמנם המקד״ד סי׳ ג׳ סוף אות ג׳ והחזו״א סי׳ כ״ו סק״ג כתבו דכיון שכך אפייתם בתנור מדין התורה, שפיר מתקדשים בכלי שרת באופן זה.

לז. כתבו האחרונים ששתי הלחם אינם נאפים בתוך דפוס כמו בלחם הפנים, אלא בתנור עצמו[70]. וראה הערה[71].

קרימת פני הלחם

לח. אין שתי הלחם כשרים למצוותן עד שיקרמו פניהם בתנור[72], וצריך שיקרמו פניהם העליונים והתחתונים[73].

לט. יש אומרים שמשעה שקרמו פניהם בתנור הוכשרו ליפסל במגע טבול יום ומחוסר כיפורים כשאר קודש[74], וראה הערה[75]. ויש מהראשונים שנקטו

וכעי״ז נתבאר בחי׳ הגרי״ז מנחות ח. שמטעם זה אין כאן חסרון מצד הדין שאין כלי שרת מקדשין אלא מלאים, עי״ש.

70. כן כתב בטהרת הקודש מנחות צד. דמסתימת הרמב״ם משמע שאינו נאפה בדפוס, וכן מבואר מדברי החת״ס בשו״ת או״ח סי׳ קכ״ה ובישועות יעקב או״ח סי׳ רנ״ד סק״ב.

71. עיין בנזר הקודש מנחות צד. שהביא דמדברי התוספתא דמנחות ריש פי״א מוכח שגם שתי הלחם נאפו בדפוס. אמנם כבר נתבאר לעיל שמדברי הרמב״ם מוכח דלא קי״ל כתוספתא.

72. משנה מעילה ט. דמשקרמו פניהם בתנור הוכשרו לשחוט עליהם את הכבשים, והטעם כמ״ש רש״י ותוס׳ שם דקודם לכן אינם קרויים לחם. [ולענין אם צריך שיקרמו פניהם בתנור בשעת התנופה ראה להלן סוף הערה 109]. והשיעור בזה נתבאר בתוס׳ מנחות עח: וכ״ה ברמ״א או״ח סי׳ רנ״ד ס״ה, שכל שפורסה ואין החוטין נמשכין ממנה קרוי קרימת פנים.

73. כן כתבו בישועות יעקב או״ח סי׳ רנ״ד סק״ב ובשו״ת תשובה מאהבה ח״א סי׳ נ״ח [וח״ב סי׳ ר״ס], ודומיא דלחם הפנים שנתבאר בירושלמי דשבת פ״א ה״י [והובא בתוס׳ שבת כ. ד״ה איבעיא] דלא סגי בקרימת צד אחד. והטעם כתב בקר״א שבת יח: שאין תורת לחם עליו עד שיקרמו שני פניו, ומשא״כ בשבת משקרם צד אחד תו ליכא למיגזר שמא יחתה. [ואמנם בפני משה על הירושלמי שם ביאר דבלחם הפנים כתיב ואפית אותה דמשמע שיהיה אפוי כראוי, ולפי זה בשתה״ל א״צ קרימת שני הפנים, ועי׳ בזה].

74. כן איתא במשנה במעילה ט. וברמב״ם בפי״א מאבות הטומאות הי״ג. וכתבו רש״י ורגמ״ה והרמב״ם בפיה״מ שם, דלא גרסינן במתני׳ לינה שאין התנור מקדשם לענין זה.

והנה בגמ׳ במנחות צה: מבואר שאם התנור מקדש א״א לאפות את הלחם בעיו״ט כיון שהוא נפסל בלינה, והאפיה דוחה שבת ויו״ט. אכן הרמב״ם פסק שאופין מעיו״ט ומ״מ אין בו פסול לינה, והאחרונים כתבו בזה טעמים שונים. יש שכתבו שהתנור אינו כלי שרת (לח״מ פ״ה מתמו״מ ה״ז, ברכת הזבח מנחות עב: ועוד), ויש שכתבו שאינו מקדש שלא מדעת (חסד״ד מנחות רפי״א, חת״ס חאו״ח סי׳ קכ״ה), או שאינו מקדש שלא בזמנו (תפא״י מנחות

שנידון זה תלוי במחלוקת תנאים אם התנור מקדש[76], ולדבריהם יש שכתב

ספ״י בבועז, שואל ומשיב תנינא ח״ד סי׳ נ״ו). ויש שביארו שדין התורה שלא יתקדש הלחם אלא בשחיטת הכבשים (מרכבה״מ פ״ה מתמו״מ ה״ז וחזו״א מנחות סי׳ כ״ד סק״י).

ואולם לפי״ז צ״ע אמאי לענין מגע טבו״י ומחוס״כ נתקדש הלחם בתנור. ונאמרו בזה שני אופנים באחרונים. דעת המקד״ד בסי׳ ג׳ אות א׳ דקידוש הלחם בזמן הקרימה בתנור אינו מדין קידוש כלי [דא״כ היה מתקדש בשעת הכניסה לתנור וכמו שהקשו התוס׳ במעילה ח.], אלא היינו משום שכך הוא מתוקן למצוותו, ומשעה זו יש עליו דין קודש לענין מגע טומאה, עי״ש שהאריך בזה. אמנם בעיני אברהם פי״ג ממעה״ק ה״ו ואו״ש פ״ז מתמו״מ ה״ג פירשו, דרק לענין לינה לא מהני הקידוש משום שמצוותו לימים רבים כמ״ש הרמב״ם בפיה״מ מעילה פ״ב, והיינו שכך מצוותו לאפות מאתמול. [ואף שיש היתר מעיקר הדין לאפותו בשבת ויו״ט ורק משום פסול לינה אופים מאתמול, ביאר המהרש״ם ח״ב סי׳ י״ד דכיון דקי״ל שבת דחויה אצל קרבן, חשיב דמצוותו מערב שבת ויו״ט].

75. עיין בדיני הבאת המנחות שנתבאר דגם קודם שקדשו המנחות בכלי הרי הם נטמאים במגע טבול יום, [והובא לעיל בהערה 21], וכדאיתא ברמב״ם בהל׳ אבות הטומאות שם, ומקורו מתוספתא דטהרות פ״א ה״ד. ולפי״ז יש לתמוה דהא במשנה במעילה משמע שקודם קידוש כלי אינם נפסלים בטבול יום.

והנה התוס׳ במעילה ח. ד״ה קרמו כתבו דהמשנה אזלא כמ״ד חולין שנעשו על טהרת הקודש לאו כקודש דמו, וכיון שהוא כחולין אין בו טומאת שלישי. ומשמע דלדבריהם הטעם להא דאיתא בתוספתא שנפסלים קודם קידוש כלי הוא משום דכקודש דמו, וכן נראה מהר״ש בטהרות פ״א מ״ח, [ולדינא נחלקו הרמב״ם והראב״ד פי״א מאבות הטומאות ה״ט אי כקודש דמו]. ואולם לדעת הרמב״ם עצמו שפסק דלאו כקודש דמו, הוכיח המקד״ד טהרות סי׳ מ׳ אות ב׳ שיש כאן דין מיוחד בדבר שהוקדש בקדו״ד שיש בו טומאת שלישי. [וע״ע במשנה אחרונה טהרות פ״ב סוף מ״ח שביאר דבאמת גם קודם קידוש כלי נטמאים במגע טבו״י, אלא שדין שריפתם אינו בעזרה כשאר פסולי קודש, וה״ה דיכול להנות מהם בשעת שריפתם כתרומה].

76. כן דעת התוס׳ מנחות צה: ד״ה אלא ומעילה ח. ד״ה קרמו, דלמסקנת הגמ׳ במנחות הוי פלוגתא דתנאי אי תנור מקדש, והמשנה במעילה סברה דתנור מקדש לכל הדינים, אבל המשנה במנחות ק: שנקטה שאין האפיה דוחה שבת ויו״ט, ס״ל דאין תנור מקדש ומה״ט אין בהם פסול לינה. [ומבואר בתוס׳ שם ובזבחים כ: ד״ה יציאה ומנחות ט. ד״ה ריש לקיש (ופסחים מו: ד״ה הואיל), דלמ״ד תנור מקדש הרי הוא מקדש בין לענין פדיון ובין למגע טבו״י ומחוס״כ ובין ללינה, וכן גרסו במעילה שם במשנה דהתנור מקדש לענין לינה].

וע״ע בשטמ״ק במעילה שם אות ל״ב בתי׳ השני שנקט שהלחם מתקדש בשעת כניסתו לתנור ולא בקרימת הלחם, [ורק לענין לשחוט עליו את הכבשים בעינן קרימה].

שלהלכה אין התנור מקדש, ומ״מ ראוי שלא יכוון לקדש את הלחם בתנור, וכך לא תחול עליו קדושת הגוף עד שחיטת שני כבשי השלמים[77].

נטמא הלחם

מ. נטמא הלחם בטומאת מת ואי אפשר להביא לחם אחר, מביאין אותו בטומאה ואינו נאכל[78].

מא. נטמא בטומאה אחרת, נחלקו האחרונים אם דינו כנטמא במת או שהוא פסול[79].

מב. נטמאת אחת מהחלות, השניה כשרה[80].

---

77. כ״כ הלקוטי הלכות במנחות שם, דלשיטתם קי״ל כסתמא בתרא דמתני׳ במנחות ק: דס״ל שאין האפיה דוחה שבת ויו״ט ואין התנור מקדש את הלחם כלל. ומ״מ כתב דכיון דלמ״ד תנור מקדש כשאופים הלחם בע״ש הרי הוא נפסל בלינה, עצה טובה שלא יכוון לקדש הלחם בתנור וכלי שרת אינם מקדשים אלא לדעת, וכך לא יהיה בו פסול לינה. [והנה מדבריו משמע שכיון שדברי הרמב״ם בענין זה אינם ברורים כ״כ וכמו שהקשו האחרונים, ראוי לעשות כן כדי לצאת מידי ספיקא, אמנם לכאו׳ לפי מה שיישבו האחרונים את דבריו היטב א״צ לעצה זו].

אמנם החזו״א במנחות סי׳ כ״ה סק״ח נתקשה בדבריו, וכתב דאי תנור מקדש הוי קידוש זה לעיכובא שהרי מצות התורה שהלחם יתקדש בתנור, וא״כ א״א לכוון שלא לקדש בו.

78. משנה פסחים עו: ורמב״ם פ״ד מביאת מקדש ה״ט ה״י והי״א, שכל קרבן ציבור שזמנו קבוע דוחה את הטומאה ואינו נאכל.

והנה הרמב״ם שם בהלכה ט״ו כתב שכל זה כשא״א בענין אחר משום דטומאה דחויה בציבור. ואמנם בשתי הלחם שנטמאו אף לדעת הראשונים שפסקו טומאה הותרה בציבור מביאין לכתחילה טהורים תחתיהם [אם אפו מתחילה עוד שנים לאחריות], וכמבואר בגמ׳ ביומא דף ז. שבקרבן הנאכל לכו״ע מחזרין אחר טהורים כדי שיוכלו לאוכלו.

79. דעת הפר״ח ובית מאיר או״ח סי׳ תר״ע והתבואות שור בחי׳ לשבת כא:, דגם לגבי טומאת בשר אמרינן דלא הותרה בציבור אלא טומאת מת בלבד, וכמו שהוכיח מדבריהם המנחת ברוך או״ח סי׳ ק״ו. ולפי דבריהם אין מביאין את הלחם אלא כשנטמא בטומאת מת. אולם המנחת ברוך שם האריך לחלוק עליהם דבטומאת בשר הותרו כל הטומאות, וכדבריו נקט החזו״א זבחים סי׳ ד׳ סק״א. וכן נראה מדברי התוס׳ במעילה ח. ד״ה הוכשרו.

80. כן דעת רבנן במשנה מנחות יד: וכ״פ הרמב״ם פי״ז מפסוה״מ הי״ג.

נחסר מהלחם

מג. נחסר כל שהוא מהלחם, אם נחסר אפילו מאחד מהן קודם זריקת דם הכבשים שתיהן פסולות, ואם נחסר לאחר שנזרק דמם כשרות[81]. ואם נחתך הלחם ולא נחסר ממנו, יש לדון מה דינו ודין הלחם השני[82].

נפסל הלחם או שאבד

מד. נפסל הלחם או שאבד לאחר כניסת יום טוב [או שבת הסמוכה לו מלפניו], דנו האחרונים אם אפשר לאפות בשבת או ביום טוב, ראה הערה[83].

---

81. רמב"ם פי"ב מפסוה"מ ה"ג.

82. הנה בלחם הפנים נתבאר במנחות יב: דילפינן מקרא שאם נפרס לחם אחד כולן פסולות, וכן הדין בלחמי תודה כדאיתא במנחות מו., וביאר רש"י שם דילפינן לחמי תודה מלחם הפנים שהכל נפסל. ולפי"ז יש לדון דבשתי הלחם לא נאמר דין זה. אמנם עדיין יש לעיין דשמא כל זה לענין שיפסול את חבירו, אבל הלחם שנפרס הוא עצמו פסול גם בשתי הלחם משום דדמי לנחסר, וברמב"ם לא נתבאר הדין בזה וצ"ע.

83. עיין בהגהות היעב"ץ למנחות מו: שכתב שאם אבד הלחם אין תקנה לאפות ביו"ט. וכ"כ בחי' חמדת שלמה מנחות צה: (הודפס לאחר חי' ב"מ), דמהמשנה במנחות ק: שנקטה ששתי הלחם אין נאכלות פחות משני ימים משעת אפייתן משמע שא"א לאפות בשבת ויו"ט, והוכיח כן גם מדברי הרע"ב באבות פ"ה מ"ה, [והם דברי רש"י ביומא כא. ד"ה ולא]. אמנם בדעת הרמב"ם צידד שאפשר לאפותם בשבת וביו"ט, עי"ש שהאריך בזה. [ומדברי האחרונים שהובאו להלן מוכח דפשיטא להו דא"א לאפות בשבת, שהרי לא דנו אלא על יו"ט].

אפיית שתי הלחם עם פת אחרת: והנה בפלתי סי' ק"ח סוף סק"ז כתב שהטעם שאין היתר לאפות ביו"ט יחד עם פת של חולין [וכמו שנתבאר בביצה יז. שהפת נאפית טוב יותר כשהתנור מלא והוי צורך יו"ט], היינו משום דהקדש הוי דבר שיש לו מתירין ע"י פדיון, ובכה"ג דיש לו מתירין קיי"ל ריחא מילתא, וכיון שאין הריח בטל בפת של חולין אסור לאוכלו ביו"ט. והעיר בשו"ת מהרש"ם ח"ב במפתחות לאה"ע סי' י"ד, דכל זה מיישב לסוברים שאין התנור מקדש בקדוה"ג, אבל לסוברים דהתנור מקדש הרי חלה על הלחם קדוה"ג ואין לו פדיון וא"כ הוי דבר שאין לו מתירין. [ויש להוסיף שאף שהלחם קדוש רק בשעת הקרימה וכבר קודם לכן נבלע ריח הפת בשל חולין, מ"מ הא לדינא אין ללחם פדיון משעה שהוקדש בקדו"ד כמבואר לעיל בהערה 38]. אולם כתב דמ"מ אסור לאפות באופן זה משום הכנסת חולין בעזרה, עי"ש.

אכן בחזו"א מנחות סי' ל"ב סקי"ח כתב דאי נימא שאין התנור מקדש יכול לאפות בענין זה, ואח"כ יקדיש את שתי הלחם עם כוונה למוסרם לציבור, והשאר יאכל ביו"ט. ולכאו' כוונתו שיאפו את הלחם בחוץ, וזהו מ"ש אח"כ דכל זה דווקא לשיטת תוס' [דא"צ לאפות

כבשי עצרת

דין הכבשים

מה. כבשי עצרת הבאים לשלמים הרי הם קדשי קדשים[84].

מו. שני כבשי עצרת צריכים שיהיו זכרים[85] בתוך שנתם הראשונה[86].

קניית הכבשים

מז. יש שכתב שכבשי עצרת אין צריך שתהיה לקיחתם כאחת, וכן אינם צריכים להיות שוים במראה בקומה ובדמים[87]. וראה הערה.

מח. יש מהאחרונים שכתבו שקונים את כבשי העצרת לאחר אפיית שתי הלחם[88].

הלחם בפנים בתנור כל״ש], אבל לשיטת הרמב״ם א״א לאפות ביו״ט באופן זה, והיינו משום שצריך לאפות בפנים וכדברי המהרש״ם. [וע״ע במהרש״ם שדן לאסור עוד משום מעילה שהרי נהנה מהתנור של הקדש לצורך הדיוט, אולם כתב דכיון דהוי לצורך שתי הלחם אין בזה מעילה].

84. גמ׳ זבחים נה. ורמב״ם פ״ה ממעה״ק ה״ג. ונפ״מ שיש בהם מעילה כמ״ש במשנה מעילה ט. וברמב״ם פ״ב ממעילה ה״ו, וכן טעונים שחיטה בצפון ונאכלים לזכרי כהונה בעזרה ליום ולילה, ויתבאר כל דין במקומו.

85. משנה וגמ׳ תמורה יד. שכל קרבנות הציבור זכרים ורמב״ם פ״א ממעה״ק הט״ו.

86. רמב״ם פ״א ממעה״ק הי״ד.

87. כ״כ הרדב״ז פ״ח מתמו״מ הי״ד, דלא בעינן בכבשי עצרת שיהיו שוים וכו׳ כמו גבי שעירי יום הכיפורים, והיינו שדינם שונה משעירי יוה״כ. [ואולם בתחלת דבריו הביא שכבשי עצרת שוים לשעירי יוה״כ לגבי ההלכה שהובאה ברמב״ם שם, ועל זה סיים ׳וכן נראה דלא בעינן בכבשי עצרת שיהיו שוים׳, ומשמע דכוונתו שגם בזה הדין כשעירי יוה״כ. ושמא יש למחוק בדבריו תיבת ׳לא׳, וצ״ל ׳וכן נראה דשני כבשי עצרת בעינן שיהיו שוים וכו׳ כדאמרינן גבי שעירי יום הכפורים״, ויל״ע].

88. כ״כ הרש״ש הוריות יג. וחזו״א מנחות סי׳ ל״ג סקט״ו בביאור הגמ׳ בהוריות שם דשתי הלחם קודמין לכבשים הבאים עמהם, דבהקרבה עצמה אין שייך קדימה שהרי מניפים אותם יחד, וביארו דהכוונה שהעסק בהכנת שתי הלחם והקדשתם קודם להכנת הכבשים בערב יו״ט. וע״ע להלן שיש שפירשו ששתי הלחם קודמים בדברים אחרים, אולם אפשר שלדעת כולם יש להקדימם בכל הדברים ולא נחלקו בדבר.

דיני עבודת חג השבועות

תרומת הדשן

מט. בליל חג השבועות, לדעת חלק מהראשונים מקדימים לתרום את הדשן משליש הלילה[89].

הוצאת הדשן

נ. אין מוציאין את הדשן ברגלים אלא משאירין את ערימת הדשן גבוהה על גבי התפוח מפני שהוא נוי למזבח[90].

תקיעות בפתיחת השערים

נא. יש אומרים שברגל מוסיפים שלש תקיעות לפתיחת שער התחתון שהוא שער עזרת נשים ושלש תקיעות נוספות לפתיחת שער העליון שהוא שער ניקנור[91], ויש חולקים[92].

---

89. במשנה יומא כ. [ורמב"ם פ"ב מתמו"מ הי"א] מבואר שברגלים תורמין את הדשן משליש הלילה, ונתבאר בגמ' שם כ: שהטעם שהקדימו כ"כ משום שיש קרבנות רבים ואנשים רבים בעזרה. ונחלקו הראשונים בביאור הדבר, רש"י והרע"ב פירשו שכיון שהקריבו במשך היום הרבה קרבנות וצריך להעביר את כל הדשן הרב שהצטבר לתפוח שבאמצע המזבח, מתחילים לעבוד בזה משליש הלילה. אולם בתוס' ישנים ותוס' הרא"ש שם ביארו שכיון שעד זמן קריאת הגבר העזרה מלאה מישראל, אין הכהנים יכולים לעבוד משום הדוחק שהיה בעזרה, ולפיכך הקדימו לתרום משליש הלילה. וכתבו בקול הרמ"ז ובשושנים לדוד ביומא שם, דלדעת רש"י והרע"ב א"צ להקדים לתרום את הדשן ביום הראשון של הרגל כיון שעדיין לא נתקבץ הרבה דשן ע"ג המזבח, אבל לתו"י ותוס' הרא"ש גם ביום הראשון תורמין משליש הלילה כיון שגם ביום זה העזרה מלאה אנשים מישראל.

ולכאו' בשאר ימי התשלומין של חג השבועות מקדימין לתרום משליש הלילה כמו ברגלים, שהרי מקריבים בהם הרבה קרבנות, וכמו בשאר הרגלים.

90. כמבואר במשנה בתמיד פ"ב מ"א וברמב"ם שם הי"ג. ואפשר שכן עושים גם בששת ימי התשלומין שאחר שבועות.

91. כן דעת הרמב"ם פ"ז מכלהמ"ק ה"ו, עפ"י המשנה בסוכה נג: דתוקעין עוד תקיעות לפתיחת השערים, וס"ל לרמב"ם שאי"ז דין בחג הסוכות בלבד אלא בכל הרגלים.

92. כן מבואר בדברי רש"י והריטב"א סוכה נד. שרק בסוכות מוסיפים תקיעות אלו לשם שמחת ניסוך המים.

סדר הקרבת הקרבנות

זמן ההקרבה

נב. יש אומרים שזמן הקרבת המוספין מיד לאחר הקרבת התמיד[93]. ואם חל עצרת בשבת, נחלקו האחרונים לדעה זו אם קריבין לאחר התמיד או בשעה שישית[94]. ויש אומרים שזמן הקרבתם בשעה שישית בין בחול ובין בשבת[95].

הזוכים בהקרבתם

נג. כל הקרבנות הנוספים ביום זה, קריבים על ידי כהני כל המשמרות כשאר קרבנות הרגלים[96].

---

93. במשנה זבחים פט. מבואר שהתמידין קודמין למוספין, וכתבו התוס׳ בברכות כח. ד״ה ושל, שמקריבים אותם מיד לאחר התמיד. [וסוף זמן הקרבתם נתבאר לעיל בהלכות הקרבת מוספי שבת עי״ש].

94. עיין לעיל בהלכות מוספי חג הפסח שנחלקו בזה המהרש״א ברכות כח. והמג״א סי׳ רפ״א בביאור דברי התוס׳ שם.

95. כן מבואר בדברי התו״י יומא לה. דכל המוספין קריבים בשעה שישית או בשש ומחצה כמובא לעיל בהלכות מוספי חג הפסח, וכן דייק המקד״ד סי׳ ט׳ סק״ג מדברי רש״י פסחים נח., וכן נקטו היעב״ץ בסדר העבודה ובספר עבודת הקרבנות. [ועיין לעיל בהלכות מוספי שבת, דמדברי רש״י בפסחים שם מוכח דשעה שישית היינו חצות היום ולא תחילת שעה שישית, וכן דייקו בקר״א ושפת אמת מנחות סח.].

ולענין זמן הקרבת בזיכי הלבונה של לחם הפנים, ראה מה שהובא לעיל בדיני לחם הפנים.

96. משנה סוכה נה: ורמב״ם פ״ד מכלי המקדש ה״ד שכל האמור ברגלים כל המשמרות שוות בו. וכ״כ הרמב״ם שם בה״ו דעבודת שתי הלחם שווה בכולם, ופירש הרדב״ז בהלכה ה׳ דכוונתו לעבודת שני כבשי עצרת הבאים עמהם, [ונכלל בזה אף התנופה הנעשית עם הלחם]. וה״ה דשאר הקרבנות הבאים בגלל הלחם דינם כמוספין.

ועיין לעיל במוספי חג הפסח בשם היעב״ץ בסידורו שנסתפק אם מטילין פיס אחד לכל הקרבנות, שאחד הכהנים זוכה בכל השחיטות ואחד בכל הקבלות וכו׳, או שמטילין פיס נפרד לכל קרבן כדי להרבות בכהנים משום ברוב עם. וכמו כן יש להסתפק בזה כאן.

סדר ההקרבה

נד. יש אומרים שהמוספין הבאים לחובת היום קודמין לקרבנות הבאים בגלל הלחם[97]. ויש שנקטו שהקרבנות הבאים בגלל הלחם קודמין למוספין[98], ויש מהאחרונים שכתב ששניהם שוים[99].

נה. נחלקו האחרונים מהו סדר ההקרבה בקרבנות הבאים בגלל הלחם, יש שנקטו שהחטאת והעולות קודמין לשתי הלחם וכבשי העצרת[100], [ויש סוברים שהחטאת קריבה לבסוף[101]], ויש שכתב שהלחם ושני הכבשים קודמים לחטאת ולעולות הבאים עמהם[102].

---

97. כ"כ רגמ"ה במנחות מה:, וכן נתבאר בכמה אחרונים עי' סידור היעב"ץ, פי' המלבי"ם לתו"כ אמור אות קע"א, חזו"א מנחות סי' ל"ג סקי"ז וספר עבודת הקרבנות. והטעם כתב החזו"א דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם.

98. בדעת זקנים במדבר כ"ח ל' מבואר שהשעיר הקרב בגלל הלחם אינו קרב עם שעיר המוספין אלא בשחר לאחר התמיד, ומשמע שנקט דהקרבנות הבאים בגלל הלחם קודמין למוספין. וכן נראה מדברי המש"ח שם. וצ"ב הטעם. [ועי' משנת חיים במדבר סי' קכ"ב שביאר דכתבו כן בשיטת רבי אליעזר ביומא ע. דס"ל שמקדימין את קרבנות יוה"כ שנאמרו בפר' אמור למוספי יוה"כ שנכתבו בפר' פינחס, וה"נ מקדימין את הקרבנות שעל הלחם משום שנכתבו בפר' אמור. ולפי"ז כיון דקיי"ל כר"ע אין דבריהם אמורים להלכה, וצ"ע].

99. כ"כ המנ"ח מצוה ש"ז אות י"א דאין למוספי חובת היום דין תדיר כלפי הקרבנות הבאים בגלל הלחם, כיון שאינם שייכים למוספי חג הפסח ושאר מוספין. ועפי"ז כתב שמקריבים בראשונה את שני שעירי החטאת [דחטאת קודמת לעולה], ואח"כ את ג' הפרים ואת ג' האילים וי"ד הכבשים [דפרים קודמים לאילים ואילים לכבשים].

100. כן מבואר בסידור היעב"ץ וכן משמע קצת במנ"ח שם. ובספר עבודת הקרבנות כתב ג"כ דהעולות קודמות לשתי הלחם, אולם לענין החטאת לא כתב כן כמבואר בהערה הבאה. [ועיין עוד לעיל במוספי חג הפסח שי"א שבכל הרגלים מקדימין העולות לחטאת שלא כדעת רוב האחרונים].

101. כ"כ המלבי"ם בפי' לתו"כ אמור אות קע"ב וכן הוא בספר עבודת הקרבנות, דכיון ששני שעירי החטאת בעצרת באים לכפר על טומאת מקדש וקדשיו והשני מכפר על טומאה שאירעה בין זה לזה כמבואר בזבחים ו:, מן הדין לאחרו עד לאחר הקרבת כל הקרבנות.

102. כ"כ החזו"א מנחות סי' ל"ג סקי"ז שכמו ששתי הלחם קודמין לכבשים הבאים עמהם, כך הם קודמין לכל הקרבנות הבאים מחמתם.

סדר התנופה הראשונה

הבאת שתי הלחם והכבשים

נו. בהגיע זמן הקרבת כבשי העצרת, מביאים את שתי הלחם ואת כבשי העצרת למקום התנופה[103].

מקום התנופה

נז. נחלקו הראשונים באיזה מקום מניפין, יש אומרים שהמניף עומד במזרח העזרה [וצריך שיהיו פניו למערב], ויש אומרים שיכול להניף גם במערב העזרה[104].

מעשה התנופה

נח. הכהן הזוכה בתנופה מניח לחם אחד בצד כבש זה ולחם אחד בצד כבש זה[105], ומניח שתי ידיו מלמטה, מוליך ומביא לארבע רוחות השמים ומעלה

---

103. ועיין בחסד"ד הוריות פ"ב ה"ד שביאר דהא דאיתא בגמ' בהוריות יג. דשתי הלחם קודמין לכבשים הבאים עמהם, היינו שצריך להביא את שתי הלחם לעזרה קודם כבשי העצרת. ועי' לעיל הערה 88.

104. דעת הרמב"ם שם ובפ"ט ממעה"ק ה"ו שהתנופה נעשית דווקא במזרח העזרה [וכן נקטו עוד ראשונים]. וכתבו האחרונים (טהרת הקודש מנחות סב. והגהות ראמ"ה שם סא.), שצריך שיהיו פניו למערב ובזה מתקיים הפסוק "לפני ה'". אמנם דעת רש"י ותוס' במנחות סא. ועוד ראשונים [וכן נקטו לדינא כמה אחרונים], שאפשר להניף גם במערב העזרה. וכל הפרטים בזה הובאו בדיני תנופת חזה ושוק.

105. כן דעת רש"י ורגמ"ה מנחות סב. דהברייתא שביארה כיצד מניף את הלחם עם הכבשים [ודעת רבי דמניח זה בצד זה ומניף], מיירי בתנופה הראשונה של הכבשים בעודם חיים. וכן משמע בתוס' שם מז. ד"ה שיהא שמניף גם את הלחם בתנופה זו, ובלח"מ פ"ח מתמו"מ הי"א וכפות תמרים סוכה לז: כתבו שכן דעת הרמב"ם אף שלא פירש זה להדיא. וכדעה זו נקטו האחרונים לדינא (עי' חומר בקודש פ"ב אות נ"א, ליקו"ה מנחות סא. תורת הקדשים אות ז' וספר עבודת הקרבנות ח"ב סי' ס' בביאור אות ד').

וכתבו האחרונים שם דקי"ל כרבי בדף סב. דנותן שתי הלחם בצד שני הכבשים, וכן ביאר הלח"מ בדברי הרמב"ם שכתב שמניחן בצד שתי הלחם, דקאי גם על תנופה ראשונה וגם על תנופה שניה. [ואמנם במאירי סוכה לז: כתב דבתנופה שניה מניח הלחם בצד הכבשים ובראשונה על הכבשים, ויש שגרסו כן ברמב"ם עי' שינויי נוסחאות. אולם צ"ב איך ניתן לחלק בין התנופות, הרי שניהם נלמדים מקרא ד'על שני כבשים'. וצ"ע].

ומוריד[106]. ויש אומרים שבתנופה זו אינו מניף את הלחם אלא את הכבשים בלבד[107].

תנופה זה אחר זה

נט. הניף את הכבשים בזה אחר זה, יצא ידי חובת תנופה[108]. ואם הניף את הכבשים ללא הלחם, כתבו האחרונים שצריך להניפם שוב עם הלחם[109]. וראה בהערה הדין במי שהניף את הלחם ללא הכבשים[110].

---

106. משנה מנחות סא. ורמב"ם שם. ופרטי דיני התנופה נתבארו בתנופת חזה ושוק של שלמים.

107. כן כתב החסד"ד הוריות פ"ב ה"ד והגרי"ז פ"ט מהל' מעה"ק בדעת הרמב"ם, שבתנופה הראשונה של הכבשים בעודם חיים אין מניפים יחד עמהם את הלחם, והטעם משום שאין הלחם טעון תנופה אלא פעם אחת. [ומ"מ נראה מדברי הגרי"ז שאם הניף את הלחם בתנופה הראשונה יצא יד"ח וא"צ להניפו שוב, ובאופן זה שהונפו יחד נאמרה ההלכה שמעכבין זה את זה, שם ברמב"ם הט"ו].

108. כ"כ הרמב"ם פ"ח מתמו"מ הי"א. [והנה לשיטת החסד"ד והגרי"ז בדעת הרמב"ם שאין מניפין את הלחם בתנופה ראשונה, ודאי כוונת הרמב"ם שהניף את ב' הכבשים בזא"ז, אולם נראה שאף לדעת הלח"מ וכפו"ת אין כוונת הרמב"ם שהניף את הכבשים והלחם בזא"ז, שהרי לא הזכיר בדבריו להדיא דמניפין את הלחם].

ועיין בשפ"א מנחות סא. שדן לומר דמ"מ לכתחילה צריך להניף אותם שוב יחד שהרי זו עיקר מצות התורה, אולם כתב דמדברי הברייתא לא משמע כן, וסיים דצ"ע לדינא.

109. עיין שפ"א מנחות מו: ד"ה לכאורה, שכתב דכיון דלר"ע דקיי"ל כוותיה הלחם עיקר בתנופה כמבואר בגמ' שם, אם הניף את הכבשים שלא על הלחם לא יצא יד"ח תנופה אף לגבי הכבשים. [ושמא יש לדחוק בדבריו דמיירי שלא היה הלחם בעזרה, אולם מסתברא דאף אם היה בעזרה לא מהני מטעם זה]. ועי"ש שביאר דכל ספק הגמ' באבד הלחם לאחר התנופה והביאו לחם אחר אם צריך להניפו שוב, היינו משום שהניפו בתחילה את הכבשים עם הלחם קודם שאבד, דבזה יצאו יד"ח התנופה עכ"פ לגבי הכבשים, אבל בכה"ג שהניפו את הכבשים שלא על הלחם גרע יותר.

ובחזו"א מנחות סי' ל"ב סקי"ז מבואר ג"כ שאם הביאו הלחם רק קודם השחיטה מיקרי ראוי להנפה, ומשמע שעכ"פ לכתחילה יש להניפו עם הכבשים. [והטעם לדבריו משום דלר"ע הלחם עיקר בתנופה, ובזה מבואר החילוק ממה שכתב בסקי"ח, דלבן ננס אם הניף הכבשים ואח"כ בא הלחם א"א להניפם שוב, והיינו משום דלדידיה כיון שהכבשים עיקר בתנופה לא בטלה תנופת הכבשים, וממילא אין הלחם נחשב ראוי להנפה].

וכן הדין אם לא הוכשר הלחם למצוותו וכגון שעדיין לא קרמו פניו בשעת התנופה, שצריך להניפו שוב עם הכבשים. ואמנם בדיעבד אינו מעכב שאין התנופה מעכבת כדלהלן.

ס. אם אין ביד הכהן להניף את הלחם והכבשים יחד, יש שכתב שיקדים להניף את הלחם ולאחר מכן את הכבשים[111].

תנופה אינה מעכבת

סא. תנופת הכבשים והלחם אינה מעכבת את הקרבת הקרבן[112].

שחיטת הכבשים

שחיטה וקבלה בצפון

סב. לאחר התנופה שוחט את הכבשים ומקבל את דמן בצפון כדין קדשי קדשים[113].

קידוש הלחם בשעת שחיטה

סג. שחיטת הכבשים מקדשת את שתי הלחם בקדושת הגוף, ומשעה זו הם נפסלים בלינה וביוצא[114].

---

110. הנה באופן זה לכאו׳ יצא ידי חובת התנופה בלחם, כיון דלר״ע עיקר תנופה בלחם כתיבא. אלא שיש לדון בזמן שבא אח״כ להניף את הכבשים, אם לכתחילה צריך להניפם עם הלחם.

והנה בגמ׳ בדף מו: מבואר שאם אבדו הכבשים לאחר התנופה עם הלחם והביאו אחרים, צריך להניף אותם ג״כ דעיקר תנופה בכבשים כתיבא. ומדברי התוס׳ שם ד״ה אבדו יש ללמוד שגם הלחם צריך תנופה יחד עמם. ולפי״ז לכאו׳ גם בכה״ג שהניף את הלחם לבד צריך להניפו שוב עם הכבשים. ועי׳ בזה.

111. כן פירש האו״ש פ״ט מתמו״מ ה״ט את דברי הרמב״ם שם שכתב ששתי הלחם קודמין לכבשים הבאים עמהם.

112. כן מבואר בגמ׳ במנחות סב. דתנופה שיירי מצוה היא, וכ״כ התוס׳ בדף מז. ד״ה שיהא.

מבואר בגמ׳ במנחות ס: ששתי הלחם אינן טעונות הגשה למזבח, ודבר זה נרמז ברמב״ם פי״ב ממעה״ק ה״ו כמו שכתב בקרית מלך שם.

113. משנה זבחים נד: ורמב״ם פ״ה ממעה״ק ה״ג.

114. גמ׳ מנחות מז. ורמב״ם פי״ז מפסוה״מ הי״ח. והיינו לענין יוצא כמבואר בגמ׳ שם, וכן לענין לינה כמ״ש החזו״א מנחות סי׳ כ״ד סק״י, עי״ש שיישב את כל פסקי הרמב״ם בענין זה.

וכן נפ״מ לענין שאין להם פדיון אפי׳ אם נטמאו. אמנם לדעת המרכבה״מ והחזו״א (שהובאו לעיל הערה 38), אם קידש הסולת בכלי שרת שוב אין לה פדיון כלל.

סד. שחטן שלא לשמן לא קידש הלחם[115]. וכן הדין אם לא הוכשר הלחם בקרימת פנים או שלא היה בעזרה בשעת השחיטה וכיו"ב[116].

סדר התנופה השניה

מעשה התנופה

סה. לאחר זריקת דם הכבשים, מפשיט מהם את העור ונוטל מכל כבש חזה ושוק[117], ונחלקו הראשונים אם נוטל גם את האימורין[118], ומניח הכל בצד

כוונה לקדש הלחם: והנה קיי"ל דכלי שרת אין מקדשין אלא מדעת, ומבואר בגמ' מנחות עח: דה"ה לגבי קידוש לחמי תודה, אין הלחם מתקדש בשחיטת הקרבן אא"כ היתה כוונה לקדשו, ולכאו' ה"ה בשתי הלחם. ועי"ש בליקוטי הלכות שם, שאעפ"י שלשנא בתרא דרב פפא, ס"ל לחזקיה דסכין עדיפא מכלי שרת והלחם מתקדש ע"י השחיטה אפי' שלא מדעת, לא קיי"ל כן, משום דלשאר אמוראי לא עדיפא סכין מכלי שרת, [ונפ"מ לדעת הפוסקים כחזקיה, עיין רשב"א ומאירי עירובין נ.].

115. משנה מנחות עח: וגמ' שם מז. וכן הוא ברמב"ם שם. ופרטי הדינים בכל זה יבוארו בס"ד בדיני פסול שלא לשמה בקרבנות.

116. כן מבואר במשנה מעילה ט. שאם לא קרמו פני הלחם אינו ראוי לשחוט עליו את הכבשים, והיינו שאין הלחם מתקדש באופן זה כמו שנאמר לגבי לחמי תודה במנחות עח:. וכתבו התוס' בדף מז. ד"ה שיהא, שצריך שיהיה הלחם בעזרה בשעת השחיטה.

117. כן דעת רבנן במנחות סב. דאין מניפין את הכבשים כשהם שלימים אלא רק את החזה והשוק, וכדבריהם פסק הרמב"ם פ"ח מתמו"מ הי"א.

118. מדברי הרמב"ם שם שלא הזכיר דנוטל גם האימורין, דייקו האחרונים (חסד"ד מנחות פ"ז ה"י והגרי"ז בפ"ט מהל' מעה"ק) שאינו מניף בשלמי ציבור אלא את החזה והשוק עם הלחם בלבד. וכן מדוייק מלשון הברייתא דלרבנן אינו מניף אלא חזה ושוק, וכן מהמשנה בדף סא. שכתבה דאימורי שלמי יחיד טעונין תנופה, ומשמע דבאה למעט שלמי ציבור. וביאר הגרי"ז דס"ל לרמב"ם שבכבשי עצרת אין חיוב תנופה כשאר שלמי יחיד, אלא הוא דין מיוחד להניף את כבשי העצרת לאחר השחיטה עם הלחם, ומה"ט א"צ להניף גם את האימורין. [ועי"ש שכתב דלדעת הרמב"ם התנופה שהוזכרה בפסוק מיירי בשתי התנופות הנעשים בכבשים, וזהו דלא כלח"מ וכפו"ת שביארו את דבריו באופן אחר, והובאו לעיל בהערה 105].

אמנם בדברי רגמ"ה מנחות סב: מבואר דגרס בדברי רבנן 'אין מניפין אלא חזה ושוק ואימורין', וכן כתב הראב"ד בפי' לתו"כ פר' צו פרק ט"ז ה"ה. וע"ע בלקוטי הלכות שם [תורת הקדשים אות ז' ואות נ'] ובשפ"א שם סב. שנקטו בפשיטות דבתנופה זו מניפים גם את האימורין כשאר שלמי יחיד, ויישבו את הדיוק מדברי המשנה בכמה אופנים. [וכתב הגרי"ז

שתי הלחם[119]. ויש שכתב שלדעת הסוברים שנוטל אף את האימורין מניח את הלחם למעלה מהחזה והשוק והאימורין[120].

סו. הכהן הזוכה בתנופה מניח שתי ידיו מלמטה, ומניף הכל יחד כשאר התנופות[121].

תנופה זה אחר זה

סז. הניפם בזה אחר זה יצא ידי חובת התנופה[122], וראה הערה.

שאף לדעת רש"י שהתנופה לאחר השחיטה היא כדין שלמי יחיד, מ"מ צריך להניף עם הלחם כמבואר בגמ' בדף מז: דאם שחט שני כבשים על ד' חלות מושך שתים מהחלות ומניפן עם הכבשים].

שחט את הכבשים שלא לשמן: עיין בדברי הגרי"ז שכתב דהנפ"מ בין רש"י לרמב"ם בשחט את הכבשים שלא לשמן שאינם עולים לחובת כבשי עצרת, דלרש"י צריך להניף את החזה והשוק עם האימורין כשאר שלמי יחיד, ולרמב"ם אין בהם דין תנופה כלל כיון שאין שמם כבשי עצרת.

119. כ"כ הרמב"ם שם, והיינו כרבי בברייתא בדף סב. ד'על שני כבשים' הכוונה בצידיהם.

120. כ"כ הגרי"ז דלדעת רש"י [ורגמ"ה] שביארו דהברייתא שדנה אם מניח את הלחם על הכבשים או בצידיהם מיירי בתנופה הראשונה שהוזכרה בפסוק להדיא, וכמו שהובא לעיל בהערה 105, א"כ בתנופה השניה שהיא מדין תנופת שלמי יחיד אין מקור לומר שהלחם יהיה בצידי הכבשים, אלא מניח הלחם למעלה כדאמרינן בגמ' שם שכל מקום שיש לחם הלחם למעלה.

121. רמב"ם פ"ח מתמו"מ הי"א. ויש לעיין אם הכהן הכהן שזכה בתנופה הראשונה זוכה גם בתנופה זו, או שעושים פיס נפרד לכל תנופה. ואפשר שזה תלוי בספק היעב"ץ שהובא לעיל בהערה 96.

122. כ"כ הרמב"ם שם. ובהר המוריה אות ל"ו שדן דשמא כוונת הרמב"ם דווקא כשהניף חזה ושוק של כל כבש בנפרד, אבל אם הניף את החזה והשוק של שניהם ואח"כ הניף את הלחם לא יצא יד"ח, [וכן צידד להוכיח מדברי הגמ' בדף פא.], ועי"ש שנשאר בצ"ע בזה. [ולפי מה שהובא לעיל בהערה 110 בשם השפ"א די"ל שהלחם מעכב בעיקר התנופה, וכדברי הגמ' במנחות מו: דלר"ע הלחם עיקר בתנופה, יש לומר דבכה"ג שלא הניף עם הלחם ודאי לא מהני. אמנם אפשר שדברי הגמ' שם אמורים על תנופה ראשונה, וצ"ע אם יש לחלק בזה].

הקטרת האימורין

סח. לאחר התנופה מקטירין את האימורין[123], ומשעה זו הותרו שתי הלחם באכילה[124].

חלוקת הקרבנות ואכילתם

חלוקת שתי הלחם

סט. בזמן שחולקין את הקרבנות, נוטל כהן גדול חלה אחת משתי החלות[125], והשניה מתחלקת לכהני כל המשמרות עם בשר שעירי החטאת וכבשי עצרת[126].

אכילת הקרבנות

ע. שתי הלחם וכבשי עצרת [ושעירי החטאת] הרי הם קדשי קדשים, ונאכלין לזכרי כהונה בעזרה ליום ולילה עד חצות[127].

---

123. כ״כ הרמב״ם שם. והנה לדעת הראשונים שנוטלין גם את האימורין בתנופה אתי שפיר הטעם שאין מקטירין קודם התנופה, אמנם לדעת הרמב״ם שאינו נוטל את האימורין, יל״ע מהו המקור לאחר את ההקטרה עד לאחר התנופה. ושמא כיון שנטל את החזה והשוק צריך לקיים בהם מצוותן שאין מעבירין על המצוות, ואח״כ נוטל את האימורין מגוף הכבשים.

124. כ״כ האו״ש שם מדיוק דברי הרמב״ם, וכן נקט המקד״ד סי׳ ה׳ אות ה׳.

125. יומא יז: ורמב״ם פ״ח מתמו״מ הי״א. ונראה מלשון הברייתא שם שאעפ״י שחלוקת הכה״ג בקרבן יחיד תלויה ברצונו שאומר חטאת זו אני אוכל וכו׳, מ״מ הא דנוטל מחצה בקרבן ציבור הוא דין קבוע, וכן משמע בלשון הרמב״ם פ״ד מתמו״מ הי״ד דכהן גדול לעולם נוטל מחצה מהחלות.

126. יומא ורמב״ם שם. ואם חל חג השבועות בשבת, עיין לעיל בדיני חלוקת לחם הפנים אם מקדימין לחלוק את לחם הפנים או את שתי הלחם.

כתב הרדב״ז שאעפ״י שאין לכל כהן בשתי הלחם אלא כפול המצרי או פחות, מ״מ מקיים בזה מצות אכילת קדשים, ומצרפו עם חלקו במנחות אחרות או עם מאכלו ואוכלם. ומשמע מדבריו שהמצוה מתקיימת אף בפחות מכזית שהרי ע״י צירוף מאכלו עדיין אין כזית קדשים ומ״מ כתב דמקיים המצוה. אמנם באחרונים דנו בזה, ועיין עוד במשמר הלוי זבחים סי׳ קל״ד שהביא שנחלקו המקד״ד והמש״ח לדעות שצריך כזית, אם אפשר לצרף בשר קדשים עם מנחה לכזית או דבעינן דווקא צירוף של מנחה למנחה. [ומש״כ הרדב״ז דמצרף את שתי הלחם עם שאר מנחות צ״ע, דהא ביו״ט אין מביאין מנחות הנאכלות].

127. כמבואר ברמב״ם פ״ח מתמו״מ הי״א. [והא דנאכל לזכרי כהונה נתבאר ברמב״ם פ״ט

סדר האכילה

עא. סדר אכילתן כסדר הקרבתן[128], ומקדימים לאכול את שתי הלחם קודם כבשי העצרת[129].

שתי הלחם הבאות בפני עצמן

הבאת שתי הלחם ללא כבשים

עב. ציבור שלא היו להם כבשים, מביאין שתי הלחם בפני עצמן[130], ומדברי חכמים אינן נאכלין אלא יוצאים לשריפה[131]. ויש מהראשונים שפסקו שאין מביאין שתי הלחם בפני עצמן ללא כבשים[132].

ממעה"ק ה"ד]. וכן הוא במשנה זבחים נד: לגבי כבשי עצרת, ובתוספתא זבחים פ"ו ה"ז לגבי שתי הלחם. ופרטי דיני האכילה נתבארו בדיני אכילת הקרבנות.

128. משנה זבחים צ: ורמב"ם פ"ט מתמו"מ הי"ב. ולפי זה לרבינו גרשום והאחרונים (לעיל הערה 97), שעיר המוספין קודם לשעיר הבא בגלל הלחם, ולדעת זקנים והמש"ח (הערה 98) שעיר הבא בגלל הלחם קודם לשעיר המוספין. ולגבי קדימת השעירים לשתי הלחם וכבשי העצרת, לדעת היעב"ץ והמנ"ח (הערה 100) מקדימין את השעירים לשתי הלחם וכבשי העצרת, ולדעת המלבי"ם ועבודת הקרבנות (הערה 101) וכן לדעת החזו"א (הערה 102), שעיר המוספין קודם לשתי הלחם וכבשי עצרת, ואחריהם נאכל השעיר הבא בגלל הלחם.

129. כ"כ הקר"א מנחות מה: והחזו"א מנחות סי' ל"ג סקט"ו דהא דאיתא בהוריות יג. דשתי הלחם קודמין לכבשים הבאין עמהם היינו לענין אכילתם, דאי לענין הקרבה הרי מניפין אותם יחד ואין בהם קדימה. וכ"נ באו"ש פ"ט מתמו"מ ה"ט.

130. דעת רבי עקיבא במשנה מנחות מה: דהכבשים אינם מעכבין את הלחם, וכן פסק הרמב"ם פ"ח מתמו"מ הט"ו. [והובא דין זה לעיל בדיני חיוב קרבנות ציבור. ולדעה זו הלחם מעכב את הכבשים כמובא שם].

131. גמ' מנחות מו: ורמב"ם שם הט"ז.

והטעם שגזרו חכמים שיצאו לשריפה נתבאר בגמ' שם, שמא יבואו לטעות שהלחם מתיר את עצמו באכילה גם כשמביאין עמו כבשים. וכעי"ז פירשו האחרונים בדברי הרמב"ם שכתב דהגזירה שמא יביאו לחם בלא כבשים, דכוונתו שמא יביאו הלחם והכבשים כל אחד בפני עצמו, ויאכלו הלחם שלא על ידי היתר הכבשים, (עי' חסד"ד מנחות פ"ו ה"ז ומרכבת המשנה וכתר המלך על הרמב"ם שם, וכן נראה שפירש רגמ"ה בדברי הגמ').

גידולי שביעית

עג. כתבו האחרונים שאם הביאו שתי הלחם ללא כבשים מגידולי שביעית, אין שורפין אותן מפני הפסד שביעית, אלא יאכלו כשאר שתי הלחם[133]. וראה הערה[134]. ויש שכתב שלדעת המכשירים שתי הלחם מן הישן בדיעבד [לעיל סעיף י'], מביאין בשנת השמיטה לכתחילה מן הישן[135].

---

132. כן דעת הראב"ד פ"ח הט"ו דקיי"ל כדברי בן ננס ורבי שמעון במשנה שם, (כמו שביארו בדבריו הכס"מ והאחרונים, וראה שינויי נוסחאות על הראב"ד שם). וכן דעת הרע"ב מנחות פ"ד מ"ג דהלכה כרבי שמעון שאין מביאין הלחם בלא כבשים, מפני שאינו ניתר אלא על ידי הכבשים. והובאה דעה זו בליקוטי הלכות מנחות מה: בשם יש אומרים.

ועיין לעיל בדיני חיוב קרבנות ציבור, שלדעת הראב"ד והרע"ב אם לא היה להם לחם מביאין את הכבשים בפני עצמם, שאין הלחם מעכב את הכבשים.

133. כ"כ המנ"ח מצוה ש"ז אות י"ג עפ"י דברי התוס' במנחות פד. ד"ה רחמנא, דכל שאין מצוותן בשריפה לא תיקנו חכמים לשורפן דהוי עקירה בקום ועשה.

134. עיין בקונטרס משמרת להבית לבעל שו"ת חזון נחום (הנדפס בסוף ספר פאת השולחן עם בית רידב"ז) סי' ה' ס"א, שדן במקום שחייבו חכמים שריפה או ביעור בפירות שביעית, אם העמידו דבריהם גם בפירות המותרים באכילה מה"ת, וצידד שנחלקו בזה התוס' הנ"ל עם הרמב"ן, עי"ש. ולפי דבריו לדעת הרמב"ן אם הביאו את שתי הלחם מגידולי שביעית, אין אוכלין אותן אלא יצאו לשריפה מדרבנן, כיון שהעמידו חכמים דבריהם בזה.

135. כ"כ בספר ארבעה טורי אבן פ"ח מתמו"מ ה"ב (הובא בספר הליקוטים), דכיון שלדעת הרמב"ם שתי הלחם כשרים בדיעבד מן הישן (כמובא לעיל בסעיף י'), יש להביא בשנה השביעית לכתחילה מן הישן, דהא היכא דבאין בפני עצמן דינם לשריפה, ולכך א"א להביאם מתבואה חדשה ד'לאכלה' אמר רחמנא ולא לשריפה. [ולפי דבריו נראה שלדעת הרמב"ם אם לא מצאו ישן אין מביאין כלל שתי הלחם, כיון שאין הוכחה מדכתיב 'לדורותיכם' שמביאין גם בשנה השביעית מתבואת שנה זו. אכן בדברי התוס' מנחות פד. ד"ה רחמנא מבואר דע"כ מוכח מקרא דמביאין מתבואת השנה השביעית, והיינו משום שהישן פסול אפילו בדיעבד].

אכן במנ"ח שם כתב שכיון שלכתחילה מצוה להביא מן החדש גם לדעת הרמב"ם, אין מביאין אותן מן הישן אלא מתבואת השנה השביעית ונאכלין.

ואמנם אם נמצאה תבואה מהשנה השישית שהשרישה לאחר שתי הלחם של שישית, ודאי יש להביא ממנה שהרי קרויה תבואה חדשה. [ושמא אף לדעת הסוברים שלכתחילה יש להביא מתבואת שנה זו (ראה לעיל הערה 12), מ"מ אין זה אלא לכתחילה בעלמא, ואינו מעכב כלל].

קידוש הלחם

עד. יש אומרים שהתנור מקדש את הלחם הבא בפני עצמו ליפסל ביוצא[136], ויש אומרים שאינו קדוש אלא על ידי עשיית התנופה[137].

היתר על ידי התנופה

עה. משעה שהניף הכהן את הלחם, הותר להביא מנחות וביכורים מן החדש[138]. וראה הערה.

---

136. כ"כ הקרן אורה מנחות מו: דכיון שאינו יכול להתקדש בשחיטת הכבשים, הרי הוא מתקדש בתנור, דאל"כ אין עליו שם קרבן. [והיינו שקודם התנופה צריך שתהיה בו קדושת קרבן. ולפי דבריו נראה שגם הלחם הבא עם הכבשים מתקדש בתנור בקדוה"ג, וכמו שנקטו עיני אברהם ואו"ש (לעיל הערה 74) דרק לענין לינה אין הלחם קדוש בתנור משום שמצותו לימים רבים].

וכן נקט באו"ש פ"ח מתמו"מ הט"ז עפ"י דברי התוס' בדף מו. ד"ה ואיזו, שכתבו דהטעם שאין התנור מקדש את הלחם הבא עם הכבשים, מפני שכל שיש לו מתירין אינו קדוש בכלי ליפסל ביוצא. ולפי זה היכא דהלחם בא בפני עצמו שאין לו מתירין, שפיר מתקדש בכלי לענין יוצא.

ויש לדון לפי דבריהם אם הלחם מתקדש מיד בכניסתו לתנור או בשעת קרימתו. ולכאו' תליא בדברי הראשונים במעילה ח., דהתוס' שם סוף ד"ה קרמו כתבו שקידוש התנור למ"ד תנור מקדש אינו אלא בשעת הקרימה, שאז נעשה בלחם כל מה שראוי להעשות בו, אולם בשטמ"ק שם אות ל"ב בתי' השני כתב שהלחם מתקדש בכניסתו לתנור, ורק לענין הכשר שחיטת הכבשים על הלחם צריך קרימה בתנור.

137. כ"כ החזו"א מנחות סי' ל"ב סקי"ט שהתנופה מקדשת את הלחם הבא בפני עצמו. וכן הדין לדעת הסוברים (לעיל הערה 74) שאין התנור כלי שרת או שאין הלחם יכול להתקדש בו, שאף הלחם הבא בפני עצמו אינו קדוש אלא בתנופה.

והנה בגמ' בדף מו: מבואר שיש בלחם פסול לינה, ולכאו' לענין פסול זה לכל הדעות אינו מתקדש אלא לאחר התנופה, וכן נתבאר ברדב"ז המובא להלן בהערה הבאה.

ולענין שאר דיני אפיית הלחם ותנופתו, אין חילוק בין לחם הבא עם הכבשים ללחם הבא בפני עצמו. וכן אם נטמא הלחם הרי הוא בא בטומאה כדין לחם הבא עם הכבשים (לעיל סעיף מ'), וכמו שהוכיח החזו"א קדשים קמא סי' כ"ו סקי"ב מהגמ' בפסחים עח., עי"ש.

138. כ"כ בפי' רבינו גרשום מנחות מו:.

וע"ע ברדב"ז על הרמב"ם פ"ח מתמו"מ הט"ז שתמה אמאי מניפין את הלחם, והרי אינו ניתר לאכילה כיון שיש לשרפו מדרבנן. וכתב דמ"מ כיון שמן התורה הוא ניתר באכילה צריך לעשות בו מצוותו, [דע"י התנופה הרי הוא ניתר באכילה מה"ת, וכן מבואר בשפ"א מה:],

הבאת כבשים לאחר התנופה

עו. נזדמנו להם כבשים לאחר תנופת הלחם, יש שכתב שיניפו אותם יחד עם הלחם[139], ויש שכתב שמביאין עמהם לחם אחר שיתקדש על ידי שחיטת הכבשים[140].

שריפת הלחם

עז. אין שורפין את הלחם אלא לאחר שייפסל בלינה בלילה שלאחר יום טוב[141].

איסור העלאת שתי הלחם

המעלה משתי הלחם בפנים

עח. המעלה משתי הלחם על גבי המזבח לוקה משום הקטרת שאור[142], ואפילו העלה לשם עצים[143].

וכיון שנתקדש בקדוה"ג ע"י התנופה, א"א לשורפו אלא לאחר שתעובר צורתו דהיינו שייפסל בלינה, כמבואר להלן. ונראה מדבריו קצת שאין החדש ניתר ע"י תנופת הלחם, ומ"מ צריך להניפו כדי לקיים מצות הלחם, [וכעי"ז נתבאר לעיל בהערה 14 שמצות שתי הלחם אינה תלויה בהיתר החדש במקדש].

139. כן כתב החזו"א מנחות סי' ל"ב סקי"ט, דלחם הבא בפני עצמו אינו אלא חצי קרבן, ולכך כשנזדמנו להם כבשים, צריכים להניף עמהם הלחם שוב, שלא נתקיימה מצותו לגמרי.

140. כן נקט האו"ש פ"ח מתמו"מ הט"ז, דכיון שהלחם כבר נתקדש בתנור ואינו צריך לשחיטת הכבשים, אין שייך להביא עמו כבשים, אלא יביאו לחם אחר ומקדשין אותו בשחיטת הכבשים. [ולפי דבריו אפילו נזדמנו הכבשים קודם תנופת הלחם לאחר שנתקדש בתנור, אין מביאין עמו את הכבשים, שהרי לשיטתו הלחם מתקדש בתנור כמובא לעיל].

141. גמ' מנחות מו:. והטעם נתבאר שם דכיון שאינו טעון שריפה אלא מדרבנן, הרי הוא טעון עיבור צורה.

142. גמ' מנחות נז: ורמב"ם פ"ה מאיסורי מזבח ה"ד. ושיעור ההקטרה בכזית.

143. כן כתבו האחרונים (מנ"ח מצוה קי"ז אות ח', או"ש פ"ט ממעה"ק ה"ה, חי' הגרי"ז מנחות נז: ושם נח. ומקד"ד סי' ה' אות ה'), שאעפ"י שאין חיוב בהעלאת שאור ודבש לשם עצים אלא אם הקריב עמהם קרבן, מ"מ שתי הלחם שהם עצמם חמץ והם קרבן חייבים עליהם אם העלם לשם עצים אפילו בפני עצמם.

המעלה משתי הלחם בחוץ

עט. המעלה משתי הלחם בחוץ פטור, שאינם ראויים להתקבל בפנים[144].

אינן באות בנדבה

פ. שתי הלחם אינן באות בנדבה[145].

---

144. זבחים קטו: ורמב"ם פי"ט ממעה"ק ה"ד.

ואמנם באופן שהם ראויים למצוותן, הרי זה אסור משום הפסד קדשים, וכעין מה שנתבאר בחזו"א בכורות סי' כ"ג סק"ו לענין קרבנות שאין בהם איסור שחוטי חוץ, דמ"מ יש בהם הפסד קדשים במקום שהם ראויים לפדיון. ועיין מנ"ח מצוה רפ"ז אות כ"א שכתב שהפסד קדשים איסורו מן התורה.

145. מנחות נח. וכן מדוייק ברמב"ם פי"ב ממעה"ק ה"ה.

מכון תורת הקרבנות

מכון תורת הקרבנות הוקם לפני שש שנים עקב דבריו המלהיבים של החפץ חיים זצ"ל בחובתנו להתכונן לגאולה ולדעת את הלכות העבודה בבית המקדש קודם ביאת הגואל.

גדולי ישראל שליט"א המלווים את המכון מביעים את התפעלותם הגדולה ממפעל זה, אשר על ידו זוכים רבים לעסוק בלימוד ובירור הלכות הקרבנות לפרטי פרטים, כהכנה לגאולה ומתוך ציפיה עצומה לבנין בית המקדש בקרוב.

רשת כוללים – לאור קריאתם הנלהבת של גדולי ישראל שליט"א להרבות בלימוד הלכות הקרבנות, הוקמה רשת כוללים אשר בהם עמלים אברכים רבים במסכתות מסדר קדשים בעיון, עם שימת דגש על בירור הדינים עד ההלכה למעשה.

ישיבת בין הזמנים 'ממלכת כהנים' – בעזרת אנשי רוח נדיבי לב הוקמה בס"ד ישיבת בין הזמנים הנועדה לבחורים כהנים מהישיבות החשובות. בחורים אלו זוכים לנצל את ימי הפגרא בלימוד עניני עבודת הקרבנות, כאשר מטרתם להרחיב את ההבנה והידיעה בסוגיות העוסקות בנושאים אלו.

בחורים רבים אשר נפגשים במתיקות סדר קדשים אך ורק בימי בין הזמנים, מעידים על התועלת הרבה שהם משיגים מלימוד זה, ובפרט בדברים אלו שינהגו אצל הכהנים הלכה למעשה בבנין בית המקדש במהרה.

הוצאת ספרי הלכה מקיפים – לצורך ריכוז הידע הנרחב בכל נושא מהלכות הקרבנות, העמיד המכון חבר תלמידי חכמים מופלגים השוקדים על לימוד כל הסוגיות במקורם, כאשר לאחר איסוף כל פרטי הדינים ובירורם היטב, נכתבים הדברים עלי ספר בשפה קלה ונעימה כולל מקורות למעיין.

הספרים שחלקם כבר יצאו לאור בס"ד ע"י המכון, מהווים יסוד ובסיס לכל דורשי ההלכה בעניני הקודש והמקדש, ויש בהם כדי לתת מענה ופתרון לשאלות רבות שישאלו בבוא העת.

קבצים תורניים – מספר פעמים בשנה מוציא המכון לאור קבצים תורניים המכילים בקרבם דיונים שונים בנושאי הלכות הקרבנות. המו"מ ההלכתי נכתב על ידי לומדים רבים שעמלו ויגעו להוציא מתחת ידיהם דבר נאה ומתוקן בענינים אלו.

קבצים חשובים אלו קנה להם מקומם בכותל המזרח של עולם התורה, ובפרט בקרב הכוללים הרבים העוסקים בעניני קדשים, כאשר כל לומד ומעיין מתענג למצוא בהם פנינים וידיעות חשובות המביאים תועלת רבה בלימוד הסוגיות.

גליונות חדשיים – מדי חודש בחדשו מוציא המכון גליונות הלכתיים אשר בהם מעלים על הכתב רבים מהלומדים

את הגיגיהם בעניני הלכות הקודש והמקדש.

הגליונות מופצים בהיכלי התורה ובתי הכנסת, ונתקבלו בחיבה על ידי רבנן ותלמידיהון, אשר נושאים ונותנים מדי חודש בדברים הנידונים בהם, כפי שמעידים המכתבים הרבים המתקבלים במערכת.

קרן מלגות 'לאסוקי שמעתתא' – על מנת לעודד את לימוד הסוגיות אליבא דהלכתא, הוקם בעזרת נדיבי עם קרן מלגות לכתיבת סיכומי הלכות בעניני הקודש והמקדש.

עד עתה חולקו בס"ד במסגרת זו עשרות אלפי שקלים, אשר ניתנו לאברכי הכוללים השונים הלומדים סדר קדשים, שסיכמו את סוגיות הגמ' להלכה עם דברי הראשונים והאחרונים בטוב טעם ודעת.

בכוללים שהשתתפו במסגרת הקרן, הורגשה תועלת רבה בכתיבת הסיכומים, כאשר על ידם נדרשו הלומדים להגיע לבהירות רבה בנושאים אלו, כדי להציג את פרטי ההלכות בצורה ברורה ומחוורת.

הפקת אמצעי המחשה – על מנת להגיע לידיעה מלאה בהלכות שינהגו בבית המקדש, מכנס המכון מדי פעם רבנים מומחים בחלקי הבהמה ובדיני הקודש והמקדש, אשר בעזרת הסברתם הנפלאה בשילוב הדגמה בחלקי בעלי חיים המובאים לצורך הענין, מתבארים היטב סוגיות רבות העוסקות בעניני הקרבת האיברים והחלבים על גבי המזבח.

הדגמות מוחשיות אלו הנעשות בהשתתפות קהל רב מלומדי הכוללים ועוד, מופקים על גבי דיסקים, שרבים וטובים נהנים ללמוד בהם בין היתר את עניני ההפשט והניתוח של הקרבנות השונים.

שיעורים – על מנת להרחיב את מעגל הלומדים, נוסדו שיעורים קבועים בעניני עבודת הקרבנות. השיעורים הנאמרים בטוב טעם ודעת על ידי תלמידי חכמים הבקיאים בהלכות הקרבנות, מושכים אליהם משתתפים רבים הנהנים לקבל ידע רחב המוגש בצורה מרתקת במיוחד ובבהירות רבה.

כנסים ארציים – לאור ההתעוררות הרבה בקרב הציבור, נעשה כנס ארצי שבו השתתפו למעלה מאלף כהנים, לשמיעת דברים חוצבי להבות מפי גדולי הרבנים שליט"א, אשר הביעו את מטרתו של החפץ חיים זיע"א להגביר את לימוד עניני הקרבנות בדורנו, כהכנה לגאולה ולבנין בית המקדש.

לכל עניני המכון: 03-6183447 | להשארת הודעות: 050-4134645 |
לעניני ישיבת בין הזמנים: 054-8441069

לתרומות באשראי והו"ק: 052-7653813
להפקדות: בנק הפועלים סניף 655 מס' ח-ן 125541
ניתן לקבל קבלה לפטור ממס לפי סעיף 46